

SOCIETATEA DE MÂINE

P 117

Sibiu

413

Biblioteca Universității Regale Ferdinand I.
din CLUJ.
Nr. 1166 / 40
EXEMPLAR LOCAL

Cuprinsul:

PROBLEME SOCIALE: Cunoaștere și înfăptuire	Ion Clopoțel
Capitulul-om în Munții Apuseni	Ion Chelcea
Chestiunea sanitară a Munților Apuseni	Dr. D. Stanca
Cunoașterea regiunii Hălma-giului	Dr. Gh. Sârbu
Cooperatia în Munții Apuseni.	Ioan Popa
FIGURI REPREZENTATIVE :	
† Patriarhul Miron	D. Corvinul
† Dr. Ioan Suciu	Tr. Huniade
ACTUALITĂȚI: Cu mână tare.	Horia Trandafir
PROBLEME ECONOMICE: O mare chestiune de edilitate modernă: rețacerea orașului Alba-Iulia. Chestionar economic pentru cercetarea satelor	Iustin Sava
Indreptarea situației Hălma-giului	Pavel Grecu
Valorificarea a 4 mil. ha.	Ioan Arpaș
Latura social-ec. a turismului în Biharia	Const. I. Ciulei
Moșii zărăndeni	Dr. Caius Lepa
Drumurile comunale în Munții Apuseni	Dr. N. Stancioev
Finalizarea unui proces agrar bdnătean	Economist
VIATA INTELECTUALĂ: Arheologia bucureșteană	Dr. C. Neagu
CRONICI CULTURALE ȘI ARTIS-TICE: Salonul oficial.	Ion Clopoțel
CĂRȚI, REVISTE, ZIARE: Izvoa-rele istoriei românilor	Em. C. Grigoraș
Roxane Berindei-Mavrocordat : En tournant les pages	I. Zărnescu
FAPTE, IDEI, OBSERVAȚIUNI :	
Amploarea cercetărilor în Mun-ții Apuseni. — Tragedia ceho-slovacă. — Anglia și Franța asigură României întreaga asistență. — Convenția econo-mică cu Germania. — Cu in-sufletire. — Ignoranța în clasa cultă. — În anul al 16-lea. — In-stitutul Pasteur: 50 ani. — Redacționale.	Em. C. Grigoraș
	Paul Teodorescu
	Redacția
COPERTA: Credință	N. Brana

Director: **ION CLOPOȚEL**

Inscrisă în registrul Trib. Com. Illov cu Nr. 1927/38. Redacția și Administrația: București 6, str. Dr. Asachi 11 (Cotroceni).

APARE TRIMESTRIAL

ANUL 16

Trimestrul Ianuarie, Februarie, Martie 1939

no 1

(no 365 dela apariție)

ABONAMENTE ANUALE:

Autorități, birouri, bănci . 1500 L.
Societăți culturale, școli . . 1000 L.
Liber-profesioniști 600 L.
Funcț., studenți, muncitori 500 L.
In străinătate: dublu

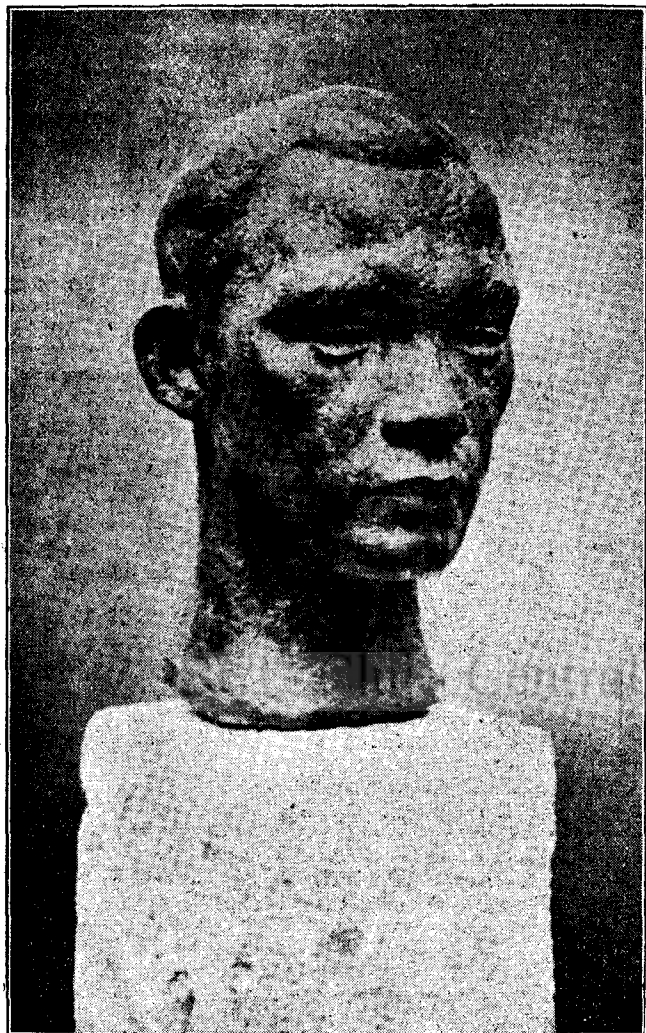
Abonamente se remit anticipat prin CEC no. 1218

De 16 ani „SOCIETATEA DE MÂINE” e cea mai sistematică și vastă frescă de probleme românești din Ardeal și Banat: fiecare număr prezintă un mănunchiu de stări veridice smulse prin observațiune experimentală realității românești. Documentați-vă și consacrați-vă cauzelor celor mulți care sunt țara și mândria patriei

SALONUL OFICIAL

Nu de mult s'a deschis, în palatul artelor dela șosea, Salonul Oficial de Pictură și Sculptură.

Lucrări foarte multe încarcă pereții meschini și slab luminați ai acestui pavilion amputat și neîngrijit. Din cauza lipsei de spațiu, lucrările au fost îngrămădite —

GEORGE TEODORESCU:

Portret

picturile pe câte trei și patru rânduri, iar sculpturile una lângă alta, deavalmă.

Cu toate lacunele de regie, Salonul se prezintă anul acesta mult mai bine ca în anii precedenți. Aceasta, datorită mai ales tinerilor expozanți, cari au prezentat lucrări bine echilibrate nelipsite de o oarecare îndrăzneală. Tineretul face cinste artiștilor consacrați cari au binevoit să-i țină companie în acest Salon.

Printre cei cari prezintă lucrări de pictură cităm: pe

regretatul I. Teodorescu-Sion a cărui moarte prematură, lasă un gol în arta noastră atunci când se simțea mai multă nevoie de un om de sprijin și încurajare ca el; G. Petrașcu (un interior și o natură moartă) riguros tratate și cu calități de culoare prin care maestrul știe să se impună ca o figură reprezentativă a picturii românești; N. N. Tonitza (cap de turcoaică și Nud); Artur Verona (doi sitari); P. Iorgulescu-Jar, Adam Bălțatu, Take Papatriandafil (un Balcic și o natură moartă) la ambele atât desenul cât și culoarea sunt de o remarcabilă sensibilitate; Mihalcea-Poiana (un peisagiu) cu caracter oriental colorat puternic și plin de lumină; G. Năsturel ce prin portretul trimis, întărește aprecierile criticii plastice de la Paris; N. Brana (un peisagiu) sugestiv și bogat, sobru colorat ca de obicei; Ioana Giossan expune un Balcic în care se întrevade o vădită sensibilitate tinerească de culoare, păcat numai că locul ce i-a fost acordat nu este prielnic ales pentru a putea fi apreciat în justa lui valoare; N. Stoica (Iusuf Barcagiul) un portret tratat cu înțelegere, de un cromatism bine echilibrat; Phoebus; Mircea Teodorescu; Lily Pancu; Justina Popescu; Elena Vavylina (un peisagiu); R. Iosif; Aricescu-Vasilu, Laurențiu Stan (peisagiu din Hațeg care dovedește reale calități); Nicolescu Nic. (Pont-Neuf); V. Dobrian (o natură moartă cu adevărat promițătoare).

Dintre cei tineri, se remarcă în deosebi d. Petre Suțianu, care prezintă un portret de o superioară factură, desenul remarcabil și coloritul viu, atrăgător, armonios, i-au adus nenumărate elogii.

Expun lucrări de sculptură: C. Medrea (Gheorghe Lazăr); I. Jalea, Borgo-Prund (un portret în ceramică modelat cu multă măiestrie și pătrundere); I. Irimescu, Irina Codreanu, Vasiliu-Falti, I. Popovici, Boris Caragea, Emil Mereanu; Zoe Băicoianu; Buzdugan; Grosu (o victorie primitivă și un portret), etc.

Printre cei tineri se evidențiază d. George Teodorescu cu un portret de o vădită stăpânire a formei și de o puternică expresivitate, care denotă și preocupări de înțelegere lăuntrică și tendința de exprimare a acestora într'un tot armonios, de un netăgăduit echilibru.

În căutarea a ceiace este uman, în adâncirea specificului fiecăruia, George Teodorescu, poate realiza mult, având resursele necesare pentru asemenea lucru.

Alăturând pe cei tineri maștrilor de veche reputație, Salonul asigură continuitatea și progresul artelor plastice, fericit reprezentate în țara noastră.

I. ZĂRNESCU

În „SOCIETATEA DE MÂINE“ vor apărea studiile următoare: din sumarul numărului 2 (Aprilie-Mai-Iunie 1939):

IUSTIN SAVA: Salvarea moșilor din mizeria trecutului.

PAUL TEODORESCU: Ion Vlasiu și Peter Neagoe.

IOAN POPA: Școala țărănească din Zlatna.

A. PAPIU ILARIAN: Dela naționalitate genetică la personalitate națională.

„TELEGRAFUL ROMÂN“: Căminele școlare în satele răslețe din Munții Apuseni.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTA SOCIALA CULTURALA

Cunoaștere și înfăptuire

În regulă generală înfăptuitorii, oamenii de realizări continui ce depășesc orizonturile înguste ale interesului egoistic și exploatator, sunt posesorii unei culturi frumoase și unei cunoștințe temeinice. Gradul superior de cultură este izvor nesecat de inspirații și stimulări la fapte. Ar putea fi formulată următoarea lege: *debitul de muncă în folos obștească este direct proporțional cu pregătirea științifică și culturală.*

În toate domeniile de stat legiuirile și trecerile curajoase la modificările sociale cerute de nevoile poporului român, atestă nu numai bunăvoința și intențiunea curată a actualei echipe guvernamentale, ci și fondul cultural și competența ei.

Constatăm cu vie satisfacție această *bună dispozițiune* față de problemele rămase în suspensiune prea multă vreme, cum este de pildă problema regiunilor muntoase (a moșilor, maramureșenilor, hunedorenilor, etc.), *existând concomitent cu armatura specializării și impulsul înfăptuirii.*

Pentru a ataca o astfel de problemă complexă, nu era îndeșul să fii însuflețit de o dorință romantică de mai bine, ci să pui la bătaie multiple mijloace intelectuale, cari permit îmbrățișarea, sub toate unghiurile de vedere, a individualității ei specifice.

Mi-am luat astfel curajul să repun în discuțiune, cu amplexarea cuvenită, chestiunea satelor răslețe din regiunile muntoase, în primul rând considerând pe aceea din masivul Munților Apuseni ca fiind cea mai gravă, mai actuală și mai plină de răspunderi imediate pentru societatea și statul român.

Intemeiat pe înțelegerile, autorizările și însărcinările ministrului de Interne, am constituit metoda de lucru și aparatul primar de cercetare la sediile celor trei rezidențe regale transilvănene sub jurisdicțiunea administrativă a cărora se găsește vastul masiv din careul Arad—Teiuș—Cluj—Oradea, înconjurat și străbătut de brâul apelor Murăș — Someș — Crișuri — Arieș.

Pentruca să rămână urmă despre metoda de muncă aleasă în vederea precizării tuturor termenilor problemei încurcate și nesoluționate ce m'au ghidat la prezidarea celei dintâi conferințe comune a experților numiți de rezidenții regali și de ministrii resorturilor principale interesate la deslegarea echitabilă a postulatelor, dau textul exact al cuvântării de deschidere.

Ca *atitudine* am afirmat *relativismul*: sunt împotriva suficienței și pretenției de a ști tot și de a prezenta unicele, definitivele și imediatele soluțiuni: O, nu!, ar fi curată absurditate să mai afișeze astăzi cineva monopolul cunoașterii și temeritatea de a impune programul „său” ca fiind singurul bun. În științele sociale se lucrează cu imponderabile, cu analogii, criterii similare și mai ales cu analiza directă, la fața locului, a stărilor spirituale și materiale.

Dela atitudinea relativistă în mod logic ne îndreptăm spre *metoda științifică*: a *observării experimentale* până la epuizarea materialului de „disecție”, la încheierea tablourilor statistice și a sintezelor-soluții.

Dacă vom isbuti să arătăm soluțiile corespunzătoare conformațiunilor structurale din masivul Munților Apuseni, atunci vom fi posesorii unei rețete, unei maniere susceptibile de a fi aplicată în complexe sociale similare din alte regiuni ale României.

Numai succesiv, din etapă prezentă în etapă superioară, se lasă cucerite adevărurile. Vom ține de scurt bazele cercetărilor și constatărilor pânăce vom înregistra

rezultatele maxime. Deci sub titlul acesta și în semnul indicațiunilor de mai sus, va fi profitabilă expunerea mea în fața conferinței prezidate la rezidența regală a Ținutului Someș.

*Domnule Rezident Regal,
Onorate Comisiuni Reunite,*

Ne întrunim azi în conferință comună, pentruca să cimentăm colaborarea recent începută și să perfectăm metoda cunoașterii unora dintre cele mai dificile și mai complexe chestiuni sociale: cele ale satelor răslețe și izolate din masivul Munților Apuseni, rămase în suspensie timp de sute de ani și neatacate cu destulă competență, unitate și vigoare până astăzi. Prestigiul statului nostru și al societății românești este însă angajat și a bătut ceasul să procedăm fără întârziere la o examinare atentă, minuțioasă, largă și dreaptă a complexului de împrejurări specifice cu centrul de populație moștească intrată cu strălucire și pentru totdeauna în istoria națională prin legendarele ei fapte vitejești și prin martiriul ei crunt.

A

1. Singura noastră putere în această clipă este: *autoritatea cunoașterii*. Apelăm deci la luminile experienței și judecăței fiecăruia dintre noi, pentruca să cernem materialul de toată zgura: din minereul brut să scoatem metalul fin al adevărului necontestat. Suntem datori deci cu anticipație să servim o *informațiune sigură*, pentruca să evităm lacune, să luăm măsurile de precauțiune și să ne întemeiem pe soliditatea discernământului și criticii oneste.

Ne vom feri de unilateralitate, nu vom fi oamenii soluțiilor dogmatice și unice, vom refuza sectarismul și ne vom însuși o atitudine *intelectuală-critică*, singura compatibilă cu sarcina noastră anevoioasă și plină de răspundere. Vom da la fiecare pas de dificultăți, însă vom reînnoi străduințele cu elanuri proaspete în vederea complectării succesive a datelor și elementelor certe și necesare unei *sinteze* cât mai fără greș, unei concluziuni, unei definiții, unei concepții care să se transforme în *convingere comună*.

Ne vom rezema deci pe expunerea specialistă dintr'un anume sector (și de pe acum se desenează cam 11 grupe de probleme departamentale), pentruca ea să fie acomodată vederilor experților aceleiași categorii, iar la urmă ea să fie supusă discuției „plenului“, forului comun al conferinței, în vederea *coordonării lucrărilor și integrării fiecărei probleme în planul general potrivit importanței ei specifice* care este în raport direct cu procentul mâinei de lucru dintr'o anume ocupațiune. Un simț ascuțit al proporției cere să eliminăm exagerările sau diminuările.

2. Astăzi vrem să încheiem faza primă a lucrărilor: încropirea cadrelor de muncă viitoare. Luarea de orientări și directive pentru zilele apropiate.

Punctul de plecare îl constituie memoriul depus în 3 Ianuarie în mâinile d-lui Ministru de Interne, memoriu văzut și aprobat de d-sa și trimis pentru studiu celor trei comisiuni instituite de către d-nii miniștri de resort și rezidenții regali din Cluj, Alba-Iulia și Timișoara.

La reședințele Ținuturilor Someș, Mureș și Timiș, am întrunit pe d-nii membri ai comisiunilor în mai multe ședințe trecând în revistă problemele specifice ale părții din masivul Munților Apuseni atârănătoarea de administrațiunea lor.

A fost o întâie și foarte necesară indentificare de probleme. Ne-am dat seama cât de folositoare a fost discuțiunea, care uneori s'a desvoltat și a luat proporții neobișnuite, cu înalții funcționari din administrațiunea superioară a statului. Ea este pe deplin atestată dealtfel de mulțimea rapoartelor îngrijite și autorizate, prezintate nouă astăzi spre desbatere și hotărîre, în conformitate cu nevoile obștești.

Comisiunile au consimțit dealtfel din primul ceas la o cooptare a intelectualilor cari au la inimă soarta populației vizate și dețin o prețioasă informațiune.

Să punem în cumpăna hotărîrilor noastre toată puterea noastră de judecată și obiectivitate.

B

Chiar și numai din confruntările de până aci cu realitățile, am putut cădea de acord asupra unor domenii de activitate.

S'ar părea că maniera noastră de lucru, atunci când adâncim pe rând problemă cu problemă, ar fi prea împrăștiată. Însă nu vom pierde nici o clipă din vedere întregul ansamblu, căci știm cât de imperioasă e nevoia de comandament unic. Nu ne vom pierde în stufișul încălțit al amănuntelor ce tentează să monopolizeze și să obosească atențiunile noastre, cum nu ne vom limita la generalități ce ascund stările exacte.

I. Pentru realizarea unui întreg scop :

a) al unei instrucțiuni elementare care să înlesnească accesul angajării ca personal de serviciu în familiile noastre dela oraș, b) al pătrunderii până în cea din urmă casă țărănească pentru a oferi ajutor și îndrumare de orice ordin în viața, munca și sursele de existență cari atârnă dela țărancă, și c) al pornirii inițiativelor de jos în sus, cu un spirit nou de încredere și sănătate față de tot ceea ce întreprinde statul, m'am adresat conducerilor vechilor noastre reuniuni de femei intelectuale din târgurile locale și din centrele urbane de jurîmprejurul Munților Apuseni, și vă pot înștiința că am obținut deplina înțelegere și aprobare: vom constitui în deplin acord programul de acțiune în conglăsuire cu imperativele momentului de față.

II. Atunci când ne-am decis să punem în toată amploarea chestiunea arterelor de comunicațiuni, pledând pentru investiții masive din partea statului, am fost călăuziți de convingerea că îmbunătățirile șoselelor, încopcierile de drumuri îndetene și vicinale, tăierea de noi linii înlătură întregul desavantaj de astăzi: împiedicarea scurgerii produselor muntenești, oprirea accesului drumetilor în munți și dăunarea intereselor statului îndepărtat dela înalte rațiuni și funcțiuni ce se cer împlinite aci. Deschiderea de artere, scoaterea din izolare, ventilarea munților, crearea legăturilor repezi, introducerea confortului turistic, aduc acolo aer, sănătate, prosperitate și deci întreg avantaj: pentru populația locală care se sufocă, pentru societatea românească dornică să străbată înălțimile pure pentru reculegere, și pentru statul cu îndatoririle sale multe și grele în această regiune vastă. Investițiunile se soldează cu beneficii pentru toată lumea.

III. Ne-am ales apoi din consfăturile anterioare cu o foarte instructivă învățătură: nici într'o parte a țării nu se simte o mai evidentă nevoie de a se selecționa mai serios elementele din administrațiunile de stat ca aici. Sunt atât de complexe împrejurările, atât de înrădăcinate deprinderile oamenilor și atât de adâncă e nevoia de refacere, încât aparatul administrativ se cere primenit cu elementele cele mai destoinice, mai curate și mai rezistente: să nu se considere nimeni fiind doar vremelnic acolo, căutând să scape și să se așeze în locuri mai puțin aspre. Nici unde nu e mai detestabilă o birocrație leneșă și pasivă ca în munți. Administratorilor de stat li se cer înțelegere, tact, inițiativă, curaj de identificare cu poporul. A fi trimis în munți nu înseamnă o pedeapsă, ci sarcină nobilă și probă a calităților de muncă. Pe bună dreptate s'a cerut încurajare chiar prin primă de leafă, pentru toți câți au capacitatea cuvenită de rezistență și înfăptuire în astfel de configurații geografice.

IV. Anul 1939 aduce munților o inovație, pe care o putem anunța depe acum: construcții de cabane turistice.

Începem sub un semn bun: al construcțiilor; și poate că nu numai în domeniul turistic, ci și într'altele. Dar să nu anticipăm asupra viitorului. Preferăm să vorbim dupăce vom realiza ceva. Ne oprim doar asupra simbolului în sine: constructivismul și la propriu, nu numai la figurat.

C

În reuniunea de acum întreprindem o inventariere precisă a problemelor în vederea unei acțiuni de stat. Plecăm dela experiența funcțiunii noastre în viața de stat, examinăm lipsurile și propunem remediile prin mijloacele locale ale satelor, plășilor, prefecturilor și ținuturilor ca și prin complectările departamentelor centrale de stat.

Teritoriul delimitat ca obiectiv al cercetărilor noastre cere introducerea instituțiilor cari sunt deja apanajul altor teritorii din țară.

Ceeace sute de ani au împiedicat să se facă, nu se va putea implini cât ai bată din palme. Totuș să ne grăbim, pentruca să pătrundă acolo acea organizare, care să curme privațiunile, extenuările, bolile și ignoranța.

Piedicile? Izolarea, rigiditățile climatului, fizionomia împrăștiată a satelor, inaptitudinea de asociere și organizare a poporului rămas la cea mai rudimentară și hazardată gospodărie individualistă, neaclimatizarea funcționării de stat, insuficiențele școlarității, scumpetea, lipsa de asistență socială, nesiguranța întrebuințării brațelor de muncă.

Mijloacele de trai se dobândesc prea adesea pe căi ocolite. S'a cerut o drastică intrare în legalitate; ea va trebui să se facă, însă treptat și paralel cu ocuparea brațelor de muncă într'o ordine stabilă economică, paralel cu aprovizionarea în condițiuni bune cu articole dela șes și dela fabrică, și cu desfacerea remuneratorie a produselor proprii.

Să ne oprim la o chestiune simplă: a lemnului. E o sursă elementară de trai a majorității locuitorilor. Fiul, tatăl, moșul și strămoșul văd cum crește lângă ei o pădure timp de o sută de ani: ea e coaptă pentru tăiere. Vine licitația: niște indivizi oarecari, cu capital adesea invizibil și neidentificabil, dobândesc dreptul exploatării. Pădurea se evaporează sub ochii mirați ai băștinașilor. Ba e lucrată cu muncitori și meșteri aduși din alte părți. Atunci se naște impresiunea, că li se răpește un avut al lor, o puțință de trai mai bun; pădurea le-a fost o nădejde centenară, care acum se spulberă în vânt. Nu e firească aversiunea față de proprietarul pădurii? Nu mocnește acolo spiritul de frondă? Cât de binevenită ar fi o cooperatie forestieră, cu cele patru feluri de venit: din tăiat, din cărăușit, din remiza la vânzare și din remiza acțiunii cooperatiste. S'ar îndrepta și starea de spirit. Dacă ei nu se pot prezenta cu prea multe acțiuni, pentru stat ar prezenta o îndestulătoare garanție materială bugetele comunelor unde contează ei ca apartenență. O undă de împăciuire și înfrățire cu ființa statului i-ar însufleți din acel moment.

Sociologul Bazard și cu economistul Jves Guyot au formulat următoarea lege veridică: progresul e direct proporționat cu stăpânirea naturei de către om. Prin accesul viu la posibilitățile și beneficiile exploataților întreprinse acolo local, să se salte populația muntenească din marasmul economic de sute de ani.

Mai este vorba și despre o populațiune curat românească, unde corvoada serviciilor feudale s'a cunoscut abia pela mijlocul secolului 18, fomentându-se răscoala lui Horia. Acolo a rezistat cel din urmă voevodat român din Transilvania, până la finele secolului 16, în Abrud. Prin frustrările și depozedările iuți de către lăcomia domnilor feudali, la început, și a societăților capitaliste străine în urmă, s'a împământit mizeria cea mai neagră și izolarea cea mai crudă.

D

Atât ca metodă de cercetare, cât și ca propuneri practice de muncă, a ieșit la iveală cu destulă claritate nevoia de a se proceda sincron, îmbrățișând deodată întregul câmp al problemelor. Se pare, că chipul cel mai efectiv de a atinge scopurile urmărite este acționarea simultană în toate direcțiunile. Un fel de mobilizare de toată ordinea. Un asalt general sub o conducere bine dirijată.

Până acum noi ne sprijinim în experiența de toate zilele, luăm din plin rodul muncii biroului nostru. De acum, întreprindem o operă de potrivire la planul general ieșit din contribuțiunea tuturor.

Tocmai în vederea ajustării acesteia, elaborăm un chestionar în formă quasi-definitivă pe care să ni-l însușim și care să ne ghideze în zilele ce urmează. Să-l umplem cu observațiunile experimentale ale fiecăruia dintre noi. Când vom socoti sosit momentul oportun, fiind convinși că am turnat cuprins îndestulător în el, să ne întrunim din nou, odată la Alba Iulia și apoi la Timișoara. Sunt sigur că de fiecare dată vom înregistra un pas înainte, lăra eforturi prea costisitoare, învățând unii dela alții lucruri extrem de prețioase.

ION CLOPOTEL

† Patriarhul Miron

Departa de pământul țării, pe Coasta de Azur, unde sănătatea sa sdruncinată își aștepta clima-
tul blând al reconfortării, s'a stins
din viață patriarhul României, dr.
Miron Cristea care deținea în
același timp și calitatea de prim-
sietnic al Coroanei: președinte al
Consiliului de Miniștri.

Nici un alt transilvănean n'a
parcurs o traiectorie mai rapidă
și mai strălucită pe scara func-
țiunilor Statului Român, decât de-
cedatul patriarh. Din umile origini
jărănești a urcat rând pe rând
treptele sociale: dascăl în Oră-
știe, referent și protosingel în
Consistorul arhiepiscopal în Si-
biu, episcop al eparhiei Caranse-
beșului, mitropolit primat și pa-
triarh al tuturor Românilor, Re-
gent după moartea Regelui Fer-
dinand și președinte al Consiliu-
lui de Miniștri.

Care a fost secretul ascensiu-

nilor? Desigur, că întâiu de toa-
te darul unei ireproșabile apari-
țiuni la amvon, în adunări publi-
ce, în recepțiile din lumea mare.
Avea un înăscut talent de a se
face stimat, de a se impune prin
eleganța naturală a gesturilor și
bunul simț al conversațiunilor.
Da, mult bun simț, ponderațiune,
reținere și atitudine fermă în mo-
mentele potrivite.

Patriarhul a fost un orator de
talent, știind să miște masele. O
predică în catedrală emoționa
prin claritatea și cursivitatea ex-
punerii, știind să vorbească la ini-
ma poporului credincios.

Atitudinile respicate, măsurate
și conforme nevoilor zilei i-au
creiat prietenii printre bărbații de
greutate în conducerea destinelor
României. Printre acestea a fost
și prietenia lui Ionel Brătianu,
asupra căruia episcopul ardelean
a făcut o puternică și statornică

impresie. Ionel Brătianu l-a adus
în fruntea bisericii românești, nu
numai ca un simbol al contopirii
spirituale între Vechiul Regat și
Transilvania, ci și ca regenerare
a însăși instituției prin altoirea
ei cu tradițiile de sănătate și
avânt cari au constituit puterea
bisericii românești de peste
munți.

Când Suveranul a simțit nevoia
de a da țării un impuls nou, pu-
nând capăt frământărilor violente
de partid, patriarhul Miron a fost
cel dintâi care a răspuns îndem-
nului regal și a stat până în cea-
sul din urmă în serviciul ideilor
de consolidare și renaștere națio-
nală. Ca președinte al Consiliu-
lui, patriarhul Miron a făcut do-
vada acelorași vechi calități de
dârzenie și vigoare în a face față
îndatoririlor și a reprezenta cu
demonitate politica inaugurată.

DUMITRU CORVINUL

† Dr. Ioan Suciuc

În Chișinăul de pe Criș, unde
se retrăsese în modesta situație
de notar public, a murit luptăto-
rul dr. Ioan Suciuc, răbind rându-
rile membrilor bătrâni ai Comi-
tetului național.

Impotriva vârstei înaintate dr.
Ioan Suciuc desvolta o activita-
te laborioasă, participând la mo-
mente solemne, ținând conferin-
țe, stând bucuros de vorbă cu
gazetari și rememorând cu luci-
ditate evenimente și fapte din
cele trecute vremi.

Era un moșneag, care știa
multe. Nu zadarnic a împlinit
timp de decenii funcțiunea volun-
tară de „arhivar”, colecționar de
acte și registre în cari consem-
na discuțiunile și hotărârile con-
ferințelor și comitetelor.

Nu prea era în spiritul parti-
dului național român de pe vre-
muri să se poarte o îngrijită evi-
dență a ședințelor organelor de
conducere. Deaceea o arhivă sis-

tematică lipsește. În casele par-
ticulare se mai păstrează „pro-
cese verbale” (cari s'ar cere mai
degrabă depuse la o bibliotecă de
stat pentru a fi studiate de către
cei competenți), însă încolo avem
prea puține urme la îndemâna
cercetătorilor.

Dr. Ioan Suciuc și-a dat seama
despre lacunele „sistemului”. S'a
străduit atunci să suplinească
prin sârguință proprie eventuale
necesități, cari dealtfel se și
iveau. Atunci prezența d-rului
Ion Suciuc se făcea indispensabi-
lă. Deobiceiu el era omul asupra
căruia se opreau privirile în cea-
surile când partidul național ro-
mân era nevoit să întreprindă ac-
țiuni publice, îndeosebi în perioa-
da din preajma bătăliilor electo-
rale. Dr. Ioan Suciuc intra în are-
nă, întocmă planul de luptă, fă-
cea circularele convenite, și nu se
odihnea până ce nu organiza
campania. Deaceea el figura în

ochii colegilor drept „organiza-
torul” cel mai iscusit.

Numele său este înscris pe veci
în actele de pregătire ale Adună-
rii Naționale dela Alba-Iulia și
ale regimentului „Horia”.

Dacă n'ar mai fi avut altă apo-
teoză decât aceasta, și ar fi fost
destul pentru dreptul la nemu-
rire.

A fost o fire de luptător, iar
casa sa era oferită cu dragă ini-
mă pentru ținerea consfătuirilor
fruntașilor politici timp de ani de
zile.

Să i se dea fiecăruia numai
ceea ce i se cuvine pe merit. El
n'a fost un teoretician de talia lui
Goldiș, nici un combatant parla-
mentar de calmul și vigoarea
unor Cicio-Pop, Iuliu Maniu, Vlad
sau Vaida; a avut însă partea sa
de contribuție prin însuflețirea,
nerăbdarea și spiritul gata de a
organiza o luptă politică.

TRAIAN HUNIADE

Chestiunea sanitară a Munților Apuseni

În creerii Munților Apuseni, nu departe de Câmpia Turzii unde-și doarme somnul de veci Marele Mihai, se sbate în disperare o frântură de popor românesc viteaz și mare pe vremuri. În infundătura văilor adânci din care țâșnesc izvoarele curate ale Arieșului, un popor — curat și mândru odinioară — își trăiește cele mai grele și hotărâtoare zile din existența sa. Sunt moșii, mândria de erii a neamului românesc, a căror urzire în creerii acestor munți se pierde în negura vremurilor de mult trecute. Parcă destinul neamului i-a pus pe locurile acestea pline de bogății în măruntaiele pământului, ca să păzească comoara ce ascund ei în pânțele.

Se poate, că chemarea sfântă de custode a legat atât de strâns sufletul moșului de dealurile mari și multe, cari la suprafață nu arată ce bogății ascund în pânțele. Și moșul și-a făcut veacuri de-a rândul datoria sfântă. Deși în vremuri vitrege i s'a furat averea — aurul, — moșul a rămas neclintit la datorie, a păzit munții formând o fortăreață de neînvins, cu gândul la un viitor mai bun, mai bogat și fericit al nepoților și strănepoților lor.

Tot ce este aur în istoria națională din Ardeal și tot ce este eroic și sfânt, aici, în creerii acestor munți își are obârșia: idealism, vitejie aici s'a manifestat pe vremuri grele de încercare și de bejenie. Aici, în dosul strămtorilor munților, la „Gura Ursului“, la „Dealul Mare“, la „Fântânele“ și la „Hălmagiu“ s'a potolit și frânt urgia vrășmașului de erii și s'a cimentat viitorul neamului nostru. Munții Apuseni au fost fortăreața, bastionul vitejiei și al credinței strămoșești care a încălzit sufletul atâtor generații de eroi și mucenici și a căror suferință, lacrimi și tragedie au dat țara de azi bogată și mândră. Brațul și inima caldă a moșului a arătat lumii că aici, în creerii munților Transilvani trăiește un popor — rămas moștenire dela Daci și dela Romani — care cere dreptate și libertate.

Moșul însă în lupta grea și amară, pururea la pândă în apărarea codrului și cleanțurilor sterpe, fără nici un ajutor, amăgit, huiduit, chinuit, și-a pierdut fala, brațul tare de odinioară. Dar ardea încă în sufletul însetat după libertate și dreptate dorul zile mari, când se vor rupe lanțurile grele și vor răsări libertatea, dreptatea și bunătatea românească visată de strămoși. Aștepta moșul cu dor această

sfântă zi, ca și sluga credincioasă răsplata vredniciei și a credinței lui. Doar speranța aceasta îi mai ținea și încălzea sufletul chinuit, umilit dar neînfrânt.

Azi, cine ar încerca să pătrundă în creerii Munților Apuseni pentru a vedea moșul de odinioară, se va înșela amar. Lanțurile robiei s'au rupt, dar răsplata așteptată de veacuri n'a sosit încă. Moșul și azi își încarcă amarul plecând pe calea pribegiei „după sare și fărină“.

Codrul moșului pentru care a scurs atât amar de sânge, nici azi nu e al lui, alții doboară și azi brazii falnici și fecare lovtură de secure taie adânc în sufletul moșului aproape stins de vlagă. Fiecare brad trântit la pământ de mână străină lovește crunt în inima moșului secătuț și istovit de foame.

Populația Munților Apuseni este în declin. Și cu ea se nimicește o parte curată din sufletul neamului nostru.

Tragedia acestei frânturi de popor, urgisit secole de-a rândul pentru sentimentele sale curat naționale, m'a sguđuit adânc în iarna grea de încercări a anului 1918—1919, anul reînvierii noastre, luna Februarie și Martie, când la ordinul Marelui Cartier General am săvârșit — împreună cu d-l Colonel Ion Telia și d-l Dr. Alexandru Pop — primele recrutări pentru nou înființatul regiment 83 Infanterie din Cluj.

Starea sanitară precară, semnele de degenerare fizică pe care le-am constatat la acest popor — care în sufletul meu trăia ca falnic și mândru, — m'a sguđuit adânc.

Și am fost foarte fericit când în anul 1921, d-l Inspector General Sanitar Prof. Dr. Iuliu Moldovan m'a însărcinat cu conducerea anchetelor sanitare în Munții Apuseni, cu scopul de a sonda terenul și a afla adevărata situație sanitară.

S'a desfășurat o activitate intensivă mai ales în regiunea Zlatna (Dr. Ion Rece), în regiunea Albacului și a Mărișelului, cât și mai târziu și în regiunea Baia de Arieș (Dr. Rittenberg).

În urma acestor anchete s'a pus bază de către Ministerul Sănătății mai multor Ambulatoare policlinice. Echipa de medici au cutreerat munții aflând un procent destul de ridicat de boale. Moștenire grea rămasă dela stăpânirea trecută, când în întreaga regiune a Cămpenilor nu era decât un singur medic.

Procentul urcat al sifilisului, cât mai cu seamă al sifilisului moștenit, prezenta un mare pericol nu numai social, ci pentru noi și național. Deaceia s'a cerut atunci insistent ca Ministerul Sănătății să ia cele mai urgente și binechibzuite măsuri pentru a salva acest nobil popor dela ruină.

Măsurile ce trebuiau luate cu hotărîre și energie însă au fost mai mult paliative; s'a tergiversat acțiunea generală, sistematică, singura ducătoare la izbândă.

Nevoile sunt multiple în Munții Apuseni, brațul de ajutor trebuie să tindă în mai multe direcții deodată, dar totuși cea mai arzătoare latură este cea economică și sanitară. Din aceste două puncte trebuie văzută problema Munților Apuseni și pornită acțiunea simultan, atât pentru salvarea economică, cât și reînsănătoșirea fizică a populațiunei băstinașe.

Rezolvarea problemei sanitare credem — după părerea noastră — că nu prezintă greutăți de neînvins. Soluția care se impune cere imperios ca să se înglobeze întregul blok al Munților Apuseni (Câmpeni, Abrud, Brad, Hălmagiu, Vascău, Gilău și Huedin) într-o singură și uniformă conducere de asanare sanitară. Altfel toată acțiunea, cât de bine intenționată să fie ea, se va fărâmița, lipsa de uniformitate periclitează și întârzie realizarea planului de mântuire.

În ce privește combaterea propriu zisă a boalelor sociale credem, că cel mai nimerit organ este „Ambulatorul policlinic”. Acest organ sanitar a dat dovadă prin organizarea sa serioasă și solidă că poate duce la bun sfârșit lupta începută. Deci este necesar ca întreg blokul Munților Apuseni să fie infiltrat cu ambulatorii policlinice, înzestrate suficient cu instrumente și material, cât și cu medici bine pregătiți și bine salariați.

În Munții Apuseni dat fiind situația grea geografică, se impune formarea ambulatoriilor policlinice în următoarele centre: Câmpeni, Abrud, Albac-Arada, Bistra, Baia de Criș, Hălmagiu, Vidra, Călățele, Vascău. La Gilău și Răcățiu funcționează în condiții excelente dispensare model, care dau un mare ajutor populațiunei.

Fiecare ambulator policlinic va primi o rază de activitate având datoria ca în comunele aflate în această rază de activitate să facă anchete speciale, sistematice, înregistrând bolnavii aflați, totodată începând și tratamentul lor, cât și controlul la permanent.

Odată formate aceste ambulatorii, pentru a accelera acțiunea se vor concentra toți medicii șefi dela ambulatoriile din Ardeal în Munții Apuseni, pe un timp de 3—4 săptămâni, pentru a face examenele speciale ale tuturor locuitorilor și a depista bolnavii. Bolnavii aflați se vor trece în grija ambulatorului policlinic respectiv, care va îngriji de tratamentul lor continuu până la deplina vindecare. Cu cât mai curând vor fi depistate focarele de infecțiune și închise, cu atât mai curând se va înlătura procesul de transmișiune al boalelor.

Prin cât mai multe ambulatorii policlinice, cât și un număr mai mare de medici specialiști, în timp foarte scurt se poate face ancheta sistematică și stabili numărul celor bolnavi. Ambulatorul policlinic va începe momentan tratamentul obligator. Pentru comunele mai îndepărtate de centrul ambulatorului se vor forma subcentre de tratament, unde se vor concentra la timp fix bolnavii recrutați din comunele învecinate, medicul eșind la fața locului pentru a

face tratamentul. Credem că e suficient dacă se vor face două campanii serioase pe an, una toamna, alta primăvara înaintea începerii lucrărilor de câmp, timp de câte 6 săptămâni fiecare campanie, când se va face tratamentul. Acest mod de tratament ar conveni foarte bine în combaterea sifilisului, putând a reduce contaminarea și a stinge focarele.

În subcentrelor designate primăriile comunelor respective să fie obligate a pune la dispoziția medicului, pentru zilele fixate dinainte, una sau două camere încălzite, iar bolnavii să fie adunați obligator la ceasul hotărît pentru a li se face tratamentul. Deci bolnavii vor fi tratați acasă la ei, în comunele lor, cruțând astfel timp, bani și oboseală. Astfel fiecare bolnav sifilitic va putea primi cura necesară cu neosalvarsan și bismut, iar repetat acest tratament de două sau trei ori pe an este suficient nu numai pentru închiderea leziunilor, ci și pentru vindecarea lor.

Din punct de vedere economic are o mare importanță acest fel de tratament. Combaterea sifilisului organizat pe sate oricât de mari cheltuieli ar reclama, cheltulala totuși este mică în comparație cu câștigul ce-l realizează economia națională prin ajutorarea și vindecarea țărânilor. În această acțiune beneficiază de procedeul acesta nu numai țăranul, muncitorul, ci în primul rând Statul, căci fiecare ban jertfit azi rațional pe altarul reînsănătoșirii fizice a poporului va aduce roade bogate mâine, dând o generație sănătoasă, scăpată de jugul boalelor.

Mai ales în Munții Apuseni cu o populație resfirată pe munți, organizarea luptei contra plăgilor sociale prin ambulatorul policlinic ca centru de luptă sistematică prezintă o deosebită importanță. Ambulatorul policlinic a dat dovadă până azi, că este capabil să rezolve în mod urgent și sincer problema sifilisului mai ales, deci se impune ca puterea lui de acțiune să fie mărită, înzestrat cu toate armele și cu medici bine pregătiți. Sondarea terenului, recunoașterea forțelor inamicului, formarea frontului comun contra boalelor sociale prin ambulatorul policlinic și filialele lui, prin ajutorul medicilor de circumscripție cointeresați și dânsii în serviciul extern al ambulatorului, cointeresearea în această acțiune a agentului sanitar, a sorei de ocrotire, a preotului, învățătorului, primarului va da posibilitate întregii acțiuni să se desfășoare în condiții binepregătite.

Iar poporul până va ajunge la deplina înțelegere că această acțiune îi aduce numai foloase, să fie reglementat, obligat să se supună măsurilor sanitare igienice.

Campania aceasta este o luptă de existență, iar războiul dus contra dușmanului comun numai atunci are șanse de succes, dacă va fi purtat de o singură comandă, prin tactică bine chibzuită, prin disciplină, subordonare a tuturor celor interesați în vederea reușitei scopului urmărit.

Mai amintesc și problema transportului pentru medic, care prezintă o mare importanță. În regiunile periclitare să se pună la dispoziția medicului un vehicul corespunzător, putându-se deplasa repede, de câte ori cere trebuința.

O mare importanță are și propaganda. Ridicarea nivelului cultural prin propagandă sanitară igienică — făcută prin grai, scris, cinematograf — va face ca poporul să înțeleagă folosul acțiunii și să colaboreze și dânsul pentru o cât mai grabnică tămăduire. Este necesar să se țină cât de multe conferințe populare

cu subiect sanitar-igienic-social, cât și înzestrarea ambulatoriilor cu aparate de cinematograf — Gaurmont mici, foarte practice — cu filme multe și variate. În urma propagandei făcute de noi avem convingerea că prin filme mai lesne putem să facem să înțeleagă poporul rostul acțiunii noastre. Poporul aleargă cu drag și cu mult interes la aceste conferințe însoțite de filme.

Prin înființarea ambulatoriilor policlinice — cari nu reclamă jertfe materiale mari — se poate organiza în Munții Apuseni un serviciu de combatere de primul ordin.

O altă latură foarte importantă în problema sanitară în Munții Apuseni sunt spitalele. Înțeleg spitale mari, în centre geografice bine alese, accesibile populației răsfirate din munți. Cred util și de mare importanță amplificarea spitalului din Abrud, cu o secție de faceri cu medic specialist. Secția chirurgicală condusă de un medic excelent dă în prezent rezultate foarte îmbucurătoare, tot așa o secție de faceri pusă în condiții optime de funcționare va aduce foloase foarte mari populației din regiunea Abrudului.

Să se mărească capacitatea de ospitalizare a spitalului din Baia de Arieș, dându-i-se o secție chirurgicală și una de faceri.

Spitalul actual din Baia de Arieș, modest, și-a făurit un nume prin munca cinstită a conducătorilor săi, ridicarea nivelului acestui spital prin amplificarea lui, prin angajarea de noi forțe medicale va putea da în acest centru important un spital modern, bine primit de populație. Se impune amplificarea acestui spital el deservind o rază mare, foarte extinsă.

Fiind informat că în Baia de Arieș există un început de clădire, a cărei fundație de beton este terminată, destinată pentru gimnaziul sanitar și care din lipsă de fonduri nu se mai poate termina, așa fi de părere ca să se ceară acest teren pentru ridicarea spitalului nou din Baia de Arieș și să se continue lucrarea pe baza planului existent, care cu mici modificări ar corespunde întru toate cerințelor unui spital modern.

Spitalelor din Munții Apuseni să li se dea câte o autocamionetă sanitară pentru transportul bolnavilor, care să stea la dispoziția bolnavilor pentru transportul lor dela comună-domiciliu la Spital, oricâteori se reclamă aceasta. Prin această autocamionetă am ușura foarte mult serviciul medical și am da ajutorul cel mai mare bolnavilor a căror stare reclamă grabnică intervenție medicală. Șoferul acestei autocamionete să fie totodată și agent sanitar, pentru a fi ca organ de ajutor la dispoziția medicului. Serviciul telefonic se află în mai toate comunele mai importante, de unde la nevoie se va telefona la Spitalul cel mai apropiat cerându-se camioneta. Prin aceasta bolnavul în timpul cel mai scurt posibil poate fi adus la spital și poate fi salvat.

Sunt de părere că numai spitalele mari, cu toate secțiile necesare (chirurgie, interne, faceri) își pot avea rostul lor în Munții Apuseni, fărâmițarea energiei medicale prin spitale mici, cu paturi reduse, nu poate da rezultatul așteptat. Altă încredere va avea bolnavul într'un spital mare, modern instalat, cu toate secțiile de specialitate, decât într'un spital mic, redus atât ca capacitate de primire, cât și tehnică. De altfel un spital mare, bine organizat reclamă mai puține cheltuieli administrative în comparație cu spitalele

mici fărâmițate, care nu pot da nici când randamentul pe care l-am aștepta.

Azi avem în blocul Munților Apuseni spitale în Abrud, Brad, Beiuș, Huedin, Baia de Arieș și un sanatoriu în Câmpeni. Deservesc încă regiunea Munților Apuseni spitalele din Deva, Turda, Aiud și Cluj.

Amplificarea spitalelor existente în Munții Apuseni, cu formarea secțiilor necesare, cu medici specialiști, recrutați dintre elementele cele mai bine pregătite, formarea unor ambulatorii policlinice bine înzestrate vor fi în stare să rezolve favorabil și în scurt timp problema sanitară a Munților Apuseni. Sunt de părere, că la concursurile de medici primari să se ia în considerare dacă medicul concurent a făcut sau nu serviciul medical în Munții Apuseni, să fie preferați cei cari au lucrat timp mai îndelungat și cu rezultat bun în regiunile periclitare. În forma aceasta am îndemna elementele tinere, bine pregătite ca să-și facă un stagiu de 3—4 ani în instituțiile sanitare din Munții Apuseni.

Pentru a atrage aceste elemente bine pregătite, e necesar însă ca să ne îngrijim și de locuințe corespunzătoare, dându-le confortul, cât și să aibă la dispoziție și transportul, cât ei trebuie să fie și salariați mai bine decât medicii plasați în regiuni bogate. Numai așa vom putea avea medici bine pregătiți, cari să fie atrași spre regiunile muntoase, sărace și cari lipsiți de grijile materiale vor putea să se dedice cu totul serviciului sanitar.

În urma anchetelor sanitare făcute în anii 1921—1922 în Munții Apuseni, am făcut următoarea propunere:

În timpul dominației austro-ungare blocul Munților Apuseni era complet lipsit de servicii medicale, nici un spital în regiunea moților, un singur medic de plasă în Câmpeni pentru toată regiunea Arieșului superior.

În fața pericolului boalelor sociale am crezut că este de datoria noastră să organizăm urgent instituții sanitare capabile să reducă pericolul social igienic reprezentat de boalele sociale, care s'au înmulțit în urma războiului îndelungat. Pentru acest scop am propus să se înființeze cât mai multe ambulatorii policlinice și spitale.

Drumul cel mai scurt și practic — spuneam în raportul meu din anul 1922 — pentru combaterea plăgilor sociale — mai ales a sifilisului, este acela care duce la inima satelor, vizitând amănunțit poporul, pentru a ști câți sunt bolnavi și pentru a-i supune pe aceștia tratamentului medical.

Organul cel mai competent și bine pregătit pentru acest scop este Ambulatorul policlinic cu serviciu extern bine organizat. Deci e de lipsă să se formeze cât mai urgent cât de multe ambulatorii policlinice în toate centrele economice din munții apuseni, dar mai cu seamă în regiunile mai infectate. Fiecărui ambulator i se va fixa un cerc de activitate externă, în care va săvârși urgent și sistematic anchete sanitare, în fiecare comună, în special în comunele unde se semnalează bolnavi, va întocmi registrul bolnavilor cu sifilis, tuberculoză, blenoragie, cât mai complet, iar bolnavii aflați îi va supune tratamentului obligatoriu. În forma aceasta vom putea închide în scurt timp focarele de infecțiune.

Bolnavii din sediul ambulatorului, sau din apropierea lui vor veni dânsii la ambulator pentru tratament, în ziua și ora fixată de medic, iar pentru cei

din comunele mai îndepărtate de ambulator se vor forma echipe medicale volante și ambulatorie filiale, echipa prezentându-se în anumite zile, făcând tratamentul periodic. La un subcentru de tratament — ambulator filială — se vor concentra bolnavii din două-trei comune mai apropiate, în ziua și ora dinainte fixată.

Primăria comunală să fie obligată a pune la dispoziția echipei medicale una sau două camere încălzite în ziua numită și se va îngriji ca toți bolnavii înregistrați să fie prezenți la ora fixată pentru a li se face tratamentul.

Perioada de tratament la sifilitici va fi: prima la începutul primăverii 2 luni, iar a doua toamna după terminarea lucrărilor de câmp și când locuitorii sunt acasă, iarăși două luni, așa încât în patru luni pe an am putea administra fiecărui sifilitic cel puțin 20—25 injecții cu Neosalvarsan + injecțiile de mercur sau bismut, tratament pe care azi un procent foarte mic al bolnavilor îl primește. Prin procedeul acesta atingem gradul cel mai înalt posibil al tratamentului antiluetic pe sate, fără multe spese.

Față de cei renitenți se va recurge la forța publică. Controla o va săvârși sora de ocrotire, agentul sanitar, iar unde lipsesc aceste organe sanitare, o va face preotul sau secretarul comunei. Aceste organe vor avea registrul bolnavilor (copie) obligați să-și facă tratamentul, obligat fiind fiecare sifilitic să se prezinte la control după fiecare injecție cu fișa de boală pentru controlă.

Primul pas este deci, să se facă o anchetă generală, sistematică în toate comunele, formând icoana fidelă a situației sanitare, pe baza căreia se va institui apoi tratamentul. Pe calea aceasta nu poate scăpa nici un bolnav, nici a se sustrage dela tratament. Pe calea aceasta nu poate scăpa nici un bolnav, nici a se sustrage dela tratament, iar prin procedeul acesta vom generaliza tratamentul asupra tuturor bolnavilor.

Ancheta sanitară se va repeta în fiecare an, făcând statistica comparativă a infecțiunilor și vindecărilor pe sate.

Toți militarii să fie vizitați în mod amănunțit atât la incorporare, cât mai ales la demobilizare, cei bolnavi să nu fie lăsați la vatră decât după ce și-au făcut cura completă. La demobilizare soldatul bolnav să fie trimis ambulatorului policlinic respectiv pentru a-l avea în supraveghere și tratament.

În forma aceasta se va putea desvolta o unitară acțiune de combatere și totodată și de profilaxie.

Ancheta sanitară este asigurată acolo, unde am reușit să câștigăm încrederea poporului. Deși la prima vedere se pare o întreprindere dificilă, în practică însă este ușor de realizat. Prima anchetă sanitară făcută în Poiana-Ampoiului în anul 1921 a luminat cărarea pe care trebuie să mergem și totodată a dovedit că izbânda este sigură acolo, unde la baza acțiunii este bunăvoință, cinste și dragoste de cauză. Medicul care vine în comună, aducând ajutorul cel mai prețios țăranului, să-și dea silința să rupă ghița neîncrederii din sufletul poporului și să facă să înțeleagă scopul măreț al acestei acțiuni. Dacă medicul a trecut peste greutatea aceasta, a câștigat lupta.

Prin ancheta sanitară întreprinsă cu sacrificii grele, am scos la lumină multele necazuri și răni de cari suferă poporul lăsat pradă boalelor și multelor

neajunsuri. Ancheta sanitară a arătat că nu e suficientă numai reforma agrară pentru a salva cu adevărat țăranimea, trebuie neapărat să se ia măsuri severe igienico-sociale pentru a salva în adevăr pătura țărănească și pentru a împiedica devalorizarea capitalului uman. Căci cum va stăpâni acest norod pământul strămoșesc dacă fizicul său se va istovi în boale grele? Cum se va asigura viitorul acestui popor dacă procreația indivizilor sănătoși — puternici este compromisă prin existența și perpetuarea acestor rele? Numai prin muncă intensivă, bazată adânc pe conștiința muncii și a datoriei naționale față de viitor și binele comun se poate remedia răul social.

Această muncă prețioasă, dar grea o poate săvârși cu belșug. Ambulatorul policlinic și Spitalul bine înzestrat. Ancheta sanitară luminează departe cărarea pe care trebuie să pornească odată realizarea binelui comun, prin sănătate și forță fizică. Drumul anchetelor sanitare se va cimenta prin dragostea și încrederea poporului, care va înțelege repede intențiunea cinstită a acestui organ de mare ajutor social.

Salvarea acestui popor este în mâna Onor. Consiliu de Miniștri. Firul nedreptăților și tragediei moșilor trebuie să înceteze odată! Razele libertății și dragostei frățești trebuie să străbată prin negura urzită de vrăjmașii seculari, încălzind sufletul moșului amorțit de frigul desnădăjdii — urmași ai lui Horia și Iancu și al căror singur păcat a fost, că au știut întotdeauna necazul și suferința blestemată să fie și să rămână români întregi.

Moșii regenerați, reîntăriți fizicește, sufletește și economicște, disciplinați, vor fi pururea cetate de neînfrânt la colțul de Vest al țării și străjeri neadormiți al geniului latin încolțit pe aceste meleaguri.

DR. DOMINIC STANCA
director de spital

Anglia și Franța asigură României întreaga asistență

D. Armand Călinescu, Președintele Consiliului de Miniștri, a făcut presei următoarele declarațiuni:

„România a primit cu o vie mulțumire declarația prin care primul ministru britanic asigură țării noastre, în caz de nevoie, întreaga asistență a Angliei. Cu aceeași mulțumire România a primit vestea că și Franța este gata totdeauna să ne dovedească prietenia ei. Urmărim cu interes și simpatie orice acțiune menită să întărească pacea de care atârână rodnică noastră propășire și bunele noastre raporturi cu toate statele. Politica României este îndeobște cunoscută: guvernul nostru a vădit voința lui de bună înțelegere străduindu-se să desvolte raporturi economice strânse și folositoare cu țările de care ne leagă interese complimentare. El a arătat deasemenică poporul român este gata oricând să-și apere independența și hotarele țării. Declarațiile prin care în mod spontan și în termeni prietenești și mișcători Franța și Anglia sprijină pașnicile noastre străduinți sunt o contribuție prețioasă la opera de consolidare a păcii generale. Asemenea manifestării, din orice parte ar veni, statornicească o atmosferă de încredere și de bună înțelegere de care toate popoarele au atâta nevoie”.

O mare chestiune de edilitate modernă : refacerea orașului Alba-Iulia

Între problemele și preocupările noastre de importanță capitală, încă dela începutul preluării conducerii Ținutului Mureș, am fixat-o și pe aceea de a înălța municipiul Alba-Iulia din persecuțiile veacurilor și modestia actuală, — *problemă care interesează însuși prestigiul Statului și al Neamului Românesc.*

Alba-Iulia — simbol al unității noastre naționale, localitate sfântă, consacrată pentru încoronarea de Regi ai României Mari, împodobită cu numele regesc al Măriei Sale Marelui Voevod Mihai de Alba-Iulia — a devenit prin noua organizare administrativă municipiu și capitala Ținutului Mureș, *din înțeleaptă inițiativă și profunde înțelegere istorică a Majestății Sale Regelui.*

Acest municipiu, în prezent se găsește situat pe o vatră mlăștinoasă, sub cetate, a cărei așezare se află sub nivelul albiei râului Mureș. Aici a fost doborât de pe „Platoul Romanilor”, în secolul al XII-lea, platou pe care odinioară se înălța marea citadelă „Apulum” și de unde strămoșii noștri romani — cu enormă stăpânire — resfirau civilizația în provincia colonizată „Dacia Felix”.

Din cauza vitregiei trecutului de sub fosta stăpânire maghiară, Alba-Iulia este cel mai sărac centru din Ardeal, această stăpânire — din calculele bine determinate pentru ea — având tendința, bazată pe studii secrete, de a ține regiunile și centrele românești în cea mai neagră mizerie, alegându-le ca proprii infiltrațiunilor artificiale pe cele mai puțin rezistente, pentru ca apoi de aici, treptat, să le poată acapara și pe acele mai compacte și mai rezistente.

În felul acesta, s'au dezvoltat toate orașele din Ardeal, cum este Clujul, Oradea, Tg.-Mureș, Timișoara și alte orașe mai mici capitale de județe, sau comune urbane nereședinte, pe cari le-a dotat cu averi, privilegii și subvenții însemnate, pentru a le asigura cea mai bună dezvoltare culturală și economică.

Mai dureroasă însă este nedreptatea socială, că la toate creațiunile artificiale streine, elementul românesc a contribuit în proporția lui numerică, ca majoritate covârșitoare. Chiar și instituțiunile confesionale de astăzi ale minorităților au fost făcute, în trecut, cu contribuția elementului românesc.

După unire reparațiunea istorică a integrității Neamului Românesc a adus cu sine și fixarea Albei-Iulia cu reședință a județului Alba, pe baza legii unificării administrative din 1925, iar autoritățile ei au fost mutate dela Aiud la Alba-Iulia, din lipsă de localuri, abia în 1929,

când aceste autorități au fost plasate în condițiuni cu totul modeste, în localuri neigienice și neîncăpătoare.

Majestatea Sa, cu profunde simțire și dragostea pe care o are față de acest neam, a apreciat — ca nimeni altul — destinul istoric și semnificația veacurilor de jertfă, precum și aureola ce reprezintă astăzi Alba-Iulia în Statul Român întregit, între hotarele lui firești, și pentru a-i da un impuls de dezvoltare și înfrumusețare, a fixat-o ca reședință a Ținutului Mureș, deși ea este una din cele mai modeste centre cu o populație de abia 13.000 locuitori.

În această adâncă simțire se cuprinde și altă îndreptare de natură istorică și socială, adică ea se găsește într-o regiune curat românească, la poalele Munților Apuseni, situație geografică atât de mult apreciată de strămoșii noștri Romani, încât — pe lângă concretizarea idealului istoric, — ridicarea ei din modestia actuală va da un impuls de dezvoltare culturală și economică și acuitei regiuni.

Credem, că nu greșim atunci, când spunem, că din înțeleapta inițiativă a Suveranului nostru și prin sprijinul ce va binevoi a acorda pentru înălțarea ei, ea va deveni o citadelă a românismului, care într'un strălucit viitor să acopere toate creațiunile artificiale ale fostei stăpâniri pe meleagurile pământului românesc din Ardeal.

Dar începutul ridicării acestui municipiu, în raport cu importanța lui și strălucirea de viitor, nu se poate realiza nici din mijloacele Ținutului și cu atât mai puțin din ale Municipiului, care are un buget abia de 7-8 milioane anual. Ținutul nu poate desăvârși această operă, fiindcă disponibilitățile lui trebuie să acopere necesitățile tuturor județelor, care-l compun.

Astfel, problema de înălțare constructivă a municipiului Alba-Iulia, este o problemă de mare anvergură istorică și ca atare trebuie să intre în preocupările Statului, așa cum alte state, fie pentru concretizare de idealuri fie din alte considerațiuni de natură geografică sau economică, au ridicat centre de mare însemnătate.

Aci în Alba-Iulia trebuie făcut totul din nou, toată edilitatea urmând a fi îndrumată pe platoul Romanilor, deoarece ceea ce este clădit pe vatra insalubră și improprie unei edilități moderne, în raport cu spiritul vremii este aproape inexistent, pentru a putea întemeia opera constructivă, care să redea acestui Municipiu strălucirea de viitor. Inspirându-se din concepția edilitară a strămoșilor noștri Romani, trebuie să adoptăm impertivul: „Îndărăt pe platoul Romanilor”.

Acest platou, cu prilejul reformei agrare, a fost parcelat, atribuindu-se circa 800 loturi pentru particulari și pentru fiecare instituție publică, necesare unei capitale de județ, făcându-se planul unui oraș nou, cu alinieri de străzi, parcuri și piețe, pe cari până în prezent se face agricultură.

Dar cu acest prilej, planul noului oraș nu a fost văzut printr'o așezare administrativă de mari proporții a unei capitale de Ținut. Atunci, în elanul de bucurie a descătușării din jugul milenar, preocupărilor de unificare și consolidare a tuturor provinciilor alipite, nu s'a gândit, că Marele Suveran — urmaș al Regelui Ferdinand I-ul cel Loial, întregitor de Neam și Țară — își va îndrepta privirile către Alba-Iulia, unde a mănecat idealul românismului de pretutindeni în toate veacurile durerii până la desnodământul final „Unirea Tuturor Românilor” pentru a-i da satisfacția istorică, prin concretizarea idealului ei, ridicând-o din modestia actuală, prin opere mărețe și trainice, în semnul unirii și al glorioaselor jertfe.

Noi, văzând din primul moment adâncă cugetare istorică a Regelui nostru, ne-am dat seama că orientările noastre nu pot sta nici o clipă la îndoială și avem îndatorirea de a da toată contribuția noastră de muncă.

Dar prin orice efortare, chiar supra omenească, contribuția noastră față de înaltul sprijin al Suveranului, este zadarnică, deoarece din mijloacele financiare ale administrațiilor locale, extrem de limitate, ne este imposibil a începe această operă, care dela început trebuie concepută prin prisma de viitor.

Deaceia ne-am cugetat să ne adresăm cu profund omagiu chiar Suveranului, pentru a ne acorda înaltul concurs, prin toate Departamentele, cari pot fi interesate la desăvârșirea acestei opere constructive.

În scopul arătat, în primul rând am socotit, că este necesar să facem un nou plan de sistematizare pe platou, adaptat la cerințele de viitor și la necesitățile de dezvoltare a unei capitale de Ținut, care să cuprindă opere constructive mărețe și trainice, rațional concepute și așezate, având toată grija de a înființa un centru pur românesc, cu construcții în stil specific românesc, de o grandiozitate excepțională, cel puțin în cartierele principale, unde vor avea loc și în viitor diferite serbări și manifestațiuni naționale, pentru a reda municipiului caracterul istoric și național.

Astfel în primul rând se impune o revizuire a planului noului oraș pe platoul Romanilor și a loturilor atribuite prin reforma agrară, apoi elaborarea unui regulament edilitar al Municipiului, care să conțină dispozițiuni categorice în acest sens.

În privința revizuirii loturilor am intervenit la Excelența-Sa, Domnul Ministru al Agriculturii și Domeniilor, pentru reforma agrară, iar dacă aceasta nu s'ar putea, să binevoiască a supune Majestății Sale un decret lege pentru exproprierea unei părți din aceste loturi pe cale de utilitate publică, **chestiune dificilă, însă determinată de o situație de interes național superior cu totul excepțional.**

Revizuirea loturilor se impune pentru faptul, că noile autorități ale ținutului nu au fixate loturi, iar dintre funcționari au fost în proprietate numai localnicii cu prilejul reformei agrare, dintre cari o parte le-au înstrăinat pe prețuri derizorii fie pentru a face agricultură sau grădini, fie pentru a le specula în cazul unei dezvoltări a orașului pe platou.

Începutul construirii municipiului pe acest platou nu se poate face, decât prin construirea de localuri pentru

instituțiile publice și locuințe pentru funcționari. Ori primul impediment îl constituie situația loturilor arătată mai sus, din care cauză am fost nevoiți a solicita revizuirea lor.

În al doilea rând am socotit de necesar că trebuie sesizate toate Departamentele, cari au instituții publice la Reședința Ținutului, sau pot plasa aici autorități, pentru a găsi mijloacele necesare din fondurile lor, de a construi localuri pentru aceste autorități și locuințe pentru funcționari.

În acest scop până în prezent am făcut următoarele intervențiuni:

Prin raportul nostru No. 3138 din 16 Noembrie 1936 am solicitat Excelenței-Sale Domnului Ministru al Educațiunii Naționale, ca actualul local nou al liceului „Mihai Viteazul”, în care a fost instalată Rezidența Regală, să rămână și pe mai departe pentru rezidenție, încheindu-se o tranzacție între acel Departament și Ținutul Mureș, privitoare la cedarea proprietății, iar în schimb ținutul — pe lângă investițiunile însemnate cu terminarea localului — obligându-se a complecta liceul din orașul de jos cu noi construcții necesare.

Cu raportul nostru No. 35 din 18 Ianuarie 1939, am arătat Excelenței-Sale Domnului Ministru al Educațiunii Naționale întreaga situație școlară din Alba-Iulia, a școalelor de grad secundar și primar, insistând asupra transacției arătată mai sus, precum și privitor la construirea unui local, pentru liceul de fete și a unei școle primare pe platoul Romanilor.

În acest raport am arătat, că este necesar, ca acel Departament să întreprindă o operă constructivă școlară, deoarece atât școalele secundare, cât și cele primare funcționează în cea mai neagră mizerie, cu repercursiuni detestabile asupra învățământului, atât de elocvent arătate de d. inspector general al învățământului prin diferite rapoarte înaintate acelui departament.

Construirea localului pentru liceul de fete este de urgentă necesitate, deoarece acest liceu funcționează într'un local închiriat dela particulari, neigienic și insuficient pentru trebuințele învățământului.

Deasemenea este de necesitate urgentă, construirea localului de școală primară pe acest platou pentru copii ofițerilor din cetate, ai locuitorilor din cartierele din imediata apropiere a cetății, precum și a cartierului ce se va crea prin construirea de locuințe funcționarilor pe platou.

Această operă constructivă școlară, este dictată de o parte de nevoi imperioase ale învățământului, iar de alta pentru înfrumusețarea municipiului în raport cu importanța lui istorică arătată și capitală a Ținutului Mureș.

Prin noua așezare administrativă, municipiul va lua o dezvoltare tot mai mare, încât atât școalele secundare, cât și cele primare vor deveni din zi în zi tot mai populate cu copiii funcționarilor și altor intelectuali, comercianți și industriași cari se vor plasa în Alba-Iulia.

Prin raportul nostru nr. 15 din 5 Ianuarie 1939, am solicitat Excelenței-Sale Domnului Ministru al Economiei Naționale să binevoiască a muta Direcțiunea Minieră dela Zlatna la Alba-Iulia — în loc de Cluj, cum a hotărât, — precum și de a găsi mijloacele necesare din bugetul acelui Departament, pentru construirea unui frumos local pentru acea Direcțiune și locuințe pentru funcționarii ei, această mutare fiind determinată și de interesele miniere ale regiunii.

Cu raportul nostru nr. 36 din 18 Ianuarie 1939, am solicitat Excelenței-Sale Domnului Ministru al Finanțelor, să binevoiască a construi un local pentru servi-

ciul exterior al acelui Departament și Administrațiile Financiare (de constatare, încasări și plăți), precum și de a găsi mijloacele necesare pentru construirea de locuințe pentru funcționarii acestor autorități.

Privitor la construirea de locuințe pentru funcționarii administrației locale și ceilalți funcționari, avem în pregătire un studiu și îndată după ce va fi terminat și va fi soluționată problema loturilor, vom căuta modalitățile de realizare printr-o societate de construcție. Este evident că la această operă constructivă este necesar să contribuie și departamentele respective, pentru funcționarii lor cu fondurile necesare și cu condițiunea de restituire din partea funcționarilor, în rate corespunzătoare și în raport cu salariul și greutățile lor.

Dar cea mai importantă problemă este canalizarea, apeductul și amenajarea străzilor. Municipul Alba-Iulia din bugetul său modest de 7-8 milioane anual nu o poate realiza niciodată. Pentru a lucra sistematic, fără risipă, susținem, că încă înainte de amenajarea străzilor trebuie să se execute canalizarea și conducta de apă.

În această chestiune este necesar un mare aport, fie printr-o contribuție din partea tuturor ținuturilor și comunelor din țară de 2—3% la veniturile lor ordinare, fie printr-o fracțiune de procent (0,03—0,05%) la produsele tuturor exploatajilor și fabricilor din țară, impunându-se una din aceste soluții printr-un Decret Lege.

Acest Decret lege -- dacă Majestatea Sa Regele va binevoi a împărtăși părerea noastră -- să intre în vigoare cu data de 1 Aprilie 1939, pentru ca în primăvara acestui an să putem începe lucrările de canalizare, conducta de apă și treptat amenajarea străzilor.

Dacă în anul prim nu va încurge suma integrală, necesară acestor lucrări din subvențiile sau cotizațiile arătate mai sus, deoarece nu putem prevedea ce sumă s'ar putea realiza, valabilitatea Decretului Lege să se extindă și asupra anului următor.

Astfel preconizată, perioada de început a construirii

și dezvoltării municipiului Alba-Iulia s'ar produce în timp de 5 ani, iar după ce dezvoltarea lui va fi asigurată, progresul va putea lua avânt din mijloace proprii și cu timpul va fi complectat cu toate operele de artă în legătură cu istoria lui, redând într'un strălucit viitor noua măreață citadelă a românismului, pentru care Neamul Românesc a năzuit de pretutindeni în veacurile durerii.

În concluzie, cu profund omagiu, solicităm sprijinul Majestății Sale, în problemele arătate mai sus, ca o directivă dată din Înalt Ordin tuturor Departamentelor, pentru a găsi soluțiile necesare și de comun acord cu Suveranul Țării, a contribui la ctitoria de înălțare constructivă a municipiului Alba-Iulia, ca simbol al unității noastre naționale, ca închinare de muncă și năzuințe Atotputernicului Dumnezeu, care a ocrotit Neamul Românesc prin toate vicisitudinile și i-a dat satisfacția de libertate și integritate.

Problema ridicării lui, se armonizează perfect cu străduințele Majestății Sale de a așeza țara pe căile de progres și muncă constructivă, deoarece partidele politice desființate n'au înțeles concretizarea acestui mare ideal, irosind atâtea bani în scopuri meschine sau de importanță incomparabilă cu prestigiul și necesitatea constructivă a Albei-Iulia.

Înălțarea ei, va constitui și o dovadă pentru generațiile viitoare, a operei inaugurate de Majestatea Sa prin Constituția din 24 Februarie 1938, care a lichidat cu un trecut nebulos și a îndrumat sufletul Neamului Românesc, pe alte căi și spre o altă țință, cari să-i asigure progresul cultural și economic, având deviza: prosperarea Statului și prin el a cetățenilor.

Prinosul nostru de recunoștință se îndreaptă la încheierea acestui capitol către Majestatea Sa Regele, pentru că a știut să aleagă Alba-Iulia ca reședință a Ținutului Mureș, localitate cu teren de muncă pentru reparațiuni istorice și de afirmare națională.

JUSTIN SAVA

Societatea de Mâine

Străvechea „Societate de Mâine” inițiată la Cluj înainte cu 15 ani de un grup în care figurau la început cele mai alese condee ale timpului, printre care Gh. Bogdan-Duică și Vasile Bogrea, și-a mutat de mult sediul la București.

Preocupările au rămas aceleași de 15 ani încoace, deși de atunci seria colaboratorilor a fost mereu reînnoită și mereu pusă în acțiune de zelosul director Ion Clopoțel conducătorul efectiv al revistei. Pe primul plan au rămas și astăzi problemele sociale, cărora d. Clopoțel le-a știut imprima întotdeauna o notă de actualitate și o ținută ideologică clară. Faptul acesta a contribuit în cea mai mare măsură la păstrarea înfățișării lor în coloanele revistei. Ceeace nu înseamnă că revista a neglijat partea literară, căreia dela început i s'a dat importanța cuvenită. Dimpotrivă, revista a participat cu toată seriozitatea la diferitele debateri literare angajate pe frontul literelor românești și străine, dovedind nu numai înțelegere pentru problemele literare, ci și o ec-

lectică subliniere a momentelor celor mai caracteristice din vitrina nouăților beletristice.

Proaspătul număr (al 364-lea de la apariție) aduce în paginile sale contribuția de editorial a d-lui Ion Clopoțel, de curând numit inspector general administrativ pentru studii în Munții Apuseni, care studiază cu un vast aparat de argumente problema satelor românești, cu privire specială asupra satelor răsărite.

Într'un articol lipsit de profunzime, d. Titu Popa face câteva considerații marginile la volumele d-lui Nic. Petrescu despre Anglia și Thomas Hobbes, pe care le consideră de o actualitate cu atât mai mare, cu cât Anglia este de înăltătoarea echilibrului actual politic și în al doilea rând sistemul filosofic al lui Hobbes este preconizator al doctrinei statului totalitar. Însemnări fără dată, din „Sipetul cu măruntișuri” semnează C. Banu, indicând câteva devize de viață. Amintiri și reflexii pe marginea jubileului „Gazetei Transilvaniei” dela Brașov sem-

nează cu talent d. Gheorghe Tulbure. Preotul Al. Bursășiu din Vascău înșiră câteva din problemele motilor din plasa Vascău.

D. Horia Trandafir trimite, pentru un bun agur, câteva felicitări și urări de deslegare fericită a problemelor regiunilor muntoase. D. Paul Theodorescu face o prezentare reușită a lui Kautsky și Vandervelde, cei doi doctrinari ai socialismului, decedați de curând. În continuarea unui studiu de proporții d. Clopoțel vorbește despre „Alexandru Papău Ilarian, în fața problemelor contemporane ale românismului”. Versuri originale și talmăcite din literatura cehă oferă d. I. U. Soricu. Un marginal la al treilea volum al „Istoriei filosofiei moderne” subscris d. Em. C. Grigoraș. D. Constantin Barcaroiu prezintă „Teatrul ca factor educativ și cultural” și d. Tr. Huniade pe „Mitropolitul Șaguna ca scriitor și îndrumător școlar”.

Câteva fapte, idei și observații mărunte încheie bogatul exemplar al revistei.

Dan Vulcan

(Din „Tribuna” Cluj)

Dr. Petre Râmneanțu

„Capitalul om din Munții Apuseni”

„Capitalul om” și capitalul „capital” (în înțeles de producție, circulație, etc.) nu sunt două noțiuni ce se dușmănesc de azi de ieri în țara noastră. Poate că tocmai din cauza ceasta, problema Moților e și va fi *actuală* multă vreme. Până ce... vorba d-lui Râmneanțu, „noțiunea aceasta” de capital național, va fi și la noi cunoscută și... realizată. Desigur, e vorba de asigurarea capitalului economic celui uman (național) și nu invers.

Deaceia, cred că țara noastră și în special țara Moților se pretează de minune unei cercetări de felul acesteia. I-ași sugera deci d-lui Râmneanțu, ca s'o extindă la țara întreagă¹⁾ cât mai mult și mai departe. Fiindcă, trebuie să se știe, că dacă sub raport economic țara Moților lasă precum se știe, de dorit, nu tot astfel sub celălalt raport: din p. d. v. *etnic* se menține spre satisfacția noastră. Am vrea să știm apoi, cum stăm cu Maramureșul? Pentru că în definitiv problema valorii noastre etnice e și trebuie să devie o problemă de stat.

Un lucru interesant: am subliniat o observație făcută de d. Râmneanțu în țara Moților, cu privire la ocupația locuitorilor. În această parte a țării ca în nici o altă parte, *diferențierea muncii* între sate a atins un grad neobișnuit. Fiindcă, în afară de agricultură, creșterea vitelor, această diferențiere a muncii a fost singura cale a „ieșirii din iarnă, cum se zice. Vom avea sate de ciubărări, holoangări, dogari, ciurari, șindriliari, dulgheri, rotari, fluerari, etc., etc.

Pe mine m'a interesat toată comunicarea d-lui Râmneanțu, dar nu mă pot opri ca să nu semnaliez *paralelismul* cu menținerea și pierderea *portului popular*. Se constată astfel că populația sedentară care nu e nevoită să-și caute existența departe părăsindu-și gospodăriile păstrează portul național. Nu tot așa se întâmplă cu satele în care cea mai mare parte din populație pleacă și vine. Aceasta pierde îmbrăcămintea bătrânilor. A pierdut-o de fapt.

O altă observație pe care n'am cunoscut-o, e că Moțul la el acasă, *nu e un cerșetor*. O fac însă la oraș, mi se spune, fiindcă după părerea lor, „*cine nu e Moț, e de neam strein lor*”. Cred că observația deși interesantă, se poate discuta. Spiritul de economie dar mai ales de lipsă, poate ca să nu fie de ajuns, dar și atunci ridică o problemă de *orizont etnic* și alta de *psihologie a demnității noastre etnice*.

Apoi să fim bine lămuriți privitor la *standardul de viață* al Moților. Cei din plasa Abrud, (cu stare economică mijlocie: 53%) au un standard de viață redus la suma de 3.900 lei anual. Cei mai săraci, la 2.400 lei pe an. E vorba de casă, masă, copii, femei. Mă și mir că de unde se mai poate spune, că populația e de *tip progresiv* ca vitalitate etnică. Că regiunea deși a dat 12.500 persoane emigranți, e de așteptat să mai dea, Moții fiind un izvor de alimentare etnică și în viitor. Abea acum înțeleg de ce *Slavici* spunea că ei formează „oarecum” chiagul român din Ardeal.

În această lucrare se face observații nu numai la *cantitatea* capitalului uman dar și la *calitatea* lui. Moții pun mai presus de capitalul economic (pe care nu-l au decât în măsură redusă); mai presus decât valoarea *cantitativă* a capitalului om, pun *calitatea* lui, spunând că mai bine doresc să mute din loc o piatră de moară cu un om cuminte decât să bea un pahar de rachiu cu unul „nătăflet”. *Neamul nostru are simțul nuanțelor* — al calității — el știe să distingă clar problemele ce stăpânesc lumea, prin *intuiție naturală*. Decât nu-i stă în măsură să se realizeze după cum ar vrea. Să sperăm că va veni și vremea aceea.

Vreau să spun că nu e vorba de o conștiință falsă — megalomanie etnică — ci de o înregistrare corectă a unui adevăr. El de mult a spus că „sângele apă nu se face” deși știința numai în ultimul timp a împământenit acest adevăr în viața de stat. Poate că din cauza aceasta să ne și înclinăm în fața unui caracter etnic fundamental observat printre Moți: „*spiritul de solidaritate*”. Iată o altă problemă care ar trebui îndea-proape studiată la noi. Ne interesează. Interesează pe toată lumea... și pe omul de stat român.

Am spus că cele două capitaluri umane și economice stau cât se poate în disproporție unul față de altul. O altă constatare scoasă în lumină de d. Râmneanțu, e că populația din Munții Apuseni, e *subnutrită*. Și astfel contradicția e bătătoare la ochi. De unde și până unde populația cu calitățile etnice cele mai însemnate se remarcă a fi Românii din Munții Apuseni, cei mai nemâncați oameni din țara noastră sunt Moții. Tot Românii din Munții Apuseni.

Studiul d-lui P. Râmneanțu, aruncă o lumină prea vie asupra problemei cercetate, ca să mai fie nevoie de alte spuse. De altfel, întreaga realitate e cuprinsă în cifre, — d-sa dovedindu-se un desăvârșit statistician, cunoscut de fapt lumii noastre culte și din alte lucrări de valoare.

ION CHELCEA

¹⁾ Comunicare făcută la adunarea generală a „Astrei” în 10 Sept. 1938.

Extras din *Buletinul Eugenic și Biopolitic* 1938/IX, Nr. 9—12 și X (1939 Nr. 1—4 în 40 p.

²⁾ Comparativ și pe regiuni; să știm odată ce prețuim...

Cooperația în slujba populației din Munții Apuseni

Din cercetarea amănunțită a ansamblului problemelor economice din Munții Apuseni, desprindem în mod deslușit că venitul populației din acest colț de țară nu înțrece în mediu cifra de lei 600—1500 lunar pentru o familie compusă din 4—10 membri.

Din această sumă țăranul și muncitorul din munții Apuseni trebuie să-și cumpere îmbrăcămintea, cereale și alte articole de primă necesitate. Munteanul din Munții Apuseni este *un cumpărător de mărfuri, deci un consumator prin excelență*.

Această realitate impune îndatorirea primordială pentru guvern de a ajuta și spori puterea de cumpărare a muntenilor printr-o lesnicioasă și rațională aprovizionare cu toate articolele necesare locuitorilor, operă ce se poate traduce în fapt prin cooperație.

Așa dar, preconizez:

a) *Rețeaua cooperatistă în Munții Apuseni.*

Situația geografică și economică a regiunii impune crearea treptată a următoarelor centre cooperatiste:

1) Zlatna, 2) Abrud, 3) Câmpeni, 4) Baia de Criș, 5) Brad, 6) Beiuș, 7), Vașcău, 8) Huedin, 9) Gilău 10), Hălmagiu, 11) Baia de Arieș.

La aceste centre gravitează interesele economice ale unei populații de circa 500.000 suflete, deci fiecare centru cooperatist va avea circa 40—50.000 locuitori.

O federală a cooperativelor din Munții Apuseni ar urma să aibe unitatea de comandă și coordonare.

b) *Rolul Cooperativelor:* 1) Aprovizionare, 2) Producție, 3) Credit.

Cooperația, pentru a câștiga încrederea populației, va trebui să înceapă cu aprovizionarea, spre a realiza primul deziderat: *la puterea scăzută de cumpărare a locuitorilor să se ofere mărfuri cu prețuri scăzute*. Apoi, pe măsura în care locuitorii se conving practic despre binefacerea cooperației și în măsura sporirii capitalului lor social, se vor organiza secțiunile de producție ale cooperativelor. După nevoile locale se vor organiza și secțiunile de credit.

c) *Elementele necesare realizării cooperativelor.*

1. Încrederea, 2) cinstea, 3) priceperea, 4) capitalul. Două forțe dinamice și creatoare au menirea să asigure aceste elemente și anume: Statul și Serviciul Social dând oameni de încredere, cinstiți și pricepuți, precum și capitalul necesar.

2. Capitalul (subvenția Statului) este necesar, întrucât populația având câștiguri reduse, nu poate dintr'un început să adune capitalul necesar operațiunilor comerciale.

Patronarea cooperativelor din Munții Apuseni de către Ministerul Economiei Naționale, Serviciul Social Astra, asemenea este absolut necesară din următoarele considerațiuni:

1. Astra să fie în măsură a face prin școlile țărănești educația cooperatistă a locuitorilor, iar cooperativele de sub egida ei să fie adevărate laboratoare experimentale în cari se vor forma cooperatorii de mâine.

2. Trecutul glorios de peste 77 ani al Astrei, ar trebui să fie cheazăia durabilității ei în viitor, încât, cooperați-

vele create sub egida ei și ocrotite de ea vor trebui să fie și ele de durată.

3. Astra trebuie să adâncească problemele din Munții Apuseni prin cercetări serioase, așa ca să aibe documentarea necesară oricărei realizări, Cooperativele din Munții Apuseni vor fi admirabile organe de executare și traducere în fapt a vastului program de realizări economice, culturale și sociale în Munții Apuseni.

4. Să se pună la dispozițiunea mișcării cooperatiste din Munții Apuseni conducători competenți, nepătați, lipsiți de interese personale, oameni integri, idealști, cărora istoria Românilor din Munții Apuseni le impune jertfirea oricăror interese egoiste în scopul ridicării neamului de eroi la starea de înflorire, pe care ei o merită în urma marilor jertfe ale înaintașilor.

d) *Inceputul acțiunii pe teren.*

1. Pentru fiecare din centrele cooperatiste dela punctul a, este necesară subvenția de un milion lei din partea Statului, subvenție ce ar urma să se acorde prin intermediul Asociațiunei Astra.

2. Acestor cooperative să li se acorde: distribuirea sării, produselor C. A. M. (spirtoase și tutun), desfacerea zahărului, bumbacului, făinei, cerealelor și desfacerea uneltelor agricole, făcându-se o convenție cu „Socomet“, pentru reducerea prețurilor la aceste articole. Prin cooperative ar urma să se aprovizioneze locuitorii cu semințe pentru cereale, furaje și plante medicinale.

3. Să se acorde reducerea de 50% pe C. F. R., exclusiv acestor cooperative pentru transporturile de cereale și făină în Munții Apuseni.

Inzestrată cu aceste avantagii, cooperația în Munții Apuseni va avea drept rezultat: *ieftinirea vieții trudnicilor munteni și asocierea lor în cooperație, asigurându-și fondurile proprii prin sporirea capitalului social.*

e) *Cooperative de producție.* Consolidate cooperativele de aprovizionare, se va trece, în raport cu capitalul social, la organizarea secției cooperatiste de producție, secție ce se va ocupa cu: 1) valorificarea animalelor, 2) valorificarea laptelui și brânzeturilor, 3) valorificarea și industrializarea lânii, 4) organizarea și valorificarea produselor apicole, 5) organizarea și valorificarea fructelor, 6) îndrumarea cultivării plantelor medicinale și valorificarea lor, 7) valorificarea produselor industriei casnice, 8) exploatarea și valorificarea lemnului și produselor de cherestea, 9) exploatarea minelor.

f) *Secția de credit cooperatist.* Creditul în Munții Apuseni se impune ca o problemă capitală. Oricât de părintească și binevoitoare ar fi îndrumarea locuitorilor din munții Apuseni pentru raționala cultură agricolă și a economiei de munte, lipsa capitalului împiedică îndeplinirea acestor deziderate.

În raport cu funcțiunea creditului pentru populația din munții Apuseni, propun să se acorde pentru fiecare din centrele cooperatiste de mai sus, câte 5 milioane lei, din creditul de un miliard pus la dispoziția Inst. Național al Cooperației, de către Banca Națională. Creditele se vor acorda: 1) pentru cumpărarea vacilor cu lapte, a oilor și a tuturor soiurilor de animela adaptabile regiunii urmărindu-se prin aceasta regenerarea și mărirea stocu-

lui de animale din munții Apuseni; 2) Procurarea unel-
telor și a întregului utilaj agricol; 3) Procurarea semin-
țelor; 4) Procurarea de altoi; 5) Organizarea gospodării-
lor model, prin construirea de case igienice, grajduri
model, etc.; 6) Eventuala finanțare a secției de producție.

g) *Trecerea imediată la fapte.* În sensul celor de mai
sus, trebuie să fie organizate cât mai urgent posibil cen-
trele cooperatiste în Zlatna, Abrud, și Câmpeni.

Centrele bine organizate și conduse de oameni devo-
tați ideii cooperatiste, care să ducă până la fanatism
idealul binelui obștesc, vor da rezultate neașteptate.

În susținerea acestei afirmațiuni, fac o succintă dare
de seamă asupra activității Cooperativei „Horia” din
Zlatna, constituită de șoimii Astrei:

Înființată în anul 1935, nu a putut funcționa întrucât
în acel timp un aventurier sprijinit de unii politicieni
înșela populația munților Apuseni, folosindu-se de ideea
cooperatistă. În Aprilie 1937, Cooperativa „Horia” a în-
ceput activitatea cu un capital de abia 19.000 lei. După
un an și 6 luni de activitate, cooperativa a realizat bene-
ficii de 60.156 lei, cari s'au repartizat în total fondului
de rezervă. Iată de ce: într'un an și 6 luni beneficiul unei
cooperative mici s'a ridicat la de trei ori capitalul social
vărsat.

Cu ajutorul cursurilor de cooperatie ținută de mine
la Școala țărănească din Zlatna dela 1 Ianuarie — 19
Februarie 1939, am reușit să mărim numărul membrilor
înscrși în cooperativă, dela 58—120 cu un total de 273
părți sociale a 500 lei, adică 136.500 lei, din cari s'a vâr-
sat o treime adică 45.474 lei. Paralel cu această sporire
a capitalului social, membrii cooperativei au creditat in-
stituția cu suma de lei 70.500, fapt care i-a permis coo-
perativei să obțină depozitul de sare pentru plasa Zlatna

depunându-se garanția de 50.000 lei la „INCOP” și să
aprovizioneze populația cu bumbac.

Cu un capital mic, în decurs de o lună și jumătate,
cooperativa Horia a desfăcut pentru populație 1400 pa-
chete bumbac cu diferență medie de preț de 100 lei la
pachet, față de comerț. În acest scurt interval de timp
i s'a cruțat populației suma de 140.000 lei cu cât a plătit
bumbacul mai ieftin, așa că, transformată această eco-
nomisire în zile de lucru, luându-se media salarizării de
50 lei pe zi, i-a rămas populației câștigul pentru 2800
zile de lucru.

Aceste cifre mă scutesc de orice altă argumentare.
Găsesc necesar să anexez bilanțul pe 1938 și balanța de
verificare din 11 Februarie 1939 a cooperativei „Horia”
din Zlatna.

h) *Depozite centrale de aprovizionare.*

Pentru a ușura aprovizionarea prin cooperatie a lo-
cutorilor din munții Apuseni, e necesar ca Institutul
Național al Cooperatiei să înființeze și în Abrud depo-
zitul central de desfacere, așa cum recent s'a făcut la
Cluj.

*

Realizată imediat pe teren în sensul preconizărilor de
mai sus, cooperatia ajutată de Stat, însuflețită și ocro-
tită de „Astra”, va aduce mana cerească pentru cei mai
obidiți fii ai Neamului: muntenii Munților Apuseni.

Sper că această mană nu va fi refuzată urmașilor ace-
lor eroi și martiri, cari prin fapte, au scris pagini glo-
rioase în Cartea de Aur a Neamului.

București, 24 Februarie 1939.

IOAN POPA

Prefect al Șoimilor din Munții Apuseni

Roxane Berindei-Mavrocordat: EN TURNANT LES PAGES

În acelaș timp a apărut în vitrinele librăriilor pari-
ziene și în vitrinele librăriilor românești, această carte
de amintiri pe care o datorăm d-nei Berindei-Mavro-
cordat.

Scrisă în limba franceză, într'un stil colorat, antre-
nant, ea este în măsură să intereseze un număr impor-
tant de cititori străini și să facă operă utilă de propa-
gandă.

Autoarea a notat cu grije, — cu multă pătrundere și
cu un apreciabil discernământ, — multe amănunte de
un real pitoresc, în marginea întâmplărilor unei vieți
cum nu se poate mai bogată și mai variată.

D-na Berindei-Mavrocordat a călătorit mult, a vizitat
numeroase țări, a cunoscut oameni feluriți, a apreciat
pretutindeni frumosul și spiritualul și a știut să redea
lucruri atât de diferite într'o formă directă, simplă, a
cărei caracteristică principală este limpezimea.

Paginile vieții se întorc, una câte una, până la cea din
urmă, — a 510-a, — încheind cu regret lectura acestei
povestiri pasionante.

Citești întreg volumul și aștepti urmarea. O aștepti
pentru că simți că ți-a deschis porțile unei vieți cu
mult mai bogată, mai plină în sentimente și năzuinți, că-
rora nu le-a venit poate rândul să vadă lumina tipa-
lui.

Tipărită în condiții excelente, la „Monitorul Oficial”,
această carte are avantajul unei prezentări cu nimic in-
ferioară editurilor pariziene.

Sultana, eroina povestirii, promite să mai deschidă o-
dată sacul amintirilor, să continue ceea ce a început po-
vestind propria sa viață.

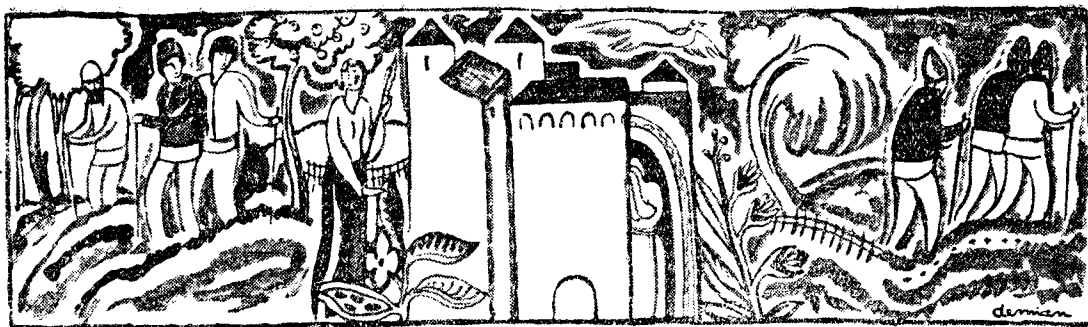
În aceste prime amintiri, întâlnim numele cunoscute:
Sarah Bernard, Johann Strauss, Darclée, cotesa Schotek,
președintele Emile Loubet, dansatoarea Loie Fuller, cri-
ticii Faguet și Doumic, compozitorul Puccini, George E-
nescu, de Max, Blériot, Robert de Flers, aviatorul Nun-
gesser, Claude Farrère, etc.

Deasemeni, sunt redate câteva scene privind pe Re-
gele Carol I, Carmen Sylva, Regele Ferdinand, Regina
Maria, Take Ionescu, Al. Marghiloman, Elena Văcă-
rescu, N. Titulescu, etc.

Amintirile d-nei Berindei-Mavrocordat ne plimbă pe
la Viena, Baden, Paris, New York, Colon, Lima, Mollen-
do, La Paz, Valparaiso, Santiago, Buenos-Aires, Petro-
grad, Stockholm, Oslo, Londra, Perigueux, Aix-les-
Bains, Biarritz, Lourdes, Nissa, etc.

Retrăim astfel câteva episoade ale afacerii Dreyfus, re-
vedem expoziția universală dela Paris din 1900, traver-
săm strămoarea Magelan, ne reamintim războiul mon-
dial cu toate durerile și speranțele lui, armistițiul dela
11 Noembrie 1918 care definitivă victoria aliaților, trium-
ful cauzei românești, parcurgem an cu an evenimente
de cea mai mare însemnătate pentru toți, alături de care
se împletesc întâmplările din viața autoarei, atât de bine
oglindite în această carte, de al cărei succes nu ne în-
doim o clipă.

PAUL TEODORESCU

DRUMURILE COMUNALE IN MUNȚII APUSENI

Drumurile comunale din Regiunea Munților Apuseni constituiesc un obiect de studiu foarte important chiar și numai din simplul motiv, că nici o acțiune pentru ridicarea situației populației din această regiune nu poate fi efectuată cu succes câtă vreme comunele regiunii Munților Apuseni sunt inaccesibile din cauza lipsei de drumuri comunale.

Vremile noi pretind în mod imperios, ca și drumurile comunale din Regiunea Motilor să fie nu numai reparate de azi pe mâine, ci refăcute din temelii, cu corectarea traseurilor actuale, cu stabilirea unui profil reglementar, cu împietruirea lor atât cu piatră de fundație, cât și cu piatră sfărâmată, care să fie cilindrată cu compresorul pe toate drumurile comunale, cari fac legătură deoparte între diferitele comune, de altă parte între aceste comune și între arterele principale de comunicație din regiunea respectivă.

Prin aceasta nu numai că toate comunele moșteli le-am face ușor și comod accesibile, dar în același timp am da un aspect de civilizație întregii Regiuni, am ușura într-o măsură foarte mare transporturile în și din aceste comune și în sfârșit am obține o foarte mare ușurare pentru populația comunelor noastre în sensul, că întreținerea în stare bună a drumurilor comunale odată refăcute va fi atât de comodă și ușoară, încât nu va reclama populației decât maximum una zi de prestație pe an, prin care totuși drumurile vor fi totdeauna în stare excelentă.

Se pune însă în mod firesc întrebarea, că oare este realizabilă această mare operă de refacere a drumurilor comunale din Regiunea Munților Apuseni astăzi, când Statului îi lipsesc fonduri de miliarde pentru refacerea și modernizarea șoselelor naționale și când Ținutul nu are fonduri suficiente nici pentru întreținerea șoselelor sale județene și când deci nu se poate conta pe un ajutor bănesc serios nici din partea Statului nici din partea Ținutului?

La această întrebare se poate răspunde, după ce în prealabil se va cerceta și demonstra, cari sunt elementele, în posesiunea cărora se poate executa la sigur opera de refacere a drumurilor comunale și cum se pot achiziționa aceste elemente.

Elementele, cu ajutorul cărora un drum se poate refăce carosabil, sunt următoarele:

1. Brațele, cu cari se face corecția traseului și redresarea profileului drumului, cu cari se face băgatul pietrei

brute în concasor pentru sfărâmare, reșezarea în prisme a pietrei deja sfărâmate de concasor, așezarea pietrei de fundație, așternerea pietrei sfărâmate și a savurei, sau nisipului pe drum pentru cilindrare cu compresorul etc.

2. Căruțele, cu cari se transportă piatra brută pe drum, savura sau nisipul necesar la cilindrarea drumului și cu cari se fac orice alte transporturi necesare lucrării de drum.

3. Asistența tehnică, care organizează și dirijează lucrarea de drum și care astfel are nevoie de personal și de material tehnic.

a) Personalul tehnic la operațiunea presupusă aici se compune din următoarele persoane: 1 picher, un număr corespunzător de cantonieri, 1 mecanic și 1 ajutor de mecanic la concasor, 1 mecanic și 1 fochist la compresor și doi paznici pentru mașini și unelte.

b) Materialele tehnice sunt: uneltele de lucru, benzina sau motorina pentru concasor, ulei, uisoare și câlți pentru mașini, explosibil pentru explatarea pietrei brute în cariere locale și unde se simte nevoia, întreținerea și reparațiuni la mașini.

4. Fonduri pentru acoperirea cheltuielilor necesare.

Posedând aceste elemente, refacerea drumurilor comunale cu sistem macadam (cilindrare) preconizat mai sus este executabilă.

Se pune deci în al doilea rând problema achiziționării acestor elemente.

Brațele și căruțele se achiziționează în mod gratuit prin prestația obligatorie a cetățenilor pentru drumurile comunale în conformitate cu dispozițiunile art. 167 punctul b. din Legea Administrativă.

Asistența tehnică este singurul element în toată operațiunea de refacere a drumurilor comunale, care costă bani, fiindcă salarul și diurna personalului tehnic trebuie plătită, iar materialele tehnice trebuie cumpărate. De aceea asistența tehnică o putem avea numai dacă posedăm elementul No. 4, adică „Fonduri” pentru acoperirea cheltuielilor necesare finanțării asistenței tehnice.

Înainte de a trata modul de achiziționare a fondurilor, trebuie să stabilim întâi ce fel de fonduri ne lipsesc la operațiunea de reconstruire a drumurilor comunale.

Experiențele făcute în cursul unui an în această materie la lucrările executate pe drumurile comunale din sectorul Vașcău al Regiunii Munților Apuseni, demonstrează următorul calcul real:

1. Prima operațiune

Reconstruirea traseului cu pante maxime de 7% și curbe cu o rază minimă de 20 grade șiredresarea profilului drumurilor la o lățime minimă de 6 metri plus șanțurile de ambele părți ale drumului, a costat pe 1 kmetru de drum în mediu Lei 10.000.

2. A doua operațiune

Sfărâmarea cu concasorul a pietrei brute așezate pe drum în prisme de câte 1 metru cub, socotind capacitatea concasorului la 40 m. c. la zi și că pe fiecare km. de drum este depozitată o cantitate de piatră brută de 400 metri cubi, operațiunea costă:

Benzină roșie 5.50 lei 1 kg., zilnic	
50 kg. lei	275.10 zile 2750 lei
Ulei zilnic	50.10 zile 500 lei
Unsoare de mașini zilnic	40.10 zile 400 lei
Câlți zilnic	10.10 zile 100 lei
Un mecanic salar și diurnă zilnic	220.10 zile 2200 lei
Un ajutor salar și diurnă zilnic	120.10 zile 1200 lei
Un picher salar și diurnă zilnic	120.10 zile 1200 lei
Un cantoner salar și diurnă zilnic	100.10 zile 1000 lei
Reparațiuni și cheltueli neprevăzute	65.10 zile 650 lei
Total:	Lei 1000.10 zile 10000 lei

deci sfărâmatul pietrei cu concasorul cu asistență tehnică plătită costă pe 1 km. de drum 10.000 lei, adică pe 1 metru cub 27.50 lei, socotind firește și colaborarea gratuită a prestației comunale.

3. A treia operațiune: cilindrarea drumului

Socotind, că cilindrarea unui kmetru de drum se face în 10 zile, iar combustibilul (lemn de foc) pentru alimentarea compresorului se dă gratuit de către comunele interesate, avem următorul calcul:

Ulei pentru compresor zilnic	lei 100.10 zile 1000 lei
Câlți pentru compresor zilnic	lei 20.10 zile 200 lei
Un mecanic zilnic	lei 220.10 zile 2200 lei
Un fochist zilc	lei 120.10 zile 1200 lei
Paznic zilnic	lei 60.10 zile 600 lei
Picher zilnic	lei 120.10 zile 1200 lei
Trei cantonieri zilnic	lei 300.10 zile 3000 lei
Cheltueli neprevăzute zilnic	lei 60.10 zile 600 lei
Total	lei 1000.10 zile 10000 lei

Recapitulațiune:

1. Prima operațiune costă la 1 kmetru	10.000 lei
2. A doua operațiune costă la 1 kmetru	10.000 lei
3. A treia operațiune costă la 1 kmetru	10.000 lei
Total general:	30.000 lei

Programul minimal de realizări în opera de refacere a drumurilor comunale trebuie, să prevadă în fiecare an reconstruirea unei porțiuni de cel puțin 10 kmetri de drum, ceea ce înseamnă, că la opera de refacere a drumurilor comunale se cer anual fonduri de investițiuni în sumă minimală de 300.000 lei.

În privința achiziționării acestui fond minimal necesar operei de refacere a drumurilor comunale din propriile forțe ale comunelor interesante și totuși fără o însărcinare specială a acestor comune, există o posibilitate și anume: **cooperarea tuturor comunelor interesate.**

În județul Bihor există de fapt această cooperare în mod mai restrâns în sistemul drumurilor comunale de

cointeresare, cari funcționează în baza unui regulament tip aprobat de Minister.

Fiecare drum comunal de cointeresare are un buget aprobat de Prefectură și este administrat de un Comitet compus din primarii și notarii comunelor interesate, iar președintele Comitetului este pretorul.

Pretorul plășii în calitate de președinte conduce partea administrativă și financiară cu un casier-contabil, desemnat de regulă dintre funcționarii din biroul Preturiei, iar partea tehnică cu unul, sau mai mulți cantonieri de fiecare drum comunal de cointeresare și cu concursul picherului de stat, sau județean din plasă.

În general în fiecare plasă sunt astfel organizate mai multe drumuri comunale de cointeresare și la sarcinile fiecăruia din aceste drumuri contribuiesc numai comunele interesate direct, cari folosesc de regulă acel drum.

Acest sistem de cooperare restrânsă și divizată nu este capabil de realizări mai importante, neputând realiza un buget corespunzător.

Bugetul acestor drumuri comunale de cointeresare se alimentează din cotele adiționale de drumuri ale fiecărei comune interesate, ori la un drum comunal de cointeresare de 10—15 km. lungime, la care sunt interesate direct 8—10 comune, bugetul nu va putea fi mai mare, de cât 20—30.000 lei anual, cu care însă nu se poate nici măcar începe o operațiune serioasă de refacerea drumului comunal de cointeresare respectiv.

Din studiile îndelungate făcute asupra acestei importante chestiuni, ne-am documentat, că realizările serioase se pot face numai prin estinderea cooperării și cointeresării asupra tuturor comunelor dintr'o plasă. În acest scop pe anul bugetar 1938—39 am concentrat toate drumurile comunale, ce fac legătură deoparte între singuratecele comune, dealtă parte între aceste comune și între artera principală de comunicație din plasă, în două singure drumuri comunale de cointeresare cu participarea și cointeresarea tuturor comunelor din plasă și acestea sunt: 1. Drumul comunal de cointeresare No. 1 Vașcău-Nord și 2. Drumul comunal de cointeresare No. 2 Vașcău-Sud, primul cu un buget de 165.000 lei, iar al doilea cu un buget de 215.000 lei, totalul ambelor bugete fiind astfel 380.000 lei.

Cu începere dela 1 Aprilie 1939 vom concentra și aceste două drumuri într'un singur drum comunal de cointeresare pentru toate cele 44 comune din plasa Vașcău, cu un singur buget. Rețeaua acestui drum comunal de cointeresare va fi de 104 kmetri și va avea un buget de 350—400.000 lei anual.

Această măsură de concentrare și cointeresare a tuturor comunelor din plasă în cooperarea la opera de refacere a drumurilor comunale este deplin justificată prin faptul, că ea servește în mod egal interesele tuturor comunelor astfel concentrate. deoarece scopul concentrării este refacerea tuturor drumurilor comunale în mod treptat și după un plan precis în toate comunele și prin cooperarea tuturor acestor comune.

Iată deci, că și achiziționarea „Fondurilor” în suma minimală de 300.000 lei anual este asigurată din propriile forțe ale comunelor cointeresate la opera de refacere a drumurilor comunale.

Trebuie însă să se știe, că eforturile comunelor noastre se limitează aici. Mai mult nu le putem cere!

Dar mai trebuie, să se știe, că la operațiunea de refacere a drumurilor comunale mai lipsește un factor hotărâtor, a cărui achiziționare sursele comunelor noastre nu o permiț: acest factor sunt **concasorul și compresorul.**

În fiecare plasă din Regiunea Munților Apuseni tre-

buie să fie un concasor mobil mânat de motor „Diesel“ cu o capacitate de sfărâmare a alor 4 metri cubi piatră brută pe oră și un compresor cu o greutate de 10 tone și cu toate accesoriile (vagonet, cisternă, scule).

Aceste mașini trebuiesc să stea în permanență în plasa respectivă sub îngrijirea Comitetului Drumului de cointerese.

Pentru ducerea la bun sfârșit a măreței opere de refacere a drumurilor comunale din Țara Moșilor nu cerem altă jertă din partea Statului și Ținutului, decât să ne procure aceste mașini în stare nouă și dacă nu deodată în toate plășile din lipsă de fonduri, măcar în 3 plăși într'un an începând cu anul bugetar 1939—40.

Primele trei plăși, cari să primească aceste mașini, ar fi bine să fie câte una din fiecare Ținut și anume: **plasa Vașcău** din Ținutul Someș, unde organizația necesară expusă mai sus deja există și programul de realizări de câte 10 kmetri drum comunal pe an este întocmit și studiat, — **plasa Hălmașiu** din Ținutul Timiș și **plasa Cămpeni** din Ținutul Mureș. Natural condițiunea primirii acestor mașini trebuie să fie organizarea în prealabil a sistemului drumurilor de cointerese după modelul expus în acest studiu și care este pus dela în practică în plasa Vașcău din județul Bihor.

Fără această organizare mașinile nici nu pot fi utilizate.

Operele de artă și plantațiile de pe drumurile comunale

În opera de refacere a drumurilor comunale nu putem trece cu vederea nici chestiunea operelor de artă și a plantațiilor de pe aceste drumuri.

Pentru aceste opere de artă, cum sunt podurile, parapetele, digurile și kilometrajul drumurilor, avem în parte materialul necesar pe teren. Astfel avem piatra și o parte din materialul lemnos din pădurile comunelor interesate. Restul materialului și manopera, precum și puieții necesari plantațiilor costă bani, iar în bugetul drumurilor de cointerese nu putem avea disponibilități pentru acest scop decât după terminarea refacerii tuturor drumurilor comunale.

Pentru achiziționarea fondurilor necesare operelor de artă și plantațiilor de pe drumurile comunale există următoarea posibilitate:

Ministerul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor procură în fiecare an o anumită cantitate de piatră sfărâmată pe șoselele naționale pentru întreținerea acestora și plătește din bugetul său această piatră.

Comitetul drumului de cointerese din plasă, care stăpânește și dirijează toate obligațiunile de prestație comunală pentru drumuri ale populației din plasă se angajează să aprovizioneze șoselele naționale de pe teritoriul plășii cu toată piatra necesară de întreținere cu 10% mai ieftin, decât ori care antreprenor particular din prestația comunală, iar **valoarea primită dela Minister pentru piatra livrată urmează să se facă din bugetul drumului de cointerese.**

Chestiunea aceasta nu prezintă nici o dificultate pentru Comitetul respectiv al drumului de cointerese, de oarece la această operațiune nu are nevoie, decât de o singură zi de prestație a comunelor situate în apropierea șoselei naționale, iar Ministerul pentru siguranța sa nu trebuie, să facă nici o plată, decât pe baza recepționării reglementare a pietrei.

În felul acesta se face un bun serviciu și Ministerului, care își procură piatra mai ieftin, iar drumurile comunale își achiziționează fondul necesar operelor de artă și plantațiilor, de cari are nevoie.

Concluziuni finale.

Problema refacerii radicale în stare carosabilă a drumurilor comunale din Regiunea Munților Apuseni, precum s'a văzut în expunerea prezentă, este rezolvită, dacă se îndeplinesc trei condițiuni esențiale, care sunt:

1. Organizarea tuturor comunelor din plasă pe bază de cooperare în sistemul drumului comunal de cointerese unic pe plasă, cu un buget anual minimal de 300.000 lei și având la bază întreaga prestație în natură bine organizată și dirijată a comunelor cointerese.

2. Inzestrarea fiecărei plăși din Regiunea Munților Apuseni cu un concasor mobil modern și cu un compresor din fondurile Ministerului de Lucrări Publice și Comunicații în eventuală colaborare cu Ținutul respectiv.

3. Concesionarea aprovizionării șoselelor naționale din Regiunea Munților Apuseni cu piatră de întreținere în fiecare an de către Ministerul de Lucrări Publice și Comunicații Serviciului drumului comunal de cointerese al plășilor în scopul augmentării bugetului drumului comunal de cointerese.

În plasa Vașcău, pe care am onoarea, să o administrez, prima condițiune este îndeplinită.

A doua condițiune rog Onoratul Minister, să o îndeplinească în eventuală colaborare cu Onoratul Ținut al Someșului.

A treia condițiune sunt gata a o îndeplini imediat, dacă Onoratul Minister va binevoi, să dispună.

În fine pot afirma cu hotărâre, că sistemul preconizat în prezentul studiu privitor la refacerea drumurilor comunale este realizabil în orice plasă din Regiunea Munților Apuseni, unde se găsesc stânci și bolovani de râu. Numai în plășile de câmpie nu este aplicabil acest sistem de refacere a drumurilor comunale, fiindcă acolo nu se găsește piatră brută la fața locului.

Vașcău la 18 Martie 1939.

Pretor, DR. CORNEL NEAGU

președintele drumului comunal de cointerese
din plasa Vașcău

Vitrina cărților primite de „Societatea de Mâine“

REPUBLICA BARBĂ-RASĂ, (Ed. Cartea Românească, lei 50), este volumul reușit de schițe al tânărului scriitor Paul I. Daniel care ne oglindește vieța de mahala sub toate aspectele ei. Ne este descrisă societatea și mediul caracteristic prin toate prisme, din care descrieri putem scoate cu multă ușurință concluzii. Ne este arătată viața particulară a mahalagiului bogat, în schița „Contele“ al cărui erou este un îmbogățit, care nu mai știe, ce să facă cu banii. Își petrece vieța în chefuri cu prietenii, în toate cărciumele mahalalei. Având însă prea mulți bani, el se hotărăște să-și facă o bibliotecă pentru urmași. În acest scop cumpără dela librării cărți cu teancul și le așează după culoarea coperților și după mărime, în rafturi. Aceste cărți rămân la el până când într-o bună zi este „detronat“ din instituția care-l alimentează, și se vede silit să-și vândă cărțile. Un umor destul de fin se degajă din aceste schițe. Vieța de mahala ne este descrisă de un bun cunoscător al mediului periferic. D. Paul I. Daniel are meritul de a fi unul din puținii scriitori cari se ocupă de un asemenea subiect. Stilul este vioiu, cu fraze scurte și cu multe dialoguri. Autorul întrebuințează expresii destul de cunoscute și în centru. În privința aceasta ne-am fi așteptat poate la mai mult.

Chestionar economic pentru cercetarea satelor răslețe ale României

I. — Proprietate și altele

1. Când s'a înființat satul actual ?
2. E compus din mai multe cătune ?
3. E așezat pe deal, vale și cât se întinde ?
4. Vin de se așează aici locuitori din alte comune, sau din cei de aici pleacă să se așeze în alte părți ? Unde ? Cari sunt cauzele ?
5. Din tot hotarul comunei aproximativ cât este vale, coastă sau deal ?
6. Repartizarea proprietății agricole ? (Câți au un jug, câți au până la 2 jug., etc., etc.).
7. 10 gospodari — cei dintâi din cadastru — din cei cari au câte 6 jug. în câte parcele își au risipită proprietatea lor ?
8. Se vinde pământ ? Cui și din ce cauză ?
9. Cumpără ei pământ din alte sate sau alte sate dela ei ? Cauzele ? Dar în trecut cum au fost ?
10. Ce unități de măsurarea suprafețelor folosesc ?
11. Ce procent de gospodării își produc hrana suficientă pentru membri și vite din propriul lor pământ ?
12. Câte gospodării trăiesc numai din agricultură și anexele ei ?
13. Din ce și cum își procură mijloacele de existență cei ce nu pot trăi din proprietatea lor.
14. Ce întinderi de pământ ar fi necesară ca să trăiască o familie din 5 membri ?
15. Sunt gospodari specializați în vre-un ram agricol ? (îngrășare de porci, cultura plantelor medicinale, stupărit, pomărit, etc.).
16. Ce produse au de prisos, unde le vând, direct sau asociați ?
17. De pe ce piață își procură cele necesare ? Care e gara de încărcare cea mai apropiată ?
18. Este cursă de autobuze ?
19. Câți au intrat în conversiune și pentru ce sume ?
20. Dela conversiune încoace s'au mai îndatorat și de ce ?
21. În general satul progresează sau e în regres și cari ar fi cauzele ?
22. Care ar fi mijloacele pentru ridicarea stărei materiale a sătenilor ?
23. Câți citesc gazete (ziare) ? Câte dintre acestea sunt agricole ?
24. Este în sat vre-o bibliotecă ? Câți cititori câte opere au cetit în anul trecut ?

II. — Casa și grădina

1. După cadastru cât de mare e hotarul comunei în jugăre ?
2. Din acestea câte jugăre cuprinde vatra satului ?

Dar terenul arabil ?

- „ islazul ?
- „ fânețele ?
- „ livezile de pomi ?
- „ viile ?
- „ pădurea ?
- „ trestiş, baltă, ape, drumuri și alte terenuri ne-productive ?

3. La început cât de mare a fost un loc de casă ? Din acest loc (intravilan, aproximativ a) cât este ocupat cu clădiri) casă, grajd, etc.; b) curtea; c) cât e lăsat pentru arie (depozitarea nutrețului); d) cât rămâne pentru grădină de pomi și de legume ?

4. Grădina se sapă sau se ară și când ? Ce se cultivă în grădină ?

5. Face cineva răsadnițe calde (din Decembrie până în Aprilie) ? cine ?

Dar răsadnițe reci (începând din Martie, Aprilie, fără geamuri) ?

6. Deunde își procură semințele de verdețuri și ce fel ?

7. Ce fel de zarzavaturi cultivă ?

Își produc toate zarzavaturile necesare gospodării lor ? Dacă nu, de unde, pe ce cale își procură cele necesare ?

Produc și pentru vânzare ? Unde vând și cum, fiecare direct, asociați ?

8. Produc verdețuri și la câmp ? Ce fel de verdețuri ? Câți ? Ce fac cu ele ?

9. Dacă sunt pomi prin grădini ce specii ?

10. Este vre-o varietate de pomi predominantă, din care se face și comerț ? Unde se vând fructele direct sau prin intermediari ?

11. Ce mod de altoire se folosește ? Cam ce procent dintre bărbați știu altoi ? A aplicat cineva reîntinerirea și altoirea pomilor ?

III. — Clădiri

1. Ce clădiri are majoritatea locuitorilor ? Din ce sunt făcute ?

2. Unde-și depozitează grâul, porumbul ?

3. Unde-și depozitează fânul ? Pleava ?

4. Câți cultivă sfeclă de nutreț și cum o depozitează pentru iarnă ?

5. Cum păstrează cartofii, în pivniță, sau îi îngroapă în liber și cum ?

6. E grajd la fiecare gospodărie ? Câte nu au ? Din ce materiale se fac ? Au ferestre ? Sunt așezate toate cu ușa spre Sud sau sunt și spre Nord ?

7. Este cocină la fiecare gospodărie ? Câte nu au ?

8. Este coteț de păsări la fiecare gospodărie ? Câte nu au ?

9. E cineva aranjat pentru adunarea mustului dela vite?
10. Are cineva platformă zidită pentru bălgar?
11. De câte ori se scoate bălgarul într-un an? Când se scoate? La câmp se împrăştie şi ară imediat?
12. Se vinde bălgar şi cu ce preţ? Se cumpără din alte sate şi cu ce preţ?

IV. — Terenul arabil

1. Care e întinderea terenului arabil după cadastru?
2. Nu credeţi, că s'a sporit prin defrişarea de păduri şi ocupaţiuni din islaz? Aproximativ — cu câte jugăre?
3. Aproximativ cât teren arabil? (câte jugăre) este pe lângă văi, câte pe coaste, şi câte platou pe dealuri?
4. Ce unităţi de măsurat suprafeţele se obişnuiesc în localitate?
5. Se aplică vreun asolament (rotaţia plantelor)? Sau e vre-o convenţie a sătenilor cu anumite părţi de hotar să le cultive cu toţii cu aceleaşi plante?
6. — Afară de grâu şi cucuruz ce plante se mai cultivă?
8. A străbătut acolo sămânţă de grâu selecţionată dela Camera Agricolă, ce varietăţi şi cu ce rezultate?
9. Cum se tratează grâul contra mălurei (tăciunului)?
10. Grâul se samănă cu mâna sau cu maşina şi câtă sămânţă se dă?
11. Ce unităţi au pentru măsurat seminţele?
12. Cucuruzul se pune în arătură de toamnă sau numai de primăvara?
13. Decâte ori se sapă? Se muşuroieşte?
14. Grâul şi cucuruzul se seamănă numai pe vale sau şi pe deal?
15. E răspândită cultura cartofului şi în ce măsură?
16. În ce măsură se cultivă secara?
17. Cari sunt producţiile medii la plantele amintite? (Grâu, cucuruz, săcară, cartofi).
18. Samănă fie care gospodărie cânepă şi in, dar sfecla de nutreţ, lucernă, trifoiu, borceag, porumb de nutreţ?
19. Afară de fasole se seamănă mazere, linte sau altă plantă leguminoasă?
20. Fasolea şi dovleacul se seamănă numai prin cucuruz?
21. Fac toţi gospodarii ogor de vară, dar de toamnă?
22. Au obiceiul de a se însoţi la arat?
23. Se gunoiesc toate terenurile?
24. Ce procent nu se gunoieşte?
25. Câte batoze de bătut cerealele sunt în sat? Câte maşini de sămănat?
26. E vreo parte inundabilă din terenul arabil? E inundat în fiecare an?
27. De 10 ani încoace de câte ori a bătut grindina?

V. — Livezi de pomi

1. Ce specii de pomi (măr, pruni, etc.) se cultivă? Care ar fi cu aproximaţie numărul fiecărei specii?
 2. Cari sunt varietăţile mai principale din fiecare specie?
- E comuna renumită pentru vre-un soi (varietate)? Care?*
3. Câte vagoane se produc din fiecare specie, eventual varietate, unde se vând, direct sau vin negustori în sat?
 4. După observaţiunile celor mai competenţi din comună căror specii şi varietăţi le prieste mai bine climatul şi terenul de acolo?

5. Livezile sunt strânse în o parte de hotar, sau împrăştiate, peste tot hotarul?
6. Ce boale şi duşmani le atacă mai des? Cum se apără?
7. Gerurile târzii fac stricăciuni?
8. În cari ani dela 1930 încoace a fost rod bun de poame şi din care specie?
9. Unde sunt cele mai multe livezi pe vale, coaste sau deal şi din care specie?
10. Terenul de sub pomi se ară? Cu ce plante se cultivă, şi în fiecare an?
11. Cari sunt cele mai vechi pometuri? De când sunt înfiinţate?
12. Cari locuitori îşi îngrijesc mai bine pomii? Ce îngrijire îi dau?
13. Sunt pepiniere particulare de pomi? Câte sunt de mari, de cine sunt conduse şi sunt autorizate?
14. E pepinieră comunală, la ce distanţă dela Şcoală şi Primărie şi în ce fel este exploatată?
15. Pruni se sporesc numai din lăstari sau şi din sămburi? Cum valorifică prinosul de prune?
16. Ce perspective sunt pentru pomărit şi ce măsuri ar fi de aplicat pentru promovarea lui?

VI. — Islazul

1. Ce întindere are după cadastru-islazul? La ce distanţă e de sat?
2. Cine e proprietarul lui? (Comuna, Composesoratul).
3. Cât au ocupat din el în decursul vremii-sătenii?
4. Ocupaţiunile sunt îngrădite şi plantate cu pomi, ce fel de pomi, sau sunt cultivate cu plante agricole?
5. Cum se făceau ocupaţiunile?
6. Azi se mai fac ocupaţiuni?
7. Islazul rămas cât e (cca) teren de vale, cât de coastă, cât de deal?
8. Să se arate pe fie care categorie de islaz (vale, coastă, deal), dacă sunt păduri sau arbori răzleţi, arbori de pădure, pomi, perdele, făcute contra vânturilor, spini, mesteacăn, şneapăni, sunt eroziuni, isvoare, fântâni?
9. În comparaţie cu fânaţele de acelaş fel din hotar, ce cantitate de fân ar produce (în kgr.) fie care categorie de islaz (vale, coastă, deal)?
10. Câte capete de bovine, oi, etc., pasc pe islaz, decând până când, şi dacă în acest timp găsesc atâta iarbă încât să se sature?
11. Ce îmbunătăţiri au prevăzut să i se dea organele agricole?
12. Ce lucrări de îmbunătăţire credeţi Dvs. că sunt de făcut imediat şi cum socotiţi, că s'ar putea realiza?

VII. — Animale

1. Ce specii de animale, în ce număr se cresc?
2. De ce rasă sunt caii? Ce armăsari au — de stat, particulari, autorizaţi sau clandestin? Câte iepe de prăsilă au?
3. La ce lucrări se întrebuinţează caii şi aproximativ cât timp la fiecare? (agricultură, cărăuşie, etc.).
4. La ce vârstă se pun caii la ham?
5. Care e hrana lor vara, iarna?
6. Câte gospodării lucrează cu cai, câte cu boi, câte cu cai şi boi, câte cu vaci?
7. Câte bovine şi de ce rasă au?
8. Câte gospodării nu au vaci de lapte?
9. Viţei se cresc?
10. Au grajd comunal de tauri? Câţi tauri au şi cum îi întreţin? (în regie proprie, daţi la liciţaţie, etc.).

11. Au lot zootehnic, de unde îl au și cu ce a fost cultivat în 1938?
12. Se cresc juncani din prăsilă proprie, sau cumpărați, sau nu se mai cresc?
13. Se îngrașă boii? unde și cum îi valorizează?
14. Lucrează cu boii numai în agricultură, sau și în altă parte și aproximativ câte zile?
15. La ce vârstă se pun juncii la jug?
16. Au lapte toți gospodarii cari au copii? Câți au lapte de vacă, câți de oaie și câți de capră? și câți nu au de fel?
17. Care e hrana vacilor iarna?
18. Câte gospodării au oi, în ce număr și de ce rasă?
19. Unde pășunează? se practică trashumația?
20. De unde își procură berbecii?
21. De la oi au produse peste trebuințele satului și unde le valorifică?

VIII. — Organizare, asocieri

1. Se fac clăci? De cine? Cine participă la ele?
2. Se însoțesc pentru arat, adus lemne, cărat gunoii? Cine? numai vecini, numai neamurile?
3. Au fost și mai sunt asocieri de oierit, la mori, etc.?
4. Peste tot manifestă oarecare spirit de asociere, de ajutorare, sau sunt de tot individualiști?
5. Înainte de războiu a fost vreo cooperativă „Hanga”, „Hitel-Szövetkezet”, de asigurarea vitelor (Orăștie)?
6. Tot înainte de războiu — a fost cor, fanfară, vreo asociație pe lângă biserică, de înmormântare, de ajutorare de păgubași de vite? Dar despărțământ al Astrei?
7. Tot ante-belum — a fost vreo bancă soc. pe acții?
8. Cari din cele de sub 5, 6, 7 — mai există, cari nu și din ce pricină au dispărut?
9. După unire a fost vreo cooperativă, bancă populară, cămin cultural, asociație religioasă, cor — peste tot? orice organizație cu caracter agricol, social, religios, cultural etc.?
10. Cari dintre acestea mai există? Cari sunt cauzele, că unele au dispărut?
11. Câți intelectuali sunt în viață dintre fiii comunei? Unde funcționează?
12. Care dintre ei a încercat să facă ceva pentru promovarea intereselor obștești, — în orice direcție? Ce anume a încercat, și în ce măsură a isbutit?

13. În care comună mai apropiată sunt organizații vrednice de imitat din cele de mai sus?
14. Ce organizații credeți, că s'ar putea înființa acum?

IX. — Munca

1. Câți locuitori sunt în comună?
2. Câte familii sunt și câte gospodării? Câți bărbați peste 16 ani?
3. Câte jugăre se revin de cap de locuitor din tot hoțarul? Câte se revin numai din terenul arabil?
4. În câte gospodării îndeletnicirile agricole necesită peste tot anul brațele de muncă disponibile?
5. În câte gospodării se apelează pentru săvârșirea muncilor agricole și la brațe străine? De unde și le iau?
6. Aproximativ câte brațe sunt cari s'ar putea aplica la lucru în altă parte?
7. Câte dintre aceștia, cari au peste 16 ani se aplică la alte lucrări acolo în comună? la ce lucrări? Și iarna?
9. De ce nu pleacă mai mulți?
10. Femeile au de lucru tot timpul în gospodăria lor?
11. La ce munci agricole sunt întrebuințate femeile? La cari mai mult și la cari mai puțin decât bărbații?
12. La ce munci agricole sunt întrebuințați și copii și dela ce vârstă?
13. Brațele de prisos atât bărbați, cât și femei, cu ce și omoară vremea iarna?
14. Ce industrii agricole sunt în comună? (Lemnărit, ciubarari, cercuri, spete, șindrilă, etc., olărie, moară, lăptărie, vâiață, cojocărie, țiglarie, olărie, pielărie, etc.).
15. Câți și cât timp sunt angajați la acestea și ce fac restul vremii?
16. Câți sunt angajați la exploatarea de păduri, bășit, cherestea și alte fabrici și industrii neagricole?
17. Tablou de plățile muncilor agricole, în pădure, în industrii, fabrici, la zi, de cap (bărbat, femeie, copil) și cu carul și în diversele epoce ale anului.
18. Aproximativ câte gospodării ar putea să trăiască numai din agricultură, cu toate ramurile ei (pământ, plante medicinale, stupărit, pescuit, etc.)?
19. Ce căi s'ar putea deschide pentru sporirea posibilităților de trai în acea comună?

PAVEL GRECU
Inginer-Agronom

UN PLAN PE 25 ANI

pentru punerea în valoare a peste 4 milioane hectare teren neproductiv și pentru o însemnată sporire de producție a celui cultivabil

Intors dintr-o călătorie de studii peste hotare, am prezentat d-lui ministru al agriculturii un memoriu cu propuneri pentru punerea în valoare a întregului teren ne productiv și pentru o însemnată sporire a producției celui cultivabil astăzi în țara noastră.

Aceste propuneri mi-au fost sugerate de lucrările de acest fel, care sunt executate pe o suprafață de peste 150.000 ha. în Germania, pe Valea Rinului; iar în Polonia pe o suprafață îndoită în provinciile ei răsăritene.

Lucrări pentru reglementarea regimului apelor și al vântului.

Este vorba de:

a) captarea izvoarelor și a vinelor de apă friatică care provoacă alunecări de terenuri;

b) plantarea și fixarea prin barage de garduri a coaștelor abrupte și a viroagelor acestora cu teren de gradat.

c) reînființarea tuturor iazurilor distruse și sporirea capacității celor existente pentru a reține apele din ploile mari și din topirea bruscă a zăpezilor, folosindu-le pentru cultura peștilor, pentru purtarea de mori, fierestreae etc., în locul consumului de benzină sau lemne, ca și pentru irigarea unor întinse suprafețe din aval.

d) îndreptarea cursului pâraelor și al râurilor pe linia de cea mai mare pantă, pentru a transforma zăvoaiele, mlaștinile și terenurile acide și necultivabile astăzi din lunca lor în terenuri, care vor putea fi în bună parte irigate și folosite pentru culturi de mare producție.

e) plantarea perdelelor de apărare contra vântului pe coaste și pe podișuri și contra curenților reci pe văi la locurile impuse de relieful solului.

Organizarea și executarea acestor lucrări pe regiuni naturale

Sub numele de regiuni naturale înțeleg bazinele hidrografice ale râurilor mai mici și ale unor porțiuni din râurile mai mari, cu o suprafață mijlocie de 200.000 ha. în cuprinsul cărora lucrările mai sus citate pot fi organizate și executate în tot ansamblul lor, potrivit cerințelor locale, în timp de 5 ani, dar cu următoarele condițiuni :

a) ca prin comasarea pământurilor suprafețele, care vor fi ocupate cu aceste lucrări — exceptând iazurile existente și coastele, care vor fi plantate de proprietarii lor — să fie scoase din proprietatea particularilor și trecute, întreținute și administrate mai târziu sub o conducere unitară,

b) ca Statul să avanseze costul lucrărilor de comasare, cadastru și cărți funciare, evaluat la 500 lei de ha. pentru a fi rambursat în 5 rate anuale de proprietari interesați după terminarea lucrărilor și să contribuie cu 50 la sută din costul lucrărilor de îmbunătățire agricolă, evaluat la 1.000 lei de ha. ; Ținutul, comunele și eforiile de pășune din cuprinsul regiunii naturale să contribuie cu 30 la sută din costul acestor din urmă lucrări în proporție cu bugetele lor ; iar proprietarii interesați cu 20 la sută în proporție cu valoarea pământurilor stabilită cu prilejul comasării, ei urmând să contribuie și la realizarea suprafețelor necesare lucrărilor.

c) ca proprietarii, cari dețin cel puțin 51 la sută din suprafața cultivabilă a regiunii, să se grupeze în *Obștii de comasare și îmbunătățiri agricole* după un statut tip aprobat de Institutul Național al Cooperăției ; iar aceste obștii într-o *Uniune* pentru regiunea respectivă, care să declare în numele membrilor lor că doresc să contribuie la executarea lucrărilor de comasare și de îmbunătățiri agricole în condițiunile arătate la punctele a și b și că se obligă a întreține și administra aceste lucrări după terminarea lor.

Această Uniune va putea restitui proprietarilor în schimbul terenului ocupat cu lucrările de îmbunătățire o suprafață de egală valoare în nouile loturi, prin sporul de valoare a terenului devenit irigabil în lunci.

Considerând că suprafața totală a țării este de 29.500.000 ha. propun împărțirea ei în 150 regiuni naturale și executarea tuturor lucrărilor pe grupe de câte 30 regiuni, câte 3 de fiecare Ținut administrativ pentru a putea fi executate în termen de câte 5 ani, astfel ca după 25 ani, ele să fie terminate în întreaga țară.

Cuvântul hotărâtor la alegerea regiunilor din fiecare grupă îl vor avea însăși proprietarii interesați la executarea lucrărilor în chestiune și anume în ordinea în care se vor grăbi să se organizeze într'un număr mai mare în acele obștii de comasare astfel ca lucrările să poată fi executate în bune condițiuni în fiecare din ele și independent de regiunile vecine.

În lucrarea mea arăt că prima regiune, unde au început să se facă studiile pregătitoare în această privință, cu toți sortii de a fi aprobate și însușite de majoritatea proprietarilor localnici, este *Valea Jijiei* din nordul Moldovei, una din cele mai sărace regiuni de stepă ale țării, d. General Negruzzi, Rezidentul Regal al Ținutului Prut binevoind a lua sub patronajul său aceste studii și propaganda de lămurire a populației care se întreprinde în cadrul lor.

Conducerea și finanțarea lucrărilor

Legea îmbunătățirilor funciare din 1910 prevede că dacă proprietarii cari dețin 51 la sută din suprafața unei regiuni, unde urmează a se executa asemenea lucrări, se organizează în anume sindicate și se obligă să contribuie la cheltuelile lucrărilor, minoritatea poate fi silită a face parte din acele sindicate și a contribui în aceeași proporție la cheltuelile lucrărilor.

Acest principiu urmează să fie aplicat și pentru lucrările de comasare fără care celelalte nu sunt posibile, deoarece terenul, care va fi ocupat de nouile iazuri, de zona rectificată a cursurilor de apă, a canalelor principale de drenaj și de irigație, ca și aceia a perdelelor de apărare contra vânturilor, trebuie să fie scos din proprietatea particulară și trecut în domeniul public, pentru ca, după terminarea lor, lucrările să fie administrate unitar.

Stăruind asupra acestei chestiuni subsemnatul am schițat în memoriul amintit economia unui proiect de lege, în care propune să se extindă aplicarea principiului majorității de 51 la sută din suprafață și asupra lucrărilor de comasare, pe care doctrina în dreptul agrar din toate țările apusene, le consideră ca lucrări de îmbunătățiri funciare și le execută pretutindeni odată cu acestea.

Conducerea lucrărilor ar urma să fie încredințată unui *Consiliu Superior de comasare și îmbunătățiri agricole*, alcătuit din delegați ai Ministerelor de Agricultură, Lucrări Publice, Justiție, Finanțe și Apărare Națională (Marele Stat Major), care ar funcționa pe lângă Direcția Cadastrului, Comasărilor și Ameliorărilor Agricole din Ministerul Agriculturii și ajutat pe fiecare Ținut de o *Comisiune regională de comasare și îmbunătățiri agricole* cu o compunere asemănătoare.

Finanțarea lucrărilor, având în vedere că mai mult de 80 la sută din fonduri vor fi date prin bugetele unor instituții controlate de Ministerul Finanțelor, este propusă a fi încredințată *Casei Autonome de Amortizare și Finanțare* creată de curând pe lângă Ministerul Finanțelor, urmând ca ea să constituie câte o secțiune pe lângă fiecare Ținut alături de Comisiunea sus menționată.

Chestiunea pusă astfel oferă, după părerea noastră, o soluțiune practică și capabilă să înlesnească punerea în valoare în timp de 25 ani a celor peste 4.000.000 ha. teren astăzi neproductiv și sporirea cu cel puțin 30 la sută în medie a producției agricole de pe cele 17.000.000 ha. cultivabile.

Am evaluat la 1.000 lei de ha. pe an sporul de producție, care va rezulta, treptat ca terminarea lucrărilor, în fiecare regiune naturală, față de o cheltuială mijlocie de 1.500 lei la ha. făcută în timp de 5 ani.

Specialiștii noștri și agricultorii direct interesați au

CONST. I. CIULEI

Vitrina cărților primite de „Societatea de Măine”

PE VIFOR, nuvele de Vintilă Paraschivescu, este o carte care cuprinde povestiri din război și din viața dela țară.

Cea mai reușită dintre aceste nuvele este „Regina remuscării, de natură psihologică. În această povestire ne este arătată cu măiestrie obsesia eroului principal, Mircea Dăianu, care se crede ucigașul babei Rada, îngrijitoarea lui de când era copil mic, obsesie care i-a provocat în cele din urmă moartea. Este de remarcă stilul curgător și atractiv, specific povestirilor lui Sadoveanu, pe care autorul ni-l înfățișează în acest volum. (Ed. „Cartea Românească”, lei 40).

Noi contribuții la cunoașterea regiunii Hălmagiului

Locuitori sărăcăcioși, dar îngrijit îmbrăcați, cu trupul istovit de muncă, dar cu ținuta mândră și energică, bolnavi și suferinzi, dar cu ochii strălucind de vioiciune, neștiutori în ale slovelor, dar cu uimitoare efluvii de inteligență: aceștia sunt urmașii eroului munților Iancu, dumnezeescul cerșetor; profund îndurerați, dar cari ca și el nu întind mâna nimănui ci veghind la candelă românișmului și a religiei străbune, așteaptă cu resemnare să se stingă odată cu ea, dacă nu se va găsi aceea elită de conducători, care să curme cu un ceas mai devreme tristul lor calvar.

Acest popor este statornic și dârz pentru apărarea românișmului, cum a fost însuși Iancu, care a făcut din Munții Apuseni o cetate de neînvins, de care s'a sdorbit trufașa mândrie koșuthistă, ca și netemătorul de moarte Buteanu care, prin trădare a fost prins și umilit, încât moartea i-a fost o binefacere.

Am zis că locuitorii sunt sărăcăcioși, deoarece deși natura i-a înzestrat cu moarte multe bogății naturale, le lipsește însă pământul arabil, care să le asigure traiul zilnic, iar depărtarea mare de centrul de care aparțin, i-a determinat pe conducători să le refuze sprijinul în exploatarea zăcămintelor miniere, a bogățiilor forestiere, precum și în ce privește pomicultura.

Am zis că sunt bolnavi și suferinzi, căci dispensarele existente, pe lângă faptul că sunt puține la număr, lasă de dorit și în privința modului în care sunt înzestrate, fiind și puțin ospitaliere suferinzilor, din cauza modestelor lor resurse materiale.

Am zis că sunt neștiutori de carte, căci stăpânitorii din trecut, au vrut să-i mențină simpli și neînvățați, putându-i în felul acesta mai ușor stăpâni, iar conducătorii de până acum, n'au cunoscut greutățile copiilor de a parcurge kilometri întregi pentru a se duce la școală și n'au cunoscut numărul îngrijorător al analfabeților adulți.

Am zis că sunt îndurerați, căci multe și luxuriante promisiuni li s'au făcut, cari toate au fost deșarte, ei rămânând supremii desamăgiți ai neamului românesc.

Pentru remedierea acestei situațiuni expun deocamdată în mod succint ideile generale din studiul asupra ținutului Hălmagiului, pe cari îl vom desvolta ulterior cu ample documente și date statistice spre a fi supus

atențiunei binevoitoare a conducerii organizației centrale.

CAPITOLUL I

Situația economică

Comuna Hălmagiu este situată la poalele Munților Apuseni, pe malul drept al Crișului Alb, la o distanță de 130 km. de Arad, oferind o situație pitorească și strategică dintre cele mai strălucite, care a fi fost utilizată în trecut pentru poziții de rezistență, având o suprafață totală de 1.727 jugăre cu o populație de 1.241 locuitori. Această comună a fost sortită să dirijeze activitatea economică și administrativă a plasei atât din cauza situației favorabile care o situează în mijlocul comunelor din această regiune, cât și datorită extensiunii remarcabile, pe care au luat-o încă din trecut târgurile săptămânale, cari au loc Sâmbăta și cari formează un adevărat stimulent al vieții economice sub diversele ei aspecte.

În imediata apropiere a Hălmagiului se găsesc cele 5 comune cari aparțin sectorului Hălmagiu, unite prin strânse legături economice cu comuna centrală, amintită mai sus și cari însumează la un loc o suprafață de 7.108 jugăre cu un număr total de 2.478 locuitori, toate pe malul drept și stâng al Crișului Alb, între munți și văi în majoritate pe teren neproductiv, ceea ce se va vedea și mai clar din statistica alăturată studiului ce-l voi prezenta ulterior.

Amintesc deasemenea că întreaga plasă Hălmagiu este compusă din 47 comune cu o suprafață de 112.045 jugăre și cu un număr total de 27.205 locuitori, terenul fiind în majoritate puțin fertil, pădurile irațional exploatate, pomi fructiferi în număr foarte mic și insuficient îngrijiți, iar numeroasele zăcămintă miniere lăsate complet în părașnire.

Agricultura

Din datele statistice pe care le voi prezenta ulterior, se va putea constata că din cauza altitudinii înalte la care se află acest ținut, a climei și a caracterului muntos pe care îi are, fertilitatea solului lasă foarte mult

de dorit în privința grânelor, iar îngrășămintele cari ar putea să îmbunătățească starea lor, lipsesc cu desăvârșire, din cauza situației precare și în privința celorlalte aspecte economice. În special în anii neproductivi situația locuitorilor din acest ținut devine cu adevărat dezastruoasă lăsându-i la discreția speculanților de ocazie, ceea ce s'ar putea atenua prin crearea unor cooperative de fructe și cereale, despre cari voi trata în mod detaliat la capitolul problemei creditului.

Creșterea vitelor

Întreaga regiune se bucură de pășuni potrivite creșterii animalelor. Nu s'a făcut până acum însă nici o raționalizare și selecționare a speciilor, deasemenea epizootiile găsesc o prea puțină stavilă în măsurile preventive ce se iau de a fi evitate, așa că adeseori bieții oameni se văd lipsiți de cele mai frumoase vite, secerate de boli, tocmai după ce le crescuseră și investiseră în ele sume mari din sărăcia lor.

Ferma Statului dela Gurahonț ar oferi un teren prielnic pentru a se proceda în mod sistematic la regenerarea bovinelor și a celorlalte specii de animale, creindu-se cursuri raționale în direcția aceasta cu specialiști, pentru tineretul ținutului, chestiune pe care o voi dezvoltă în mod detaliat la capitolul instrucțiunei publice.

Zăcămintă miniere

Din timpul Romanilor se găsesc pe aceste plaiuri mine, cari pe vremea lor erau exploatate. Multe și felurite sunt aceste bogății ale subsolului pe cari deocamdată le enumăr numai succint și cari singure ar fi în măsură să ridice în mod considerabil nivelul economic al ținutului și să salveze populația aceasta nevoiașă care se sbate din greu.

Avem astfel mine de aur la Brusturi, Tisa și Văsdoci-Luncșoara, în privința cărora unii experți s'au pronunțat pentru rentabilitatea exploatării lor. Manganul dela Zimbru, Soimoș-Buceava, Sârbi și Hălmăgel este îndeobște cunoscut și apreciat și extragerea lui începută în epoca antebelică s'a întrerupt mai târziu și n'a mai fost reluată. Deasemeni cărbunii dela Tisa și calcarul dela Zeldiș oferă cunoscătorilor zăcămintă cu perspective destul de frumoase pentru viitor. Tot astfel și fierul dela Zimbru. În ce privește piatra de granit dela Vărfurile, Leasa și Hălmăgel, durabilitatea și cantitatea ei respectabilă ar putea prevedea nu numai drumurile lamentabile din această regiune, dar chiar întreaga provincie de dincoace de munți punându-se în funcție zdrobitoarea de piatră dela Vărfurile, care de aproape 10 ani este sistată.

Un ultim deziderat din acest important capitol al economiei regiunii noastre ar fi punerea în exploatare a cimentului din regiunea Gurahonț și Zeldiș.

Păduri

Pentru exploatarea rațională a pădurilor din Luncșoara, Hălmăgel, Vărfurile și cele din jurul Gurahonțului ar fi de strictă necesitate existența unui serviciu real de cooperație prin delegarea unui exponent al ei de plasă cu sediul statornic în Halmagiu și care să dirijeze activitatea posesorilor urbariale, îngrijindu-se totodată și de înființarea cooperativei sătești, prin care excluzând intermediarii și elementele străine s'ar exploata bogățiile forestiere cu capitaluri și elemente autohtone.

Ar fi necesar deasemenea să se reglementeze și raționalizeze controlul preventiv silvic, spre a evita prea numeroasele măsuri represive și înlăturarea oricăror abuzuri acolo unde e cazul, spre a realiza evitându-se bineînțelese defrișările nesistematice, ca țărânul din ținutul nostru să fie și stăpânul de fapt al bogățiilor naturale ce-i aparțin de drept.

Pomicultura

O importanță deosebită prezintă pentru locuitorii acestui ținut pomii fructiferi, ale căror roade înlocuesc pentru ei grânele locuitorilor dela șes, formând cheia subsistenței lor. Ar fi o adevărată binefacere dacă luându-se măsuri în direcția aceasta prin delegarea unui agronom la sediul plasei, cu însărcinarea limitată și precisă, de-a da îndrumări la fața locului în fiecare comună în ce privește pomăritul, facerea altoilor și stărpirea omizilor, s'ar putea ajunge ca fiecare țaran să-și aibe grădina sa bine îngrijită și plantată cu pomi, pe cari clima de aici îi favorizează atât de mult.

Până s'ar realiza răspândirea acestora în cantitate suficientă, ar fi de strictă necesitate organizarea unei plantări prin Camera Agricolă și crearea unor cursuri de specializare, în primul rând pentru învățători și preoți, apoi introducerea lor și la cursurile supraprimare depe lângă școlile rurale.

CAPITOLUL II

Problema creditului

Alături de celelalte consecințe ale legii conversiunei, cele de natură să amelioreze situația țăranilor, s'au produs și efecte nescontate, dezastruoase pentru țărâni-me, refuzându-i-se creditul din partea particularilor și în special din partea instituțiilor bancare față de care debitorii rurali au beneficiat de reducerea prevăzută de acea lege și băncile fără să ia în considerare că și ele au avut aceleași avantagii cari le-au compensat pierderile suferite, îi urmăresc în mod neomenesc pe acești bieți beneficiari, nemai acordându-le nici un fel de credit și punându-i în situația de a nu mai găsi salvare în nici o direcție, când îi încearcă vre-un an neproductiv, o boală sau altă nenorocire. Ceilalți particulari cari i-ar putea ajuta sau sunt străini, cari neavând nici o afinitate cu sufletul românesc îi speculează în mod scandalos, sau parveniții cari fiind obișnuiți cu câștigarea fără muncă a banului prin orice mijloace rapide, le pune la dispoziție bani, cereale, sau alte materii de prima necesitate în condiții cari îi fac să se înglodeze în datorii fără a-și mai putea reveni în viitor.

Pentru această categorie de locuitori în special, precum și pentru celelalte categorii în general, e o chestiune de existență crearea atât a unei cooperative de credit și consum, cât și a uneia de natură comercială și industrială. Aceste instituțiuni ar avea rolul să ofere împrumuturi în condiții avantajoase populației sătești, să depoziteze fructe și cereale, fie pentru desfacerea lor în alte regiuni, fie pentru aprovizionarea în cazuri de lipsă a însăși populației băștinașă, să înlăture pe cât e posibil intermediarii în ce privește materiile de prima necesitate, în special, iar în sfârșit să se ocupe de exploatarea cu elemente și capital autohton a bogățiilor forestiere precum și a zăcămintelor miniere.

CAPITOLUL III

Instrucțiunea publică

Izolarea acestui ținut față de centrele mai importante, precum și dârzenia în susținerea ideii naționale determinându-i pe conducătorii vechii ere din timpul antibelic să se ocupe prea puțin de cultivarea acestora, situația actuală culturală prezintă un procentaj trist dar adevărat care indică 80% analfabeți dintre cei peste vârsta de 40 ani, iar la cei sub vârsta de 40 ani, aproximativ 35% sunt analfabeți. Socotim că este necesară o ofensivă dusă prin toate mijloacele, pentru stârpirea analfabetismului, care ne-ar pune în situația de a conta — dacă am generaliza starea de lucruri din această parte a țării, printre popoarele cele mai înapoiate în cultură.

Controlul școlar

Oricâtă bunăvoință și pregătire ar avea un subrevizor de control, este pus în imposibilitatea fizică de a-și îndeplini rolul pe care îl are în mod deplin satisfăcător, dacă nu-și are centrul activității la sediul plășii, spre a-se deplasa cu ușurință și în repetate rânduri în comunele în cari trebuie să-și exercite controlul. În această plasă în care starea culturală e atât de tragică, precum am arătat mai sus, e cu atât mai indispensabil, să avem un organ de control localnic și care să se indentifice cu această operă de culturalizare și de ridicare a întregului nivel cultural al populației.

Cursurile supraprimare

Educația și învățătura care se predă în cei 4 ani de curs primar, dă posibilitate tinerilor elemente să-și asimileze cunoștințele generale pentru a duce o viață mai conformă civilizației, din punct de vedere spiritual, dar nu le dă nici cea mai slabă indicație pentru îndrumarea semenilor lor de a-și perfecționa în mod util activitatea desfășurată zilnic în interesul subsistenței.

Aici este terenul pe care socotim că trebuie să-și îndrepte în mod deosebit atențiunea și activitatea învățătorii rurali prin crearea și complectarea cursurilor supraprimare, unde să se predea materii practice în directă legătură cu traiul de fiecare zi al țăranului, perfecționându-se în acest scop, în special după cum am arătat și în altă parte, cunoștințele necesare dezvoltării pomiculturii și zootehnice, iar învățătoarele în ce privește gospodăria casnică.

Casa culturală

În întreaga plasă Halmagiu nu există nici o casă culturală, totuși locuitorii dela reședința plasei și din restul regiunii simt de mult necesitatea de-a avea un local consacrat anume acestui scop, convenirile și preocupările culturale dezvoltându-se până acum în diverse locuri străine și improprii acestor manifestațiuni.

Credem că trebuiesc făcute toate eforturile necesare pentru edificarea de către Stat sau județ a unui local care să servească anume pentru această destinație specială.

CAPITOLUL IV

Starea sanitară

Situația deplorabilă sanitară despre care am amintit și mai sus este foarte explicabilă dacă avem în vedere

că la un număr de 47 comune cu o populație totală de 27.205 locuitori, nu există nici un spital în care să înțerneze bolnavii și suferinzii și care să aibă o conducere românească, cu durere și tragere de inimă pentru suferințele poporului. Consider deci că este absolut indispensabilă construirea și înființarea unui spital la sediul plasei, care să fie prevăzut cu aparatele moderne de strictă necesitate radiografice și chirurgicale, aceasta cu atât mai mult că atunci când se ivesc cazuri grave, pacienții trebuie să se resemneze cu simple paleative, deoarece distanța până la cel mai apropiat spital este prea mare și ar risca chiar să sucombe pe drum.

Intrucât cele mai multe boli se transmit pe cale infecțioasă și în urma necurăteniei ar fi mai bine să se ia toate măsurile igienei preventive, încă înainte de apariția maladiilor și epidemiilor, astfel încât ar fi timpul să se realizeze un vechiu deziderat de a-se înființa în comuna Hălmagiu și o bae populară.

În ce privește restul plasei o parte din suferinzi, s'ar putea concentra în comuna Hălmăgel, care și prezintă o situație geografică foarte favorabilă, pentru ajungerea acestui scop și care e una din cele mai populate comune din regiune, având un număr de 1.357 locuitori. Deci în urma construirii spitalului din Halmagiu, dispensarul de aici împreună cu toate ustensilele ar putea fi mutat la Hălmăgel.

Asistența socială

Cu toate împrejurările vitrege în care sunt siliți să trăiască locuitorii din aceste regiuni, natalitatea are un procent destul de ridicat și am putea înregistra încontinuu o remarcabilă sporire a populației, ceea ce ar fi desigur spre binele țării, dacă nu i s'ar anihila efectele de către o mortalitate tot atât de mare, care seceră fără să aleagă dintre cei ajunși la vârstă matură, dintre adolescenți, cât și dintre copiii mai mari sau sugaci, sau chiar dintre aceia cari își sfârșesc viața înainte de a vedea lumina zilei.

Apoi pretutindeni în plasă întâlnești infirmi fizici sau psihici, cari sunt o povară pentru societate și cari însăși își doresc moartea, întrucât nu se găsește o casă de adăpost care să-i ocrotească. Iar în ce privește bătrânii, mulți dintre ei sunt ajunși la o vârstă înaintată și printr-o întâmplare nefericită, rămân fără nici o sursă de venit neavând unde să-și odihnească trupul și fiind amenințați să moară de foame și frig.

Această situație mizeră a lor, ar putea fi atenuată prin luarea unor largi măsuri de asistență socială punând capăt acestei dureroase și deprimente situațiuni.

Aceste sunt numai câteva din aspectele pe cari urmează să le prezint într'un studiu aprofundat, dar cari socotesc totuși că sunt suficiente să facă o idee clară asupra unuia din cele mai urgisite ținuturi din țara românească și care cred că ar fi bine să rămână veșnic sub ochii celor cari se interesează de ținutul Halmagiu-lui și vor să-l vadă îmbunătățindu-i-se situația, pentru ca formând el obiectul continuei preocupări a viitorilor conducători de mâine, să vedem îndeplinite succesiv, fie prin sprijinul guvernului sau al județului — cum va fi cazul — cel puțin o parte din dezideratele de mai sus pe cari le socotesc imperios necesare de a fi realizate.

Arheologie bucureșteană

A apărut de curând un ghid al Bucureștiului. Lucrarea pare la primul contact nostimă.

Cam ce-ar putea prezenta orașul acesta pentru un turist. Jumătate oriental, jumătate sat, cum îi spun străinii, ce atracții poate el avea? Cu toate acestea era de așteptat. În conglomeratul acesta asiatic un ghid era necesar. Dacă n'ar fi să cităm decât cele 100 de biserici ale lui și tot ar fi meritat un îndreptar.

Ei bine, nu a stricat confecționarea lui de loc. Chiar pentru cunoscători și afară de biserici el conține lucruri interesante. Chiar muzeele și colecțiile lui răspândite sunt necunoscute. Nu numai Parisul este necunoscut parisienilor!!

Autorul fiind arhitect, partea arhitectonică desigur este cea mai interesantă. Dacă n'ar lipsi biserici interesante ca vechime, cum e Gorganii și arheologia ar fi oarecum satisfăcută. Câteva ochiri de om de meserie sunt deasemenea de remarcat. Biserica Sf. Spiridon vechi, devine într-adevăr un monument vechi. Cine ar fi crezut?!

Dar interesul unui asemenea Ghid nu constă numai în partea lui de registru. În străinătate mai intră în competența ciceronilor și partea artistică și cea arheologică. Și e păcat, că tocmai această latură este extrem de slabă. În special pentru București părțile acestea trebuiau dezvoltate, căci ele ar fi surprins până și pe localnici. Mentalitatea falsă, formată, era până acum, că Bucureștiul e nou, că monumentele lui nu sunt mai vechi de 250 de ani. Or, de câțva timp s'au descoperit multe lucruri, cari nu sunt puse deloc la contribuție. Numai cu câteva date vechi nu se poate înfățișa adevărul.

Să completez, cu celace s'a făcut de mine și de alții, lipsa din această lucrare.

La Mitropolie, azi zisă Patriarhie. Ea este făcută după planul Sf. Dumitru vechi din Craiova și nu după Curtea de Argeș.

Hramul vechi ne dă vizibil pe Radu Negru și pe Doamna Ana și nu pe Leon Vodă cu nevastă sa, pe care n'o cunoaștem. Sub biserică există o criptă cu Mitropolii și Domni îngropați acolo. Piatra, care o spune, a fost doar publicată! Că sunt anume Instituții, cari vor să facă arheologie după gustul lor și refuză desgroparea, asta nu înseamnă că și noi, cari scoatem cărți, să ne ținem de teoriile sui-generis ale acestora.

De ce nu se vorbește de toate pietrele tombale, din cari s'au făcut cornișe, pervazuri de ușe?

În Paraclisul Mitropoliei sunt icoane foarte vechi și fresci de asemenea. Înțeleg, că nu se găsesc bani pentru restaurare, pentru că s'ar ajunge iar la sec. XV, dar să le și ascundem?! Sub hramul actual al acestui paraclis se află un hram în frescă extrem de vechi; de ce nu se scoate la lumină? Dacă cităm restaurarea lui Belizarie, de ce nu cităm și descoperirile lui? Sau a lui Stoica Nicolaescu? Sau chiar ale mele? Nu e voie? Dar interesul unui oraș și al unui ghid în asta ar consta!

La Radu Vodă, sub turla de intrare se află acoperită o frescă din cel puțin sec. XV, descoperită de Belizarie. Acelaș a arătat prin mine, că Icoanele Domnești, patru la număr, sunt din acelaș secol și că sunt bizantine veritabile. De ce nu se citează? Nu

este interesant? Ori pictorul bizantin nu se pricepe și ne pricepem noi?

La Curtea Domnească veche, am arătat, că intrarea veche este acoperită de un portal nou. După toate probabilitățile hramul vechi este acoperit. Dacă nu se caută, de ce nu se citează? Dacă e dela Mircea, nu e interesant?

Belizarie a descoperit la Mihai-Vodă icoana donată de Mihai-Viteazul transformată în ușă de pod. Nu e interesantă o icoană a lui Mihai-Viteazul?

La Râzvan nu se apreciază seria de praznice neșterpelite de colecționari, nici icoanele împărătești dela 1595, 1700 și 1800.

Trei arte precise în evoluția noastră picturală. Cele ale lui Brâncoveanu sunt tipice, dar cea a lui Ioanid mai ales. De ce nu se profită de ocazie pentru a se arăta diferențele, căci toate patru piese sunt excelente. De ce nu se spune că hramul în ulei înegrit, ca și bolta nu aduce nimănui surprinderi? Acest lucru ar putea aduce o restaurare și n'ar strica, căci biserica e din 1595, după cum Mitropolia e mai veche și Radu-Vodă, după cărămida veche și tencuiala rămase, e și mai veche de 1400. De ce nu se vorbește de zugrăveală? Toate lucrurile acestea ne-ar fi interesat și pe noi și pe străini. Dar mai ales pe străini, cari n'au ideile, de ce e în țara noastră.

De ce nu se caracterizează fresca spălată dela Crețulescu, tipică pentru sec. XVIII?

De ce nu se spune, despre Catedrala Catoică, cum că este o reproducere a Domniței Bălașa vechi?

De ce nu se spune că Sărindarul, dărâmat, e reproduș în Mitropolia dela Iași; că stranele sunt la un conac din Gorj, policandrul la o biserică de lângă București, iar icoana făcătoare de minuni, e dispărută?

Dacă trecem la palate, de ce nu se reproduce stampa cu Curtea Arsă din Dealul Spirei?

De ce nu se cere restaurarea celui a lui Matei Basarab dela Plumbuita? Acesta e cel mai vechi și încă bine păstrat palat din București. Nu are importanță?

Dar dacă trecem la împrejurimi?! Despre Comana era inutil să mai fi scris eu. Că biserica are criptă probabilă sub ea și că e de 12 metri adâncime, de ce nu se scrie? Despre mormântul lui Basarab cel Bătrân dela 1330 de ce să nu se scrie? Despre inscripția cu date greșite, a lui Șerban Cantacuzino, care poate ascunde ceva, de ce nimic? Despre vechimea cărămizilor și tencuielei, care o duce până dincolo de anul 800, de ce iarăși nimic? Strică teoriile, cu care se scrie Istorie la noi? Autorul este doar un tânăr?!

Despre icoana mare dela Snagov, bizantină veritabilă, văzută de pictorul Belizarie și acum dispărută, de ce nu se spune nimic? Dar despre epoca zidirei Snagovului parcă Stoica Nicolaescu n'a scris nimic.

Stoica Nicolaescu a scris deasemenea despre Balteni, unde a fost tăiat Vlad Țepeș și unde se află probabil mormântul lui și nu la Snagov. Iarăși nimic?

Și seria ar putea continua.

Să sperăm însă că viitoarea ediție se va completa și va face ca Bucureștiul să merite un ghid mai bun, care pentru un început nu e rău.

EM. C. GRIGORAȘ

Finalizarea unui proces agrar în Banat

Secțiunile unite ale înaltei Curți de Casație au dat țăranilor români câștig de cauză

Cititorii noștri au fost puși în curent în decursul anului trecut, în mai multe numere de revistă, despre tenacitatea susținerii unei juste cauze țăărănești timp de 20 ani.

Țăranii din satul bănățean Coșava (plasa Făget, jud. Severin) s'au sbatut în toate chipurile să fie împroprietăriți pe o moșie a statului (uzufruct pentru șeful oficiului poștal local).

Printr'o savantă complicitate cu diverse autorități, fostul șef al oficiului poștal Lévy voia să-și însușiască acea moșie și să și-o transforme în avut personal. Eșă-todajul însă s'a prăbușit. Timp de opt ani am îndrumat procesul în singura direcție: contencioasele Ministerelor de Agricultură și Comunicații au pornit acțiunea. Ori cât de lent a fost cursul ei, din cauze dramatice, totuși dreptatea a învins. Noi am tipărit o broșură în care am colectat toate documentele despre adevărul care a triumfat, în sfârșit. Dăm aci sentința inapelabilă a Secțiunilor Unite.

Fidelitatea față de idee și convingerea în izbânda finală, au primit răsplata cuvenită.

ION CLOPOTEL

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE SECȚIUNI UNITE

Sedința dela 24 Noembrie 1938.

Decizia Nr. 143/938.

Dosar Nr. 69/1933

Președinția d-lui Andrei Rădulescu, Prim Președinte. Membrii prezenți d-nii: D. G. Lupu, Președinte; E. Bănescu, M. Mosgos, A. Căpățână, S. Chejban, R. C. Benișache, N. N. Ciurea, I. Solomon, Al. Stârcea, N. N. Ioanid, A. Lerescu, C. Scripcă, Al. Costin, C. Negoescu, M. Possa, N. Jac Constantinescu, D. Tomida, M. Trandafirescu, C. Brumă, I. Niculescu Periețeanu, N. Georgean V. Rădulescu, Codin Ștefănescu, G. Pavelescu, I. A. Floareș, Al. Ulvineanu, St. Mihăileanu, R. Vălenescu, Gh. P. Docan, Oconel Cire, consilieri.

Asupra neconstituționalității Decretului Nr. 7/1919 al Consiliului Dirigent și a Legii publicate în Mon. Oficial Nr. 172 din 2 Decembrie 1921, prin care se ratifică acest decret, chestiune trimisă în discuțiunea Secțiunilor Unite prin Deciziunea Inaltei Curți S. I. cu Nr. 115/1933.

În lipsa recurentului văduva lui Alexandru Levay — personal și ca tutoare — și în prezența recurentului Levay Andrei prin d. avocat Crivan și a intimatului Sta-

tului Român — Ministerul de Domenii — prin d. avocat H. Meitani.

Procedura completă.

S'a dat cetire raportului făcut în cauză de d. consilier Mandrea.

S'a ascultat recurentul prezent prin avocatul său, în dezvoltarea motivului de neconstituționalitate și intimatul prin d. av. Henry Meitani în combateri.

S'a ascultat d. procuror general C. Al. Viforeanu în concluziuni pentru respingerea recursului.

DELIBERÂND

Asupra neconstituționalității Decretului Nr. 7 din 6/19 Februarie 1919 al Consiliului Dirigent și a Legii Publicate în Mon. Oficial Nr. 172 din 2 Noembrie 1921.

Având în vedere actele dela dosar, din care rezultă următoarele: Prin contractul de vindere-cumpărare, încheiat la 12 Februarie 1919, recurentul Alexandru Levay — azi decedat și reprezentat în instanță prin moștenitorul său major Andrei Levay și prin soția sa, recurenta Emilia Levay, născută Krivan, ca tutoare a moștenitorilor minori Edith și Maria Levay, cumpără, împreună cu soția sa, dela Statul Maghiar, terenul cuprins în Cartea Funduară Nr. 23 a comunei Orsova sub Nr. top. 313 și grădina cuprinsă în Cartea Funduară Nr. 411 a aceleiași comune. La 21 Martie 1919, acest contract este aprobat de Consiliul de Miniștri Maghiar, iar la 30 Decembrie 1939 se notează — în baza art. 66 al legii agrare — procedura de expropriere. Prin hotărârea Nr. 70 din 1923, Comisiunea de Ocol Făget a considerat valabilă înstrăinarea terenurilor în litigiu, pe motiv că a fost făcută de Statul Maghiar înainte de extinderea suveranității Statului Român și, pe baza art. 7 lit. c. din Legea Agrară, a scutit de expropriere partea cultivabilă din terenurile în litigiu. Această hotărâre, care fusese reformată de Comisiunea Județeană, a fost aprobată de Comitetul Agrar prin Deciziunea Nr. 2/1924, deciziune prin care s'a reformat hotărârea Comisiunii Județene.

La 16 Iunie 1927, recurenții înaintează contractul de vindere-cumpărare, încheiat cu Statul Maghiar, Ministerului Agriculturii și Domeniilor, spre aprobare. Ministerul, pe baza avizului favorabil al Consiliului de avocați — aprobă vânzarea; în temeiul acestei aprobări, Judecătoria Făget secția C. F., prin Decizia Nr. 1529/1927, ordonă intabularea.

La 30 Martie 1931, Ministerul de Domenii introduce, în contra recurenților, acțiune, spre a se radia dreptul

de proprietate, intabulat pe numele lor asupra terenurilor în litigiu.

Curtea de apel Timișoara secția II prin deciziunea Nr. C. II. 4620/10/1931, constată că contractul de vânzare-cumpărare în litigiu este nul și, prin consecință, ordonă radierea intabulării făcută pe numele recurenților și dispune restabilirea stării anterioare în Cartea Funduară. Pentru a decide astfel, motivează că, potrivit art. 1 din Decretul Nr. 7/1919 al Consiliului Dirigent, ratificat prin art. 1 al legii publicate în Mon. Oficial cu Nr. 172 din 2 Noembrie 1921 și potrivit art. 2 al acestei legi, sunt nule și neavenite orice acte prin guvernul ungar ori organale sale, începând dela 1 Decembrie 1918, a înstrăinat și înstrăinează bunurile mobile și imobile ale Statului situate în ținuturile unite cu Regatul României prin hotărârea Adunării Naționale dela Alba-Iulia dela 1 Decembrie 1918; că imobilele în litigiu vândute de Statul Maghiar recurentului prin actul de vânzare din 12 Februarie 1919 fac parte din teritoriul unit la 1 Decembrie 1918 Regatului Român, conform hotărârii adunării dela Alba-Iulia; că, deci, acest act de vânzare este nul și inexistent, conform aceluși decret și acelei legi aprobarea dată ulterior de Ministerul de Domenii nu poate avea nici o influență față de nevalabilitatea acestui act; că nulitatea lui fiind de ordine publică, potrivit art. 3 din Decretul menționat, poate fi invocată de ori cine, chiar din oficiu; că șefii judecătorei de ocol sunt obligați a radia tot din oficiu toate actele declarate nule prin art. 2 al legii din 2 Noembrie 1921; că împrejurarea — invocată de recurenți în sprijinul pretensei valabilități a actului de vânzare-cumpărare în discuțiune — că partea din teritoriile alipite Vechiului Regat, în baza hotărârii dela Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, n'au fost evacuate de armatele aliate sau străine decât mai târziu, precum se constată în speță din certificatul Prefecturii județului Caraș-Severin cu Nr. 8007/923 nu are nici o influență asupra soluției litigiului, întru cât tocmai această stare de fapt a fost avută în vedere de Consiliul Dirigent și de legiuitorul din 1921, care, prin dispozițiunile lor, s'au referit la întreg teritoriul care i se cuvenea Statului Român și pe care ulterior l-a și primit în baza hotărârii dela Alba-Iulia și a tratatelor.

În contra Deciziei Curții de Apel pârâții au făcut recurs, invocând 6 motive de casare: Înalta Curte Secția I-a, prin Deciziunea Nr. 115/1935, a respins primele 5 motive, iar în ce privește motivul al 6-lea, referitor la neconstituționalitatea Decretului VII/1919 al Consiliului Dirigent și a Legii publicate în Monitorul Oficial Nr. 172/1921, l-a trimis în judecata Secțiunilor Unite.

Având în vedere motivul de neconstituționalitate astfel formulat:

„6. Neconstituționalitatea Decretului Nr. VII din 1919 și leger Nr. 4287 publicată în Mon. Of. Nr. 172 din 2 Noembrie 1921.

„În adevăr, după art. 131 din Noua Constituție, se declară un număr de articole din Legea Agrară din 30 Iulie 1921, ca având un caracter constituțional. Printre ele figurează și art. 4 din Legea și Regulamentul Legei Agrare din Transilvania și Banat.

„Art. 4 din Legea și Regulamentul Legei Agrare spune: că în teritoriile asupra cărora suveranitatea Statului Român a fost extinsă după data de 1 Decembrie 1918, se vor considera ca valide toate înstrăinările făcute după legile în vigoare până la data instituirii autorității române. Ori, în Banat, după cum rezultă din acte oficiale ce sunt la dosar, din certificatul Prefecturii jud. Caraș-Severin, suveranitatea Statului Român a

fost extinsă după data de 1 Iunie 1919, așa dar art. 4 din Legea și Regulamentul Legei Agrare din Transilvania și Banat având un caracter constituțional, a putut să valideze acest contract de vânzare-cumpărare făcut între guvernul maghiar și pârâții soții Levay, așa că Decretul Nr. 7 din 19 Februarie 1919 și legea din 2 Noembrie 1921 nu poate a se aplica acestui act, ele fiind neconstituționale.

În consecință, cerem ca Înalta Curte de Casație Secțiuni Unite să constate, conform art. 103 din Constituție, că Legea și Decretul de mai sus sunt neconstituționale.

Motivul a fost dezvoltat prin petițiunea înregistrată la Nr. 24166/1937, în modul următor:

„Motivul al 6-lea de casare este:

„a) Neconstituționalitatea Decretului Nr. VII din 1919 și

„b) Legea Nr. 4287 publicată în Mon. Of. Nr. 172 din 2 Noembrie 1921.

„Atât Decretul Nr. 7 din 1919, cât și Legea din 1921 sunt anticonstituționale pe baza art. 17 din Legea de Constituție promulgat în Mon. Of. Nr. 282 din 29 Martie 1923).

Acest articol spune: „Proprietatea de orice natură, precum și creanțele asupra Statului sunt garantate”.

Noi, prin cumpărarea făcută în 1919 (pe baza contractului din 12 Februarie 1919 și validat din partea Comitetului Agrar și aprobat prin Ministerul Agriculturii și Domeniilor din București), am câștigat proprietatea asupra imobilelor în chestiune, plătind contra-valoarea acestor imobile cu prețul de 38.727 cor. 44 fileri, care preț astăzi corespunde în lei cu 1.239.264 lei, socotind 1 cor. aur egal cu 32 lei.

Așa dar, această proprietate câștigată nu poate fi confiscată pe baza Decretului VII și Legea din 1921 care sunt pe baza Legii de Constituție anticonstituționale, fiindcă declară de fapt și de drept orice cumpărare de nulă.

„2. Art. 131 din Legea de Constituție declară un număr de articole din Legea de Reformă Agrară ca constituționale.

Între ele figurează și art. 4 din Legea și Regulamentul Reformei Agrare din Transilvania și Banat.

Art. 4 din Legea și Regulamentul Reformei Agrare spune:

„Că în teritoriile asupra cărora suveranitatea Statului Român a fost extinsă după data de 1 Decembrie 1918, se vor considera ca valide toate înstrăinările făcute până la promulgarea Legii de față cu aprobarea Comitetului Agrar (punctul 3).

„Contractul nostru a fost validat și din partea Comitetului Agrar. Așa dar, în conformitate cu art. 131 din Constituție cumpărarea noastră ca atare este constituțională și nu se poate rezilia contractul nostru.

„În consecință, cerem ca Înalta Curte de Casație Secțiunile Unite să constate, conform art. 103 din Constituție, că Decretul Nr. VII din Legea din 1921 de mai sus însemnate sunt neconstituționale și sunt inaplicabile”.

Pentru dezvoltare s'a depus și petițiunea înregistrată la Nr. 31.162/1938:

„La motivul 6 din recursul nostru:

„Se pune întrebarea dela care dată s'a întins suveranitatea Statului Român asupra părților alipite, Banatul, Ardealul, etc., din fostul teritoriu al Statului Ungar:

„a) Oare dela 1 Decembrie 1918, pe baza hotărârii „Adunării Naționale din Alba-Iulia:

„b) sau dela luna Iulie 1920, data tratatului de pace din Trianon.

„Dacă extinderea suveranității Statului Român se socotește dela data de 1 Decembrie 1918, în acest caz Statul Maghiar în luna Martie 1919 n'a mai avut drept să vândă imobile din chestie și în acest caz contractul nostru este în contract „ab-initio” ne-avenit și nici aprobarea de către Comitetul Agrar și Ministerul Agriculturii și Domeniilor nu are nici un efect.

Dacă, însă, extinderea suveranității Statului Român asupra teritoriilor din chestie se socotește dela data încheierii tratatului de pace din Trianon (1920), atunci neapărat trebuie constatat că contractul din chestie a fost încheiat de Statul Maghiar cu tot drepul și în mod absolut valabil și atunci și aprobările ulterioare făcute își au produs toate efectele, și iată de ce :

Este bine cunoscut că până la încheierea tratatului de pace din Trianon, teritoriul pe care se afla imobilele noastre a stat în discuție ; Acest teritoriu a fost ocupat în mod provizoriu de către trupele franceze, apoi și de cele sârbești și s'a administrat în tot timpul acesta prin legile și autoritățile fostului Stat Maghiar. Acest teritoriu a fost ocupat de trupele românești abia în luna Iulie 1919, precum o arată și certificatul Prefecturii județului Caraș-Severin aflător la dosar) iar suveranitatea Statului Român, precum s'a stabilit deja de Inalta Curte de Casație a fost extins asupra acestui teritoriu dela data tratatului de pace din Trianon, adică în anul 1920.

Așa dar, dacă suveranitatea Statului Român s'a extins asupra Banatului și Ardealului dela această dată, atunci atâr „Legea de Constituție a Vechiului Regat din anul 1866, cât și Legea modificatoare din 1917 tot dela această dată s'au extins asupra Banatului și Ardealului.

Legea de Constituție din 1866 și 1917 dispun : „Proprietățile de orice natură și creanțele asupra Statului sunt sacre și inviolabile”. Adică legile acestea nu fac nici o deosebire între proprietăți fiind indiferent dacă proprietatea a fost dobândită dela Stat asupra unui bun al Statului, sau dela un particular.

Prin urmare, Decretul Lege VII din 1919, precum și Legea Cudalbu din 1921 sunt în contradicție cu Legea de Constituție de mai sus și ca atare nu pot fi aplicabile, fiind anticonstituționale.

Iar dat fiind că procesul de față este pornit pe baza Legii Cudalbu, acțiunea trebuie respinsă ca atare ce își are singura bază pe o lege anticonstituțională.

II.

Presupunând că nici Decretul-Lege Nr. VII din 1919 și nici Legea Cudalbu din 1921 n'ar fi anticonstituțională și că n'ar contrazice legilor de Constituție din anul 1866 și 1917, — și în această ipoteză părerea noastră este că :

Pe baza Legii de Constituție din anul 1932, acțiunea de față introdusă în anul 1931 nu este admisibilă, și anume pentru următoarele considerațiuni :

Art. 131 din Legea de Constituție dela 1923 dispune că : sunt și rămân cu caracter constituțional dispozițiunile din legile Agrare privitoare la pământurile cultivabile, etc. Cele cuprinse și în punctul c și sub punctul 4 din Legea pentru Reforma Agrară din Transilvania, Banat, etc.

Ce spune art. 4 și pct. 3 din Legea pentru Reforma Agrară : „...rămân valabile vânzările făcute până la promulgarea legii de față (Mon. Of. 30 Iulie 1921, cu aprobarea Comitetului Agrar etc....).

Articolele acestea din lege nu fac nici o deosebire în privința faptului că cine a fost vânzătorul. Noi am cumpărat imobilele noastre în anul 1919 (data contrac-

tului este de 12 Februarie 1919). Acest contract a fost revizuit și validat prin hotărârea Comitetului Agrar în anul 1924, deci vânzarea-cumpărare este valabilă.

Observăm că legiuitorul prin dispozițiunile acestea, mai sus discutate, voia a dispune că o proprietate astfel dobândită să fie numai revizuită în mod obligatoriu din partea Comitetului Agrar și anume prin dispozițiunile acestea se intenționa a se menține dreptul autorităților competente ca în cazul când cineva a dobândit vreo proprietate rurală (moșie) etc., care trece peste limita stabilită de reforma agrară, să poată fi expropriate.

Dar este și rațională interpretarea aceasta a dispozițiunilor acestea, ceea ce se va vedea în mod clar și luminat dacă luăm un exemplu : să punem cazul că astăzi în Jugoslavia Statul vinde un imobil al lui la un particular, conform legilor în vigoare. Să mai punem cazul că prin o rectificare de frontiere, imobilul vândut cade pe un teritoriu care, prin rectificarea frontierei ajunge la suveranitatea Statului Român. Oare Statul Român poate să considere proprietatea dobândită astfel de nulă în conformitate cu legile de Constituție ? Oare se poate ca contractul încheiat între Statul Jugoslav și un particular să fie considerat că este „ab-initio” nul și neavenit ? Suntem de părere că nu.

Însă Statul Român va avea dreptul ca din punct de vedere de expropriere să revizuiască acest contract, dar nimic mai mult.

Astfel fiind și noi am cumpărat imobilele noastre în 1919, iar teritoriul a ajuns sub suveranitatea Statului Român în 1920, deci proprietatea asupra acestui imobil am dobândit-o în mod valabil, având în vedere mai departe că acțiunea este contrară Constituției din 1923, — pentru toate aceste motive ea trebuie respinsă”.

Având în vedere că prin acest motiv se pretinde că Decretul și Legea sus arătate sunt contrare disp. art. 4 din Legea și Regulamentul Legii Agrare pentru Transilvania și Banat, dispozițiuni declarate prin art. 131 din Constituția din 1923 de ordin constituțional și după care în teritoriile asupra cărora suveranitatea Statului Român a fost extinsă după data de 1 Decembrie 1918, se consideră ca valide toate înstrăinările făcute în conformitate cu legile în vigoare la data instituirii autorității române ; că suveranitatea Statului Român fiind extinsă numai dela data Tratatului dela Trianon din 1920 asupra teritoriilor alipite, dispozițiunile sus arătate ale Decretului Consiliului Dirigent, precum și ale Legii de Ratificare din 1921, prin care se consideră nevalabile asemenea vânzări efectuate la o dată anterioară celui tratat ar contraveni și art. 19 din Constituția dela 1866, modificat prin Constituția din Iunie 1917, cum și art. 17 din Constituția din 1923, texte după care proprietatea de orice natură este garantată ; că, în fine, dispozițiunile decretului și legii citate ar fi neconstituționale și prin faptul că ar fi contrare și prevederilor art. 4 pct. 3 din Legea Agrară pentru Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș, după care rămân valabile vânzările făcute până la promulgarea acestei legi cu aprobarea Comitetului Agrar, Consiliului Dirigent, Consiliul Superior pentru Reforma Agrară, vânzări care vor fi revizuite în mod obligatoriu de Comitetul Agrar, care în cazuri bine motivate, le validează”.

Având în vedere că prin art. 1 al Decretului Nr. VII din 6/19 Februarie 1919 dat de Consiliul Dirigent, se declară nul și neavenit ori ce act prin care guvernul maghiar din Buda-Pesta, ori organele sale, începând dela 1 Decembrie stil nou 1918 a înstrăinat sau înstrăinează ori dispune sau a dispus în orice mod asupra bunuri-

lor mobile sau imobile ale Statului, situate în ținuturile unite cu Regatul Român prin hotărârea Adunării naționale din Alba Iulia dela 1 Decembrie stil nou 1918.

Că prin art. 2 al acestui decret se prevede că cei ce revendică vreun titlu de drept asupra unui mobil sau imobil al Statului, pe baza unui act al guvernului maghiar, ori al organelor sale, contractat între 18 Octombrie stil nou și 30 Noembrie stil nou 1918, sunt datori să anunțe acel titlu Consiliului Dirigent, prezentând documente și alte dovezi.

Că, prin art. 3 se arată că dela data publicării acestui decret nici un document dat de guvernul maghiar, ori de organele sale nu va putea servi de bază pentru înstrăinarea în Cartea Funduară, dacă nu este prevăzut cu clauzele confirmatorii din partea Consiliului Dirigent.

Având în vedere că prin art. 1 al legii publicate în Mon. Of. Nr. 172 dela 2 Noembrie 1931 se ratifică dispozițiunile luate de Consiliul Dirigent prin Decretul citat cu modificările aduse prin această lege; iar prin art. 2 se prevede că sunt și rămân nule de drept și de fapt actele referitoare la bunurile de orice natură din ținuturile alipite Regatului Român prin hotărârea Adunării dela Alba Iulia, prevăzute în alin. 1 al acestui articol și anume actele de orice natură încheiate după 1 Decembrie 1918 fie de guvernul ungar, fie de organele sale, fie de orice altă persoană sau de orice organ altul decât guvernul român prin ministerul respectiv.

Că prin art. 3 legiuitorul arată că nulitatea prevăzută de art. 2 este de ordine publică și poate fi invocată de ori cine chiar din oficiu, fie pe cale principală, fie pe cale incidentală sau de apărare înaintea oricărei instanțe.

Având în vedere că între Ungaria și România pacea s'a încheiat prin Tratatul dela Trianon din 4 Iunie 1920, prin care s'a recunoscut Statului Român dreptul de suveranitate asupra teritoriilor deslipite de Statul Ungar.

Având în vedere că în Adunarea dela Alba Iulia dela 1 Decembrie 1918, poporul român din Ungaria, în baza principiului autodeterminării, a hotărât unirea sa cu Statul Român și alipirea teritoriilor românești de peste Carpați.

Că, în virtutea acestei hotărâri, Statul Român era îndreptățit să organizeze noile teritorii și să ia diverse măsuri pentru apărarea intereselor sale.

Având în vedere că, afară de aceasta, în acel timp între Ungaria și România era stare de război; că, este necontestat că parte din ținuturile libere era ocupată de armatele române, iar alte părți de gărzile naționale românești, care erau acum organe ale poporului și Statului Român; că, dacă în unele părți se aflau armatele aliaților României, acestea reprezentau și interesele Statului Român; că, ținuturile românești erau, deci, ocupate de Statul Român fie direct, fie prin aliații lui, așa că acolo exista o ocupațiune de război.

Având în vedere că potrivit art. 43 din regulamentul privitor la legile și la obiceiurile războiului pe uscat, în timpul unei ocupațiuni, autoritatea puterii legale trecând de fapt în mâinile ocupantului, acesta trebuie să respecte legile în vigoare în țara ocupată, afară de împiedicarea absolută.

Considerând că, între cazurile de împiedicare absolută se cuprinde și situația care ar primejdi siguranța ocupantului, sau care l-ar împiedica să realizeze scopul urmărit prin război;

Că desigur aici trebuie să fie cuprins cazul când Statul ocupat ar înstrăina bunurile sale, sau ale unor instituțiuni, bunuri care ar deveni ale ocupantului, dacă

ar fi victorios, sau cazul când prin alte acte ar aduce în teritoriile amenințate să fie pierdute, populații care n'ar corespunde scopului ocupantului de a-și așezat acolo pe naționalii săi.

Considerând că, în temeiul art. 43 din citatul regulament și al normelor practicate în Dreptul Internațional, Statul Român era îndreptățit ca, prin Decretul Nr. VII din 6/19 Februarie 1919 al Consiliului Dirigent ratificat prin legea din 2 Noembrie 1921, să declare nule înstrăinările și orice acte de dispoziție asupra bunurilor Statului Maghiar situate în ținuturile alipite prin hotărârea dela Alba Iulia.

Considerând că aceste înstrăinări făcute de Statul maghiar fiind nule de drept, aceia care se pretind cumpărători n'au putut dobândi bunurile respective, fiindcă autorul lor nu mai avea dreptul de a dispune, așa că asemenea bunuri n'au putut intra în patrimoniul lor;

Că, în aceste condițiuni, chiar dacă se cercetează chestiunea din punct de vedere al Constituției Statului Român. Decretul și Legea de ratificare nu sunt neconstituționale, întrucât prin Constituție se garantează proprietatea sau în genere drepturile patrimoniale real dobândite, ceea ce nu pot invoca recurenții.

Având în vedere că potrivit art. 4 pct. 3 din Legea Agrară pentru Ardeal, text declarat în întregime constituțional prin art. 131 din Constituția din 1923, rămân valabile vânzările făcute până la promulgarea acestei legi cu aprobarea Comitetului Agrar, Consiliului Dirigent, Consiliului Superior pentru reforma agrară, vânzări cari vor fi obligatoriu revizuite de Comitetul Agrar care în cazuri bine motivate le validează.

Că, potrivit art. 4 alin. d. din regulamentul acestei legi, în teritoriile asupra cărora suveranitatea Statului Român a fost extinsă după 1 Decembrie 1918 stil nou, se consideră ca valide toate înstrăinările făcute după legile în vigoare până la data instituirii autorității române.

Considerând că aceste dispoziții — chiar dacă s'ar aplica în speță — cer ca vânzările să fi fost aprobate de Comitetul Agrar, de Consiliul Dirigent, de Consiliul Superior pentru Reforma Agrară, ceea ce nu s'a dovedit.

Că, independent de aceasta, textele de mai sus — edictate în vederea exproprierii, — n'au putut avea de scop decât validarea adevăratelor vânzări, iar nu a aceloră făcute de Statul Maghiar, sau de organele lui, care n'avea drept să vândă; că aceasta rezultă și din faptul că Legea Agrară din 30 Iulie 1921, care nu era prevăzută atunci cu caracter constituțional, a fost urmată la 2 Noembrie 1921, de legea prin care s'a ratificat Decretul Nr. VII al Consiliului Dirigent din 6/19 Februarie 1919 și s'a afirmat din nou nulitatea înstrăinărilor făcute de Statul Ungar; că este inadmisibil ca la 30 Iulie legiuitorul să fi declarat asemenea vânzări valabile, iar la 2 Noembrie să le fi declarat nule, fără vreo excepție.

Că deci, argumentele deduse de recurenți din Legea Agrară din 30 Iulie 1921 și din regulamentul ei nu pot duce la concluzia că ar fi neconstituțional Decretul Consiliului Dirigent și Legea de ratificare.

Considerând că, de altminteri și prin art. 232 pct. II din Tratatul dela Trianon au fost declarat nule și neavenite măsurile care ar fi fost luate de autoritățile de drept și de fapt pe teritoriul fostului Regat al Ungariei dela 3 Noembrie 1918 și până la punerea în vigoare a celui tratat și care ar prejudicia bunurilor, drepturilor și intereselor Puterilor aliate și asociate sau ale supușilor lor; că, tot odată, din art. 191 al celui tratat re-

zultă însă Statul Român a dobândit toate bunurile și proprietățile ce au aparținut guvernului ungar și sunt situate pe teritoriile fostei monarhii Austro-Ungare și care au fost transferate României.

Considerând că în aceste condițiuni înstrăinările făcute de Statul Maghiar cu privire la bunurile aflate pe teritoriile unite Vechiului Regat prin hotărârea Adunării Naționale din Alba-Iulia dela 1 Decembrie stil nou 1918 și atribuite Statului Român prin tratatul dela Trianon din 1920, sunt acte prin care erau amenințate grav interesele și drepturile Statului Român, în patrimoniul căruia urmau să intre asemenea bunuri.

Că, declararea de nule a unor astfel de înstrăinări a constituit o măsură de apărare luată în conformitate și cu normele Dreptului Internațional.

Considerând că prin disp. art. 17 din Constituția de la 1923, ca și prin art. 19 din Constituția dela 1918, după care proprietatea de orice natură este garantată, — nu s'a înțeles ca sub cuvânt de garantare a acestui drept, să fie ocrotite actele făcute de inamic sub forma unor

înstrăinări — de natura celor sus arătate — în contra intereselor și drepturilor Statului Român.

Că, așa fiind, legiuitorul ordinar a fost în drept să declare prin Decretul Nr. 7/1919 al Consiliului Dirigent și prin legea din 1921 de ratificarea acestui Decret, de nule și neavenite orice acte intervenite chiar înainte de recunoașterea prin Tratatul dela Trianon a drepturilor Statului Român asupra acelor teritorii, acte prin care guvernul Maghiar sau organele sale a înstrăinat după data de 1 Decembrie 1918 stil nou, bunuri mobile sau imobile ale Statului, situate pe acele teritorii alipite Regatului Român la acea dată.

Că, deci, motivul de neconstituționalitate fiind neîntemeiat, recursul se respinge.

Pentru aceste motive,

CURTEA

în numele legii

Respinge recursul.

Data și citită în ședință publică astăzi, 24 Noembrie 1938.

Izvoarele Istoriei Românilor

Cele două ultime volume ale colecției de cronică relative la Istoria Românilor au văzut lumina tiparului. Cum am scris rând pe rând despre fiecare din precedentele, simt o mulțumire sufletească de a putea scrie și despre acestea din urmă. Mulțumirea aceasta este motivată mai ales de fericita întâmplare a apariției integrale a acestei colecții. La noi, unde eram deprinși, cu atâtea lucrări începute și neisprăvite! La noi, unde trecusem în proverb, că ne apucăm greu de treabă, dar ne lăsăm ușor de ea. Și sunt ani și ani de muncă migăloasă și de răbdare necentenită!

Am spus în nenumărate rânduri, că ar fi fost mai puțin costisitor și mai puțin ostentor, dacă colecția se rezuma la un singur volum. În care să ia loc toate pasajele din fiecare cronică relative la Români.

Cu mare sumă de bani, cât a costat seria întreagă, s'ar fi putut tipări mai ales **cronicarii bizantinii**, cari sunt foarte greu de găsit, fie că nu sunt traduși nicăieri, fie că sunt numai parțial traduși. S'ar fi putut publica **Cronica tătarască** a lui **Fazl-Allah-Reshid** în care sunt mai multe pasaje despre Români de cât în toate cronicile latinești publicate.

S'ar fi putut tipări **cronicile săsești și seculești**, cât și **Istoriile** acestor popoare conlocuitoare cu noi.

Dar mai ales s'ar fi putut tipări **cronica huseită** inedită dela **Alba Iulia**, cronică scrisă în sec. XV. Huseiții au conlocuit cu noi în secolul acesta atât în Moldova cât și în Transilvania, au fost goști de Ștefan cel Mare și cronică trebuie să fie plină de informații relative la noi. Cronică aceasta n'a fost nici măcar citită de cineva ne-

cum tradusă. Scrisă în sistemul din Evul Mediu, trebuie un rar specialist, care să-și piardă timpul la locul indicat pentru a duce lucrul până la capăt. Nu mai vorbesc de izvoarele **armenești și evrești**.

Știu, că cei doi neobosiți publiciști **Popa-Liseanu** și **Gloriceanu**, promit un volum cu extrase din Cronicile grecești. Dacă vor putea să se țină de cuvânt serviciul făcut istoricilor va fi și mai mare.

Dar să ne întoarcem la cele două ultime volume latinești: **Amian Marcellin** și **Jordanes**. Ambii au scris despre **Gotii din Dacia**. Primul a scris în sec. IV, cel de al doilea la începutul sec. VI, adică în secolii imediat următori evacuării Daciei.

Pasagiile, puține la număr, nu au mare importanță. Nenorocirea a făcut că primele 17 cărți ale lui **Amian Marcellin** să se fi pierdut, și se pare că tocmai acolo se aflau cele mai prețioase informații despre Daci și Romani. Pierderea aceasta mai mult ca suspectă, aruncă un mare gol în mijlocul izvoarelor Istoriei Românilor.

Din nenorocire de **Popa Liseanu** n'a publicat nici ceea ce a rămas în întregime. Se afirmă că cronică ar conține un pasagi cu niște boieri plecați în solie la Bizanț, care va face oarecare vâlvă. Printre ei s'ar fi aflat și un oarecare boier cu nume românesc, care se mai găsește și în alt izvor.

Printre cele câteva informații mai mult sau mai puțin interpretabile este una însă extrem de interesantă. E vorba de acei **Caucaland**, de care s'a vorbit atâtea. Toată lumea admite, că munților Carpați li se spunea pe atunci **Caucazul**, iar că **Caucaland** era țara Carpaților. Unii precizează, că ar fi fost chiar regiunea Buzăului, unde

o sumă de numiri geografice conțin radicalul **Cauc**, alții însă o plasează în Transilvania.

Profit de această ocazie, ca să arăt, ce a fost acel **Caucaland**.

Un scriitor bizantin cu numele de **Kekaumenos**, a lăsat un testament extrem de injurios la adresa Românilor. Trecea drept un mare dușman al acestora. Ori ce înseamnă acest nume?

Kekaumenos este metateza lui **Kauka-menos**, adică **măncătorul de Kauci**. Cum el era anti-român, concluzia logică este că **Kauk** înseamnă **român**. Deci **Kaukaland** înseamnă **Țara Românească**. Der de unde ar veni acest **Kauk** ori **Kaukaz**? Iată ceva foarte interesant.

În Caucazia, la cele două capete ale munților sunt regiunile petrolifere, iar **Baium** și **Baku** porturile lor. În **Carpați** avem regiuni petrolifere la **Bacău**, **Bălcoi** dar în special la **Bacău**, de exploatare foarte veche.

Toate aceste nume sunt formate din **Ba-kauka**, iar în limbile turanice **Bock-Pock** înseamnă murdărie. Cum **păcura** este o murdărie, cuvântul a trecut ca radical în acest cuvânt al nostru. Deci s'ar induce, că **Caucaz**, și **Kaukaland** înseamnă **Țara Păcurei**. **Păcura** era exploatată în Dacia Romanilor.

În **Getica Jordanes**, câteva nume de râuri și de trecători au dat naștere la multiple interpretări, dar fără rezultate apreciable.

Cum cele mai neașteptate au fost ale regretatului **Diculescu**, profit de ocazie pentru a cere moștenitorilor să dea la lumină și **partea II-a a Istoriei Gepizilor**, lui. Ar merita pentru imensa muncă depusă într'însa.

EM. C. GRIGORAS

Ce se va putea face pentru îndreptarea situației din ținutul Halmagiului

Se știe, în majoritate ținutul Halmagiului e deluros, prielnic pentru pomărit, creșterea vitelor și mai puțin bun — dar totuși se face — pentru agricultură.

Niciuna din aceste ramuri de ocupație a locuitorilor din această regiune, nu s'a ridicat din starea ei de primitivism. În agricultură ca și în cultura pomilor, cu foarte puține excepții, se lucrează tot așa cum s'a apucat din bătrâni. Nu au încredere în ceea ce li se spune. Până acum li s'a vorbit, dar nu li s'a arătat demonstrativ nimic ¹⁾. Și cum omul e din fire imitativ, pentru a urni lumea din această pasivitate de neîncredere și a-i da o direcție nouă de muncă, e necesar ca cel puțin la 3-4 sate să se formeze un lot demonstrativ, ²⁾ condus de un inginer agronom. Și dacă acest lot din diferite motive nu ar putea lua ființă, să existe la școale un teren de experiență în acest scop. Cu regret, în loc ca școalele să fie dotate cu teren de experiență ³⁾ — din care să nu lipsească pepiniera — constatăm tristul adevăr, școalele nu au pe bună cale curte școlară de cum grădina și teren. Cazul școlii dela Tisa, care n'are absolut nici o bucățică de grădină, iar curtea e așa de mică de intrarea se face prin curtea unui vecin. Pe lângă fiecare școală să existe câte o pepinieră pomicolă sub îndrumarea inginerului agronom. Zic la școală pentru că aci se va găsi mai mult ca în altă parte, omul, care va ști să se sacrifice gratuit, ⁴⁾ pentru o idee ca aceasta. Dacă se va putea face una sau două aici la Halmagiu, din partea Camerei, cu atât mai bine. Ceea ce e de dorit e ca să nu existe bucățică de loc care să nu fie plantată cu pomi fructiferi. Pomii importati din altă regiune, chiar dela Gurahonț, nu se aclimatizează ⁵⁾.

În ce privește cultura plantelor de nutreț stăm într'un început bun, numai să li se procure oamenilor la timp și în cantitățile recerute sămânța de care au nevoie, nu cum s'a întâmplat în primăvară când sămânța de trifoi a sosit cam cu întârziere și nu atât cât s'a cerut. Deocamdată nu se cultivă sfecla de nutreț, porumbul murat și ce ar lipsi ar fi borcagul de primăvară ⁶⁾.

Creșterea vitelor să se facă într'un mod mai rațional. Vitele să fie dintre rasele cele mai potrivite cu regiunea și pe cât se poate să se evite corciturile. Pentru cei cari țin vite frumoase și de rase să se institue premii, 2-3, premii de fiecare sat. ⁷⁾ Nu e nevoie să fie premii mari; mici și cât mai multe. Premii de felul acesta s'au mai dat ele, dar în regiunea Halmagiului nici unul. În comparație cu vitele dela șes, acestea de aici nu vor merita poate nici una, dar comparația nu e bine făcută în felul acesta, ci numai între vitele de aici. Sunt, și pe aici vite frumoase, dar nimeni nu a căutat să le scoată în evidență. O vorbă de îndemn și de laudă, face foarte mult.

Regiunea întreagă suferă de lipsă de tauri. ⁸⁾ Ferma ce e în perspectivă de a se înființa, în locul Ocolului Silvic, e binevenită și va umplea și acest gol. Pe lângă tauri, la fermă să mai existe și armăsari: vieri, berbeci și chiar și juninci. ⁹⁾ Tot aci să se găsească tot felul de semințe selecționate. Să fie chiar expuse în văzul oamenilor. Un muzeu agricol regional va prețui mult.

În comparație cu terenul, care e foarte potrivit, creșterea oilor se face pe o scară întinsă. Oile ar putea, în regiunea aceasta, să fie o frumoasă sursă de venit. Actualmente, oile, mici se cresc nu mai pentru nevoile casnice locale. De multe ori și în foarte multe familii nu sunt satisfăcute nici aceste lipsuri casnice. Pentru rentabilitatea creșterii oilor se pune problema unei scărmanătorii de lână ¹⁾ și a unei lăptării ²⁾. Și una și alta s'ar putea face și cu capital particular, dar și cu capitalul Statului. Și unul și altul își vor putea scoate capitalul în maximum 5 ani. ³⁾

O problemă care se pune în deosebi pentru Tisa, Ionești, Ocișor, mai puțin pentru Tărmure, Leasa și Bo-dești este pășunea. Aceasta lipsește aproape cu desăvârșire, iar de nu lipsește, e numai stâncă unde vitele mari nu pot pășuna de loc. Până când problema aceasta a pășunelor va rămâne netransată, creșterea vitelor se va face tot așa cum s'a făcut. ⁴⁾ Nu e vorba de pășunile pline de mărăcini. Nu, ci de acelea cari oricât ai vrea să le ameliorezi nu vei reuși, fiind stâncă. Soluția ar fi următoarea: împădurirea pășunilor stâncoase și cu in-

1) Să ia aratul, dar nu sistematic; totuși — prinde puțin.

2) Absolut necesar.

3) Cele ce au nu fac.

4) Avem, din nenorocire, cu totul altă experiență. Să fie un specialist, plătit și pus numai pentru treaba plugarăască.

5) E o credință greșită.

6) De fapt Camera aci dă multe semințe de plante furagiere. Trebuie însă organizație acolo, să știi ce să le dai și cât să le dai.

7) Bun.

8) Problema e mai complicată. Camera a făcut câteva grajduri comunale, are 30 tauri la Garahonț, dar sunt destrăbălate comunele. E grea problema.

9) Nu se poate.

10) Bună.

11) Nu este încă un studiu.

12) Corect.

clinație prea mare și defrișarea altor terenuri, unde există, cu înclinație mai mică, proprie pentru pășunat.

Cooperația. Mijlocul de redresare economică financiară este cooperația. Indiferent de ce natură. În părțile Halmagiului s'au înființat multe cooperative, și de credit și de aprovizionare, dar toate de scurtă durată și cu urmări grave pentru cooperația de mai târziu.

La înființarea cooperativelor trebuie să se țină cont de doi factori: mediul și omul de conducere. Mediul să fie prielnic și să simtă necesitatea imediată a înființării unei cooperative, iar omul de conducere să fie capabil, plin de jertfă pentru ea și de o moralitate ireproșabilă. Fără vre-unul din acești doi factori, bine intenționați, nu poți face nimic. Și, dacă se va face, se va risca a compromite ideea.

O cooperativă de aprovizionare și desfacere în Halmagiu ar fi bine venită. O astfel de cooperativă sau chiar de credit ar fi bine să se înființeze în fiecare sat dar numai întrucât necesitatea ei e reclamată și pe măsură ce se va găsi omul de conducere. Toate acestea să se aprovizioneze prin cea din Halmagiu care va servi de centrală.

Actualmente, trebuiesc sprijinite cele actuale, întrucât inactivitatea uneia se va plăti cu indiferentism și neîncredere în cooperație. Ceeace a animat ideea înființării unei cooperative la Halmagiu a fost cred Cooperativa de la Tisa.¹³⁾ Cum, dacă la Tisa s'a putut înființa o cooperativă, să nu se poată la Halmagiu? Așa e. Nu știu ce s'ar fi ales de ea, dacă s'ar fi desființat cea dela Tisa.

Tot pe bază de cooperație se va putea face lăptăria și mașina de scărmanat lână, de care am vorbit la rentabilitatea creșterii oilor. Să se facă o fabrică de conserve¹⁴⁾ chiar pe cheltuiala Statului. Să se organizeze cooperativele de crescătorii de porci și produsele pomicole.

Un rău mare în părțile acestea e lipsă de căi¹⁵⁾ de comunicație practicabile. Pe lângă cele existente se simte lipsa deschiderii unui nou drum care să ducă din gara Halmagiu prin Tisa, Lasa, gara Vârfuri, Tălagiu și să intre în actuala șosea la Aciuța. Deschiderea acestui drum trebuie să se facă dintr'un îndoit scop: s'ar scurta drumetii de a mai urca atâtea dealuri ce se întâlnesc în șoseaua actuală și s'ar câștiga vre'o 4-5 km. din drum. Național strategic: trupele cari vor înainta din spre Brad vor fi scutite și ele de a mai urca dealurile acelea, care pentru unitățile grele prezintă aproape un obstacol de netrecut și în al doilea rând șoseaua actuală va rămâne pentru deplasarea trupelor spre Oradea peste Dealul Mare, iar cea în protecție pentru deplasarea spre Arad.

Fondurile pentru deschiderea acestui drum să fie date de Stat, iar premilitarii decât să lucreze pe la diferite Instituții, să fie concentrați la acest drum. Toți premilitarii din județul întreg pot lua parte la muncă aici.

Populația, în comparație cu cea dela șes, care are o situație materială și sanitară cu mult superioară, e mai deasă. Ori ce se va face, orice inovație se va găsi pentru lucrul pământului și creșterea vitelor, produsele ce se realizează nu vor putea astupa gurile flămânde ce se înmulțesc pe zi ce trece.¹⁶⁾ Aici, în această regiune, populația își urmează cursul și normal, spre deosebire de cea dela șes și cea din Banat. Aceștia trăesc rău, lo-

cuesc în case neigienice, câte 6-8 persoane într'o singură cameră. Aci dorm. aci stau peste ziua și aci își fac de mâncare. Și cu toate acestea, populația e în creștere. Pentru a se putea face o idee completă de felul cum se hrănesc locuitorii de aici voi da o listă de alimentele întrebuințate într'o gospodărie în timpul muncilor de vară, 25 Iulie 1934, luată cu ocazia unei anchete ținute în șir spre a se vedea felul de hrană al țăranilor.

Cartofi întregi curățați 22 bucăți.

Castraveți murați 8 b.; castraveți verzi 20 b.

Pătlașele 5 b.; pere 50 b.; pâine 1,1/2 kgr. Notez untură nu. În familie sunt 6 persoane. Cei mai mulți n'au nici pâine ci numai mălai și de multe ori nici de acesta.

Iată felul de hrană al țăranilor din părțile acestea ale Halmagiului. Oamenii aceștia au și ei dreptul la o hrană mai substanțială, la o casă mai igienică și la un așternut mai bun. Dar cum? Prin ce mijloace vor putea ajunge la aceasta. Prin lucru și numai prin lucru. Să se deschidă lucrări cât mai multe¹⁷⁾.

Când populația de aici va avea de lucru nu va duce lipsuri, își va putea face o casă mai igienică, se va putea duce în caz de boală la un medic, se va putea hrăni mai omenește.

Pe lângă lucrări, trebuie găsite locuri de plasare a copiilor de aici, pela diferite meserii și în comerț.¹⁸⁾ Orașele gem de meseriași și comercianți străini, îmbuibăți în toate bunătățile, iar fiii de români, duc lipsuri și îndură greutăți. Până când nu se va asigura o pleiadă de meseriași români, orașele nu se vor romaniza. Să se știe că în părțile acestea se găsesc copii buni și pentru școlile teoretice și pentru meserii și pentru comerț.

Annual trebuiesc trimiși de aici câți mai mulți copii. În felul acesta se va înlătura și o supra populație pe un pământ care nu o poate hrăni.

Un lucru principal ce trebuie făcut, pentru a nu lăsa populația la discreția samsarilor, e aprovizionarea populației cu cereale de toamnă, chiar, pe credit plătit în 3-6 luni.¹⁹⁾ Lucrul acesta îl poate face o cooperativă, dar trebuiesc fonduri. Dacă s'ar putea găsi un credit, undeva cu interese mici, cu ajutorul căruia să se poată face aprovizionarea populației cu cereale iar după 6 luni să fie rambursat în întregime? S'ar putea face și prin schimburi de mărfuri într'o cooperativă dela șes cu una dela munte, dar nu prea există încredere.²⁰⁾

În tot ce se va încerca să se facă pentru populația aceasta a Halmagiului, trebuie să se premeargă cu exemple, cu demonstrații practice. Și cum îndreptarea situației fără concursul real al preotului și învățătorului nu se poate întrevădea ca și în trecut și în viitor, numai o gospodărie bine îngrijită a acestora,²¹⁾ va putea aduce o schimbare a gospodăriilor satului. Păcat că situația preotului și învățătorului, îndeosebi a acestuia din urmă, e de o așa natură că nici nu-și poate întemeia o gospodărie de cele mai multe ori, de cum să întemeieze o gospodărie model. Cu timpul însă se va face și aceasta.

Până atunci d-nii ingineri agronomi²²⁾ să facă mai puține lucrări de birou și mai multe vizite pela gospodării și lanuri. Iarna să se viziteze cât mai des gospodăriile. grajdurile, căutându-se a sfătui oamenii de cum e bine să se îngrijească o vită, de cum trebuie să-și țină o uneal-

18) Este singura soluție.

19) Trebuie un serviciu anume.

20) Da. Însă fără credit.

21) De ce nu există? Nimeni nu a încercat.

22) Nu e chiar așa.

23) Din 1 Februarie 1937 e plasat acolo inginer Crișan, care 24 de zile din lună e tot pe sate.

13) Nu. Stăruința Camerei.

14) Nu ai pentru ce.

15) Foarte bun.

16) Exact.

17) Acesta e adevărul. Dar...

tă agricolă, vara în toiul muncilor agricole să fie în permanență alături de plugar servindu-l cu sfatul și cu indemnul lui, arătându-i cum să lucreze pământul, cum se alege porumbul de sămânță. Se va încerca pe cât e posibil, să se creeze un fel de pretenții între el și muncitor. Un sfat, un indemn bun, e mai bine primit dela unul ce e mai apropiat sufletește de el decât dela un străin. Apropiere sufletească se va face prin interesul ce-ți dai de a afla starea lui materială, fizică etc. și prin o participare comună la bucuriile și durerile lui. Toate acestea cer timp, muncă și îndeosebi oboseală. Dar cine nu e hotărât a presta muncă și oboseală n'are ce căuta în aceste părți ale Halmagiului, cari cer spirit de jertfă, spirit de sacrificiu. Aceasta pentru orice categorie de funcționari. 7).

S'a făcut un obicei cât se poate de rău de a se trimite în părțile acestea prin ispășirea de pedeapsă, elementele cele mai nepregătite, când ar trebui să se întâmple chiar contrariul.

Să se decreteze și această regiune, ca și județul Hunedoara cu care se mărginește, de regiune eteroglotă,⁸⁾ stimulându-se prin aceasta stabilirea în părțile acestea a elementelor bune, capabile de muncă și înfăptuiri mari. În situația de acum, toate elementele bune așteaptă ca să le vie rândul ca să poată pleca și nimeni nu se gândește de a se stabili aici și a înfăptui ceva bun pentru această regiune. Fără elemente bune și fără continuitate în lucrări toate încercările rămân în faza de început.

Tisa, la 20 Septembrie 1938.

IOAN ARPAȘ inv.

Latura social-economică a turismului în munții Bihariei

Memoriu înaintat Prefecturii fostului Zarand

La data de 13 Iunie 1938, sub No. 15/1938 V'am înaintat un memoriu prin care ne-am permis a Vă atrage atențiunea asupra nevoilor turistice ale Jud. Arad, indicând și posibilitățile de înfăptuire în acest domeniu. Cum la memoriul de mai sus n'am primit nici un răspuns, avem onoarea a reveni asupra aceluiaș probleme, deoarece socotim că promovarea turismului într'un județ, cu atâtea frumuseți naturale, dar cu o populație extrem de săracă în părțile muntoase, are și o latură economică-socială.

Secția Arad a T. C. R.-ului întemeiată în urma unor imperioase nevoi aci la graniță, cu scopul de a răspândi ideia adevăratului turism, necultivat decât sporadic de români, de a veghia asupra conservării monumentelor naturii și a păstrării nealterate a vechii toponomii românești, de a promova turismul prin amenajări turistice (marcaje, poteci, table indicatoare, case de adăpost) întâmpină mari greutate materiale în înfăptuirea unor puncte din programul său.

Totuși și cu modestele mijloace provenite din cotizațiile membrilor, putem arăta în scurta existență de până acum a secției noastre, realizări importante în toate domeniile de activitate. Ne simțim datorii, Domnule Prefect, a Vă raporta ca unuia care înregistrați și supravegheați orice mișcare și acțiune în orice domeniu de viață a județului, despre activitatea ce am desfășurat-o în anul 1938, în județul Arad.

Numărul excursiilor organizate (dela 1.I—1.XI)	19
„ zilelor de excursie	46
„ participanților	125
Distanța parcursă în kilometri	680 km.
Numărul membrilor cari au luat parte la excursii	38

În domeniul amenajărilor turistice s'au făcut următoarele marcaje, punându-se și tabele indicatoare:

1. Drumul dela Gura Văii Dedesului (Dobrinul) până la Cabana Gruicul Dumii (de sub Biharia) cu albastru vertical, distanță 9 km.

2. Din drumul de creastă Cucurbeta Bihariei — Muntele Găina, distanță de 18 km., s'a marcat cu roșu orizontal porțiunea de sub poala Bihariei până la Pietrice

Aradului, distanță 7 km (restul va fi marcat imediat ce timpul va permite).

Din activitatea desfășurată pe teren social, amintim intrunirile camaraderești săptămânale, care au fost cultivate sistematic, ele având menirea a crea spiritul de solidaritate românească între membri, și a cimentă simțul de camaraderie, fără de care nu se poate concepe excursie.

În cursul lunilor Ianuarie și Februarie 1938 au avut loc ședințele de dansuri naționale aranjate în colaborare cu Societatea „Hora” precum și reușita serată dansantă dela 1 Februarie în saloanele „Dacia”.

Dar problema turismului în jud. Arad mai are și o altă parte. Versantul de Vest al Masivului Bihariei, care cade în jud. Arad, prin pitorescul peisajului și mai ales prin conformația terenului apt pentru practicarea sportului de iarnă, în deosebi ski, se oferă dela sine pentru creierea unei stațiuni climaterice de înălțime, cari își va avea efectul necontestat asupra circulațiunii economice a bunurilor într'o regiune bătută de pauperism, stimulând producția și putând aduce prin aceasta o învioreare întreagă în viața economică a regiunii. Existența unei stațiuni climaterice în acele părți, va intensifica producția materiilor alimentare (vegetale, animale: fructe, magiun, poame, ouă, păsări, lapte, brânzeturi, carne etc.) prin valorificarea lor la fața locului, iară prin utilizarea mijloacelor primitive de circulație și transport (cărute, cai, cai pentru călărit și transport), întrebunțarea localnicilor ca hamali și călăuze, precum și la lucrări de construcții și amenajări turistice, se va ridica standardul de viață al populației, dispărând șomajul și se va înstări.

Oricât de îndrăzneată ar părea ideia creierii unui nucleu pentru o viitoare stațiune climaterică turistică, pe care o preconizăm, realizarea ei este posibilă. Ideia, credem merită a fi pusă în discuție, cu atât mai vârtos că realizările uimitoare din Banat, la Muntele Mic, unde s'au construit în scurtă vreme hoteluri, cu tot confortul modern, pot servi de analogie. Efectul asupra mișcării economice a regiunii este de nebnăuit. Produsele alimentare ale satelor din jur sunt absorbite de cerințele

din ce în ce crescând atît vara cât şi iarna, ale hotelurilor turistice, ţăranii câştigînd şi cu cărăuşitul, cu transportul cu caii sau angajându-se ca servitori, călăuze şi hamali.

Ne întrebăm, Domnule Prefect, dacă promovarea turismului în Jud. Arad şi prin amenajările turistice care s'ar face în părţile Bihariei şi prin crearea unei industrii hoteliere turistice n'ar produce aceleaşi efecte economice cari la rândul lor ar avea o repercusiune şi asupra întregii stări culturale-sociale a locuitorilor dintr-o regiune cunoscută ca cea mai săracă din ţară?

Situată problema turismului pe plan economic, mijloacele secţiei noastre sunt prea modeste pentru a putea activa direct şi cu succes, ca rezultatele să fie cele dorite. Fără înţelegerea şi sprijinul Dv. efectiv, orice realizare mare pe teren turistic în judeţul Arad este cu neputinţă. Este de prisos să adăugăm că lipsa unei localităţi turistice pentru practicarea mai ales a sporturilor de iarnă nu numai că lipseşte judeţului Arad de o afluenţă de turism străin, ci sileşte ca vilegiaturiştii, turiştii şi skiorii din judeţ Arad, să cerceteze alte staţiuni şi în felul acesta să se piardă pentru judeţul Arad un însemnat capital.

Spre a veni cu propuneri concrete, avem onoarea a precóniza alcătuirea unei comisiuni din reprezentanţi ai Prefecturii Judeţului şi ai Touring Clubului României, care să studieze problema din toate laturile, deplasându-se chiar la faţa locului spre a studia terenul şi a găsi mijloacele pentru construirea unui hotel turistic modern, înzestrat cu tot confortul, mai ales pentru a satisface cerinţele skiorilor. Acest hotel turistic, poate să fie indemn pentru iniţiativa particulară, formînd nucleul pentru o staţiune climaterică de înălţime, pentru recreaţie, turism şi sporturi de iarnă. Pentru edificarea D-v. pomenim că jud. Severin mai sărac şi mai mic decât jud. Arad, şi-a construit o foarte confortabilă şi primitoare casă de recreaţie la Muntele Mic. Convocarea sus-numitei comisiuni ce Vă rugăm să alcătuiţi, se impune cu toată urgenţa, ca eventualele lucrări să poată începe chiar la primăvară, făcându-se până atunci toate formalităţile, atît pentru obţinerea fondurilor cât şi prin achiziţionarea terenului şi obţinerea materialului lemnos de construcţie dela C.A.P.S. ori alte societăţi forestiere din apropierea terenului.

Totodată, în interesul promovării turismului în jud. Arad, avem onoarea a Vă ruga următoarele:

1. Să ne acordaţi o subvenţie fie din fondurile Prefecturii fie la Rezidenţa Ținutului Timiş, pentru a putea înfăptui întregul nostru program şi îndeosebi a executa marcajele de poteci, pentru care avem aprobarea Comisiunii Monumentelor Naturii pentru Ardeal.

2. Să dispuneţi să se repare drumul ce duce din gara Nădaş prin Valea Călaci la casa de recreaţie ridicată pe vârful Debela Gora de Asoc. Culturală sportivă a personalului C.F.R. din Arad, în lungime de 7 km. spre a fi carosabil pentru trăsuri şi automobile.

3. Să se ceară protecţia Legiunii de Jandarmi pentru casele de adăpost, a marcajelor turistice, a tabelelor indicatoare, cari adesea sunt ruinate de populaţia inconştientă.

4. Dată fiind starea de asediu, să se dea autorizaţie de liberă funcţionare a adăposturilor turistice de pe teritoriul Judeţului Arad de care se folosesc membrii Touring Clubului României (Casa dela Debela Gora şi cabana dela Gruicul Dumii, ridicată de Excelenţa Sa Anton Mocionii).

5. Să se asigure libertatea turismului. Membrii Touring Clubului României să nu fie vexaţi de Jandarmi, ci la

cererea acestora să se legitimeze cu carnetele de identitate ale noastre.

6. Pentru răspîndirea ideii de turism am tipărit un anuar cu scopul de a-l împărţi între intelectualii Judeţului. Avînd în vedere că acest anuar cuprinde şi câteva probleme de turism cari intră şi în preocupările Oficiului Judeţean de Turism Vă rugăm a cumpăra un stoc de 50 exemplare cu preţul de lei 50 exemplarul spre a le distribui în judeţ.

Ne exprimăm nădejdea că D-v, Domnule Prefect, care aţi avut atâtea iniţiative frumoase pentru promovarea judeţului pe toate tărîmurile, cumpănind cele de mai sus şi acordînd întreaga D-v solitudine problemelor turistice, Vă veţi însuşi proiectele noastre şi veţi şti a le transpune pe planul realizărilor, spre prosperarea economică a unei regiuni sărace, numai prin lipsa de îndrumare economică, potrivită vremurilor noastre, a populaţiei care a rămas încă pe lângă formele de exploatare primitivă a solului, fără a-şi intensifica şi organiza producţia cu mijloace noi şi a-şi căuta alte resurse decât cele indicate de tradiţie.

Preşedintele Turing Clubului României, secţia Arad,
dr. Caius Lepa

Secretar General, dr. Nicolae Standiev

Declaraţiunea guvernului englez în favoarea României

În ziua de 13 Aprilie şedinţa Camerei Comunelor s'a deschis la ora 16 şi 45 în faţa unei săli arhipline.

Luând cuvîntul, d. Chamberlain a declarat că îşi va începe declaraţia printr'o scurtă recapitulare a evenimentelor, care s'au petrecut în ultimele zile.

Cu privire la statu quo-ul mediteranean, fixat în acordul anglo-italian, d. Chamberlain a declarat că atît lordul Perth la Roma, cât şi lordul Halifax la Londra au arătat clar că situaţia poate evolua spre o formă acută a întregii probleme a menţinerii statu quo-ului, care constituie un element însemnat în acordul anglo-italian. „Marea Adriatică face, fără înodială, parte din Mediterana, iar guvernul italian nu poate pretinde că Anglia nu este interesată.

După cum am spus în alte ocazii, din moment ce încrederea a fost sdruncinată, ea nu poate fi uşor restabilită şi guvernul Majestăţii Sale crede că are datoria cât şi o sarcină de îndeplinit, nelăsând nici o îndoială în mintea nimănui asupra poziţiei sale.

Profit prin urmare de acest prilej, pentru a declara în numele guvernului Majestăţii Sale, că atribuim cea mai mare importanţă înlăturării oricărei tulburări prin forţa ameninţărilor sau oricărei schimbări prin forţă a statu-quo-ului din Mediterana şi Peninsula Balcanică.

În consecinţă am ajuns la concluzia că în cazul unei acţiuni care ar fi luată şi care ar ameninţa precis independenţa Greciei şi a României, şi care ar fi considerate de către guvernul grec şi român respectiv ca vital să reziste cu forţele lor naţionale, guvernul Majestăţii Sale se simte legat de a da imediat guvernelor grec şi român, după cum va fi cazul, tot sprijinul pe care-l are în puterile sale.

Comunicăm aceste declaraţii guvernelor şi puterilor interesate, şi în special Turciei, ale cărei strânse relaţii cu guvernul grec sunt cunoscute şi ştiu că guvernul francez va face declaraţii similare astăzi după amiază.

Nu este necesar să adaog că guvernele Dominioanelor Britanice, ca totdeauna, au fost continuu informate de aceste acţiuni.

Situația moșilor zărândeni din plășile Brad și Avram Iancu

Plășile Brad și Avram Iancu din jud. Hunedoara sunt compuse din 64 comune. Locuitorii plășii Brad, în cea mai mare parte sunt ocupați în întreprinderile miniere aurifere ale societății „Mica” și ale altor întreprinderi mai mici de felul acesta.

Locuitorii plășii „Avram Iancu” sunt mai puțin ocupați în întreprinderi miniere, cum sunt cele de cărbuni din comuna „Tebea” și aurifere în curs de exploatare din comuna Căraciu.

Comunele situate pe malul Crișului alb se ocupă, în afară de creșterea vitelor și pomicultura, cu cultura cerealelor.

În trecut, pe lângă agricultură, locuitorii din unele părți ale circumscripției erau ocupați în exploatarea de păduri, cari astăzi sunt aproape toate oprite, ne mai fiind material de exploatare.

Proprietatea agricolă este foarte mică și fărâmițată la extrem în cele mai multe comune. Cu aproximație 50% din populație nu are o proprietate mai mare de 10 jugăre de familie și pentru rest între 15—20 jugăre. Peste 20 jug. proprietate abia dacă sunt 4—6%. Aceste proprietăți se înțeleg în totalitatea lor, adică teren arător, fâneață, pășune, pădure și foarte multe terenuri neproductive, mai ales în comunele de munte. Pe aceste mici proprietăți trebuie să trăiască adesea familii destul de numeroase; părinți cu fii însurați și cu mai mulți nepoți; se găsesc familii și cu 8—10 membri în familie. Pășuni comunale vechi există numai în comuna Baia de Criș, în suprafață de 120 jugăre. S'a mai creat cu reforma agrară în comuna Trestia o pășune de 31 jug., în comuna Baldovin în suprafață de 35 jug., în comuna Steia în suprafață de 26 jug., dar toate sunt slabe și fără putință de a le ameliora fiind prea deluroase și supuse eroziunilor, sau prea slabe ca sol și vegetație.

S'a mai expropriat tot pentru comuni ca pășune din păduri suprafața de circa 4000 jug. în vederea înzestrării cu pășuni comunale a încă 11 comune, dar din cauza întârzierii lucrărilor de reformă agrară, această suprafață se află tot sub administrarea organelor silvice, fără ca să se fi putut face studiul de transformare și trecere sub administrația organelor agricole. Terenul se pășunează fără a se putea face nici o lucrare de amenajare a lui. Așa în cât o suprafață destul de însemnată pentru economia acestei regiuni este sustrasă, întrucât nu crește nici pădure și nici nu se amenajează ca pășune.

În afară de pășunile arătate mai sus, mica proprietate mai dispune, după statistici, de 9454 hectare fânețe și 13014 hectare pășuni. Aceste fânețe și pășuni formează proprietatea micilor agricultori și nu li se pot aplica dispozițiunile legilor în vigoare. Adesea sunt acoperite de mărăcini și spini și sunt pline de mușchi. S'a dat îndeajuns sfaturi și îndrumări, dar rezultatele sunt slabe.

În domeniul fânețelor ar fi nimerit să se facă încercări cu ajutorul Camerei de Agricultură de însemnare cu amestec de ierburi potrivite, iar mai târziu o acțiune de creiere de fânețe artificiale ca să servească de câmpuri demonstrative pentru agricultori.

Camera Agricolă a susținut în ultimii doi ani acțiunea de însemnare cu trifoi și lucernă, distribuind cu

preț redus circa 5000 kgr., și care acțiune cred că se va continua și mai departe.

Rasa de vite, care se crește în această regiune, este rasa „Pinzgau” și numără în total 5621 boi, 9595 vaci, 36799 oi rasa țurcana și 6488 porci mangalița și cai de munte în număr de 1577.

Pentru 9595 vaci se află 34 tauri, vieri sunt în număr de 63. Din acestea se vede ce mare lipsă se simte de reproducători masculi. Berbeci au suficienți. Calul se crește în măsură foarte redusă.

Pomicultura ar putea să formeze un însemnat venit al populației, mai ales că terenul este foarte prielnic cultivei pomilor fructiferi. Se cultivă mărul bățul, ponice și ionathan. Se mai află și unele soiuri de mere locale de munte: roșii șiculane, busuioace și petroșele etc., dar sunt de calitate inferioară, în afară de mărul petroșel (Bulzești) care deși are un gust și o aromă deosebită, este însă mic și deci comerciabil numai în localitate, unde i se cunosc calitățile.

Prunul care se cultivă este prunul roșu, tuleu gras, și în foarte mică măsură prunul bistriț, care este aproape de dispariție, din cauză că este mai pretenziv, iar locuitorii nu depun nici o muncă pentru îngrijirea lui.

Cultura pomilor în întreaga regiune se face foarte primitiv, nu se sapă la rădăcină, nu se curăță de crengi uscate, rupte de vânt, nu se curăță nici de mușchi, așa în cât cresc ca niște arbori sălbatici. La pruni îndeosebi se constată, că nu li se dă nici o îngrijire, ci cresc la voia întâmplării acolo unde au răsărit sau odrăslit, adică formează pălcuri de arbori cu aspect de pădure.

Altoirile la pomii fructiferi sunt cunoscute de foarte puțini agricultori.

Plantările izolate care se mai fac în mică măsură adesea sunt foarte rudimentare. Gropile se fac mici și fără ca să se pună tutori pomilor tineri. Adesea lipsește cu totul noțiunea de linie dreaptă în aranjarea plantațiilor.

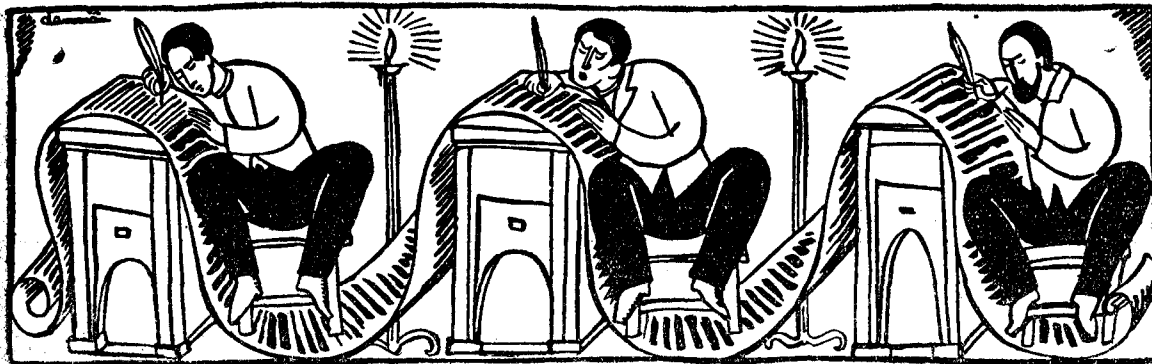
Stropitul pomilor fructiferi până în anul 1934 nu a fost cunoscut deloc în regiune. În anul 1934 s'a organizat primele echipe fitosanitare, dar care au fost primite cu foarte multă neîncredere și adesea a trebuit să intervină forța. Insuccesul acestor echipe a fost și mai mare, din cauză că acțiunea lor nu a fost condusă până la capăt.

Dela aceste echipe au rămas la circumscripție 5 aparate, cu care în anul din urmă s'a lucrat pe alocuri, mai mult de către intelectuali decât de agricultorii țărani. Dar stropirile s'a făcut numai în parte și adesea cu întârziere.

În domeniul culturii cerealelor: se cultivă cu grâu 6900 Ha., cu porumb 4800 Ha.

În anul trecut s'a organizat câteva câmpuri demonstrative cu porumb și se va continua și pentru anul viitor, așa după cum ni s'a dispus.

Cultura cerealelor nu se poate face în această circumscripție fără îngrășământul de grajd, pe care locuitorii pun mult preț, dar nu știu cum să-l păstreze și prepare. Gunoii de grajd de obicei este scos din grajd și pus afară: toată ziua îl rășchie găinele.

FAPTE IDEI OBSERVAȚII

Cu mână tare

Guvernul țării întreprinde acele acțiuni hotărâte și rezezi, de ordine internă și externă, cari să pună România în situațiunea de a-și apăra destinele și de a se feri de orice surprindere.

E un moment istoric, când toată suflarea românească se supune cu avânt și conștiință comandamentelor morale, reprezentate în mod perfect unitar prin regalitatea actică și prin sfințicii devotați și competenți ai Suveranului.

Grație voinții categorice și iscusinții guvernanților în alegerea mijloacelor cari permit o garanție maximă de afirmare, țara își păstrează calmul și încrederea — elemente cari trag mult în cumpăna stărilor internaționale în ceasul de față.

Excitate de înarmări excesive și tendințe de expansiune, câteva mari puteri neliniștesc lumea.

Țările mai mici vor trebui să facă față nevoilor pentru apărarea libertății și independenței de Stat, ocolind ciocnirile dintre giganti și luând toate măsurile în cazul când ar fi impinse în orbita de interese a „coloșilor”.

Punctele cele mai delicate de fricțiune sunt cele dintre Germania și Polonia. Se va vedea cum vor evolua raporturile dintre ele, nu cumva Germania să exercite presiuni în vederea cuceririi vechiului său obiectiv: Ucraina.

Stăruim a crede, că până în cele din urmă nu se vor ivi modificări pe Valea Dunării cu străvechi populațiuni cari au știut să-și dea o civilizație, iar România va dobândi siguranța prosperității și dezvoltării ca singurul Stat puternic la gurile Dunării.

HORIA TRANDAFIR

Amploarea cercetărilor sociale în Munții Apuseni

Nici nu puteam bănuî, în vara trecută, că cercetările minuțioase în regiunea Munților Apuseni vor fi onorate de încrederea guvernului și vor primi amploarea ce se constată din toate numerele „Societății de mâine” de atunci încolo. Conduceam atunci o excursiune de studii a Subsecretariatului de Presă și propagandă la Turda, Câmpeni, Vidrele și muntele Găina, cu 50 ziaștiști dintre cari jumătate erau francezi și englezi.

Oprindu-se asupra unei probleme atât de vaste și de actuale, guvernul a făcut dovada grăitoare despre buna dispoziție și capacitatea de a căuta înăfășit remediile

ce se impun. Da, în mod cât mai neîntârziat să se afle soluțiile și mijloacele de intervenționism hotărât. Pentruca lucrurile să intre în albia firească, râvnită de secole. Pe o suprafață de cc. 1.800.000 j. cadastrale trebuiesc întinse rețele de instituțiuni cari să înalțe standardele de viață al eroicej populațiuni — pradă izolării și proletarizării continui.

Tragedia cehoslovacă

Numărul din urmă al marelui reviste pariziene **Illustration** aduce articole mișcătoare despre drama cehoslovacă sub titluri ca acestea: „Răpirea nedreaptă a țării ceh”, „Stingerea unei națiuni”. Chiar și numai titlurile acestea mărturisesc despre profunda emoție stărnită în Franța de lichidarea fulgerătoare a statului cehoslovac. Nu mai revenim aici cu alte amănunte și comentarii: cititorii noștri sunt destul de bine informați asupra celor petrecute cu excelența nostru vecin, pus în situațiunea dramatică de a nu reacționa și de a renunța la orice rezistență în conjunctura internațională neprielnică. Ne oprim doar asupra unui amănunt profund grăitor: în vitrina Oficiului de turism cehoslovac din Paris a fost afișată harta îndoliată a republicii cehoslovace, publicul francez grăbindu-se să depună flori. Sub harta erau reproduse două fraze scurte după modelul versetelor biblice de următorul cuprins: „Ils ont dispersé mes membres dans ma douleur j'étais seul sans ami”, și „O vous tous qui passez, dites moi s'il est une douleur semblable à la mienne”. Primul ne reamintește cruzimea stigmatizată de Isus: „împărțit-au hainele mele loru-și...”, iar al doilea verset este aproape textul luat din plângerile profetului Eremia după ce Ierusalimul a fost cucerit de romani.

Nimic mai sguđuitor decât acel **moment de disoluție** al puternicului stat cehoslovac — un adevărat model de știință și seriozitate în arta consolidării de stat — când națiunea a fost surprinsă, copleșită de evenimente și adusă într-o incapacitate de a reacționa.

Dealtfel protectoratul german întins asupra cehilor va trebui să facă eforturi foarte mari pentru a nu răni sensibilitatea unei națiuni culte și civilizate. Insuș Henlein a dat asigurări, că germanii și cehii se vor comporta în relațiunile reciproce ca două națiuni cu personalități distincte.

Slovacia e stat „independent”.

dar totuș sub orbita de interese și ocrotirea germană.

Iar Ucraina a fost luată în mod grăbit de ungurii dornici de a-și creaa frontieră comună cu Polonia. din stat național complet Ungaria redevine stat poliglot, deci cu noi elemente de încurcături viitoare, pe lângă cele de ordin social rămase nerezolvate, cum sunt reformele agrară și electorală. Ungaria își complică stările cu o artă diabolică, iar pe de altă parte mai menține și o morgă agresivă față de noi.

Institutul Pasteur : 50 ani

În 1832 holera secera numai în Paris 18.402 victime. Savantul Pasteur a pus capăt plăgilor de febră acesea, a dus cu succes lupta contra morții și în favoarea vieții. O revoluție cu efecte universale. Știința franceză a cucerit lumea prin graiul lui Pasteur. Chimia, industria, agricultura, chimia, medicina și igiena au fost transformate grație lui. Lângă Garche, la Villeneuve-l'Etang își instalează el un institut, desvoltat apoi dela 1894 de celebrii doctori Roux și Louis Martin pentru serul antidifteric. Unul din vaccinurile cele mai cunoscute de prevenție este anatoxinul difteric al profesorului Ramon, care are meritul de a fi pus la punct și anatoxinul antitetanic.

Prin seroterapia doctorului Roux difteria a scăzut dela 312 cazuri în 1928 în Paris la 72 în 1938. Dela 1924 la 1929 New-Yorkul înregistrează în mediu 10.000 cazuri de difterie și 700 morți în fiecare an, pentru ca în 1936 să nu fie mai multe de 1143 și 37 morți. La cavaleria armatei franceze, prin vaccinarea sistematică, nu s'a ivit nici un caz mortal asupra celor 22.000 cai vaccinați... Unde nu s'au urcat institute și laboratoare Pasteur, pe tot globul pământesc. Cronica din **Illustration** care aduce un studiu cu fotografii demonstrative pe mai multe pagini, cu drept cuvânt constată: „fără exagerare, Institutul Pasteur a cucerit lumea”.

În întregul imperiu colonial francez, la Moscova, Constantinopole, Cairo, Atena, Bruxelles discipolii lui Pasteur au prezidat cele dintâi „temple ale viitorului, ale bogăției și prosperității” — așa cum și-a botezat însuși Pasteur laboratoarele sale la 1888... În serologia pasteuriană și în originale invențiuni de aceeași manieră a excelat la noi regretatul savant dr. Victor Babeș.

„SOCIETATEA DE MÂINE“ a fost și rămâne revista cea mai agreată a intelectualilor autentici: nicio casă de cărțurari fără un abonat permanent!

Ignoranța în clasa cultă

Dacă analfabetismul de jos, printre masele țărănești istovite de lupta pentru existență și lipsite de sprijinul lor valoros în înțelegerea și apropierea telurilor propuse. educație, constituie pentru țară o dureroasă stare de lucruri care e combătută cu tot mai multă și mai încordată efortare, apoi analfabetismul de sus, din sânul prelinsei noastre clase de intelectuali, este deosebitul o rușine.

Foarte puțin se citește în casele familiilor de cărțurari. Nici cartea, nici revista nu mai au circulația așteptată și îndreptățită. Cu drept cuvânt criticul literar G. Călinescu îi stigmatizează de primitivi pe toți aceia cari nu citesc cel puțin 1—2—3 reviste din cuprinsul țării. Indiferentismul față de problemele și ideile dezbătute în reviste, este un semn foarte rău al lipsei de cultură.

Indemnăm pe toți prietenii culturii să jertfească o sumă minimă pentru abonarea revistelor.

Acordul economic cu Germania

România a încheiat un amplu acord economic cu Germania. La început faptul a produs oarecare iritații pe piețele străine cari se găsesc în concurență cu Germania. Pe urmă însă valurile s'au potolit. Guvernul român a arătat că statul nostru este dispus a încheia atari acorduri și cu alte state.

Nici vorbă nu poate fi de o exclusivitate. Și nu se va admite niciodată o tentațiune de vazalitate economică ori politică. Declarațiunile primului ministru Călinescu și ale ministrului de externe Gafencu au avut darul să liniștească orice temeri. Germania este un mare consumator de produse românești.

Debușeele noastre pe piața germană au o veche tradiție. Printr-o industrializare accelerată, la care va colabora și tehnica germană, produsele noastre vor spori atât cantitativ, cât și calitativ. Și firește, că germanii își vor da seama până în cele din urmă, că e o chestiune de bun simț să cultive sensibilitățile românești și să nu răniască nici în infimă măsură mândria și prestigiul nostru național. Ei n'au interesul să deștepțe la noi animozități și temeri. România este hotărâtă să ia toate măsurile de salvagardare a suveranității sale desăvârșite.

Convenția cu Germania a fost comentată favorabil și luată chiar ca o destindere a situației zilei.

Obiectivitatea și profunzimea studiilor de sociologie, estetică și cultură, precum și bogăția și temeinicia cronicilor și informațiilor fac din „Societatea de Mâine“ o mândrie și o glorie a tipa-

ului românesc: voi, toți oamenii de cultură:

Abonați-o!

Cu însuflețire mare

au răspuns masele noastre populare chemărilor sub drapel. Concentrările au fost adevărate sărbători. Țărâna românească a dat dovadă de o conștiință politică trează și de un suflet mare. Ici-colo țărâni s'au înconolat sub faldurile tricolorului și au parcurs strada principală a satului în marșuri și cântece naționale—cum a fost cazul comunei Coșava din Banat. Vor ști străinii să vadă, că frontierele românești sunt apărate de un suflet care le transformă în redute invincibile.

În anul al 16-lea

„Societatea de mâine“ intră cu acest număr în anul al 16-lea de apariție. Nu e locul să facem un bilanț (il amândăm pentru ceasul când vom împlini un sfert de veac de existență).

Ținem să arătăm cititorilor noștri devotați doar că entuziasmul nostru n'a slăbit, ci cu avânturi înalte urmăm înfăptuirea programului nostru vast în slujba culturii românești. Toți căși își dau seama de contribuțiunile „Societății de mâine“ la clarificările problemelor și la stimulările în câmpul faptelor, sunt rugați să rămână credincioși și să continue

Vitrina cărților primite de „Societatea de Mâine“

VIAȚA LA 'NTAMPLARE, este romanul pesimist al d-lui Teodor Scarlat. Acest roman ne înfățișează viața mizeră și orizontul întunecat ce-l așteaptă pe un bachelat. Eroul principal, Florin Codreanu personifică până la un anumit punct pe autor. Plecat din sat, lăsând o mamă văduvă, el merge la oraș ca să-și găsească de lucru. Aici el suferă mult cu niște prieteni, cari sunt însă fără școală, și se ajută unul pe altul. Când se crede mai nenorocit, îi surâde norocul și își capătă o slujbă manuală și apoi în cele din urmă, una intelectuală. Această situație înfloritoare este pierdută, iar romanul se termină cu distrugerea diplomei, care nu i-a folosit la nimic. Eroul își continuă viața de vagabondaj de mai înainte.

Stilul este plăcut în acest roman precum și expunerea gradată a acțiunii.

STRADA MOTANUL PESCARI, este romanul scriitorului ungur J. Földes.

Toată cartea se rezumă la jurnalul unei familii de unguri refugiate la Paris nu din cauze politice, ci din cauze economice. Autorul îi compătimește din cauza dorului de țară, alte cauze ne mai fiind decât atunci când din motive politice internaționale, ungurii își pierd

serviciile la Paris, recăpătându-și-le mai apoi. Această familie trăiește mult prea bine la Paris, după cum reușește și autorul. De ce d. Földes nu și-a expedit familia în roman la Berlin, sau la Roma, unde n'ar fi suferit neajunsuri pe tema naționalității?

Cu mult adevăr ni se arată viața refugiaților politici, cari suferă și cari speră mereu schimbări noi de guvernământ. Ceva nenatural în acest roman este armonia care domnește în sânul familiei. Apoi această familie ungurească este foarte înzestrată dela natură. Toate acțiunile secundare ne sunt descrise cu multă, poate chiar prea multă amănunțime.

Citind această carte, ni se pare că ea ar fi fost scrisă cu tendința de a nu ponegi nația ungară și de a nu o supăra pe cea franceză. Stilul este prolix, cu foarte multe amănunte, iar personagiile secundare sunt iarăși multe.

Nu știu ce concluzie vrea să tragă autorul prin acest roman. Poate să fie dorul de patrie. Vedem însă că toți eroii se resemnează în cele din urmă.

Această carte a fost premiată cu premiul internațional al romanului (editura „Socec“).

Pentru întâia oară a fost inaugurat în România întregită studiul (ancheta socială) pe teren, elaborându-se sintezele cele mai cuprinzătoare de teorie și practică sociologică: urmăriți cu regularitate „Societatea de Mâine“!